

				9	EUR	
NAT.	Datum neerlegging	Nr.	Blz.	E.	D.	CONSO 1

**GECONSOLIDEERDE JAARREKENING IN IFRS EN ANDERE OVEREENKOMSTIG
HET WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN NEER TE LEGGEN
DOCUMENTEN**

IDENTIFICATIEGEGEVENS

NAAM VAN DE CONSOLIDERENDE VENNOOTSCHAP OF VAN HET CONSORTIUM ⁽¹⁾⁽²⁾: PROXIMUS.....

Rechtsvorm: Naamloze vennootschap van publiek recht

Adres: Koning Albert II laan Nr.: 27 Bus:

Postnummer: 1030..... Gemeente: Brussel.....

Land: België.....

Rechtspersonenregister (RPR) - Rechtbank van Koophandel van Brussel nr 587163

Internetadres ⁽³⁾: <http://www.proximus.com>

Ondernemingsnummer **BE 0202.239.951**

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING **IN MILJOENEN EURO⁽⁴⁾**

Voorgelegd aan de algemene vergadering van **18/04/2018**

met betrekking tot het boekjaar dat de periode dekt van **01/01/2017** tot **31/12/2017**

Vorig boekjaar van **01/01/2016** tot **31/12/2016**

De bedragen van het vorige boekjaar **zijn /zijn niet** ⁽¹⁾ identiek met die welke eerder openbaar werden gemaakt.

Zijn gevoegd bij deze geconsolideerde jaarrekening: - het geconsolideerde jaarverslag
- het controleverslag over de geconsolideerde jaarrekening

ZO DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING VAN EEN BUITENLANDSE VENNOOTSCHAP DOOR EEN BELGISCHE DOCHTER WORDT NEERGELEGD

Naam van de Belgische dochter die de neerlegging verricht (*artikel 113, § 2, 4^a van het Wetboek van vennootschappen*)

Ondernemingsnummer van de Belgische dochter die de neerlegging verricht

Totaal aantal neergelegde bladen: Secties van het standaardformulier die niet werden neergelegd omdat ze niet dienstig zijn:

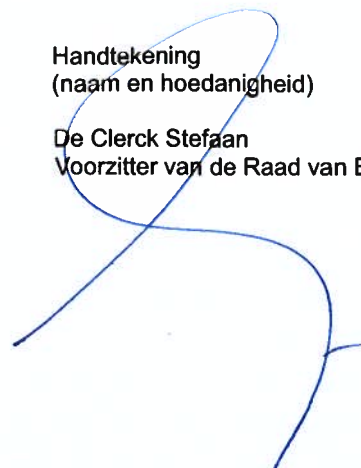
Handtekening
(naam en hoedanigheid)

Leroy Dominique
Gedelgeerd Bestuurder

Handtekening
(naam en hoedanigheid)

De Clerck Stefaan
Voorzitter van de Raad van Bestuur . . .

(1) Schrappen wat niet van toepassing is.
(2) Een consortium dient de sectie CONSO 5.4 in te vullen.
(3) Facultatieve vermelding.
(4) Indien nodig, aanpassen van de eenheid en munt waarin de bedragen zijn uitgedrukt.

**LIJST VAN DE BESTUURDERS OF ZAAKVOERDERS VAN DE
CONSOLIDERENDE ONDERNEMING EN VAN DE
COMMISSARISSEN DIE DE GECONSOLIDEERDE
JAARREKENING HEBBEN GECONTROLEERD**

LIJST VAN DE BESTUURDERS, ZAAKVOERDERS EN COMMISSARISSEN

VOLLEDIGE LIJST met naam, voornamen, beroep, woonplaats (adres, nummer, postnummer en gemeente) en functie

DE CLERCK Stefaan, Voorzitter van de Raad van Bestuur
Damkaai 7, 8500 Kortrijk, BELGIE
Voorzitter van de Raad van Bestuur

LEROY Dominique, Gedelegeerd Bestuurder
Avenue du Putdael 6, 1150 Brussel, BELGIE
Gedelegeerd Bestuurder

DEMUELENAERE Pierre, Bestuurder vennootschappen
Rue des Couteliers 24, 1490 Court Saint Etienne, BELGIE
Bestuurder

DEMUYNCK Guido J.M., Bestuurder vennootschappen
Wagnerlaan 11, 1217 CP Hilversum, NEDERLAND
Bestuurder

DE GUCHT Karel, President Institute of European Studies (IES) & Bestuurder vennootschappen
Hoogstraat 9, 9290 Berlare, BELGIE
Bestuurder

DE PRYCKER Martin, Managing Partner Qbic Fund
De Cauwerstraat 41, 9100 Sint-Niklaas, BELGIE
Bestuurder

DUREZ Martine, Bestuurder vennootschappen
Avenue de Saint-Pierre 34, 7000 Mons, BELGIE
Bestuurder

LEVAUX Laurent, Bestuurder vennootschappen
Avenue du Maréchal 23, 1180 Ukkel, BELGIE
Bestuurder

RANDERY Tanuja, Operating Executive Apax Partners LLP
19A Lexham Mews, London W8 6JW, VERENINGD KONINKRIJK
Bestuurder

**LIJST VAN DE BESTUURDERS OF ZAAKVOERDERS VAN DE
CONSOLIDERENDE ONDERNEMING EN VAN DE
COMMISSARISSEN DIE DE GECONSOLIDEERDE
JAARREKENING HEBBEN GECONTROLEERD**

LIJST VAN DE BESTUURDERS, ZAAKVOERDERS EN COMMISSARISSEN

VOLLEDIGE LIJST met naam, voornamen, beroep, woonplaats (adres, nummer, postnummer en gemeente) en functie

SANTENS Isabelle, Bestuurder vennootschappen
Wannegem-Ledestraat 36, 9772 Kruishoutem, BELGIE
Bestuurder

TOURAINÉ Agnès, Bedrijfsleider
5 Rue Budé, 75004 Parijs, FRANKRIJK
Bestuurder

VANDENBORRE Catherine, Chief Financial Officer Elia
Clos du Champ de Bourgeois 11, 1330 Rixensart , BELGIE
Bestuurder

Van den hove Luc, President & CEO imec
Jachthuislaan 29, 3210 Lubbeek, BELGIE
Bestuurder

VAN de PERRE Paul, CEO Five Financial Solutions
Leliestraat 80 , 1702 Dilbeek, BELGIE
Bestuurder

DELOITTE, Bedrijfsrevisoren BV ovve. CVBA (lidmaatschapsnr B00025)
Gateway building / Luchthaven Nationaal 1J, 1930 Zaventem, BELGIE
Nr : BE 0429.053.863

Vertegenwoordigd door :
DENAYER Michel
HOUTHAEVE Nico

Geconsolideerde jaarrekening

Opgesteld in overeenstemming met de internationale financiële rapporteringsnormen voor de jaren eindigend per 31 december 2017 en 2016

Geconsolideerde resultatenrekening	3
Geconsolideerde staat van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	4
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	5
Mutatieoverzicht van het geconsolideerd eigen vermogen	7
Toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening	8
Toelichting 1. Informatie betreffende de onderneming	8
Toelichting 2. Belangrijkste opname- en waarderingsregels	9
Toelichting 3. Goodwill	25
Toelichting 4. Immateriële vaste activa met bepaalde gebruiksduur	27
Toelichting 5. Materiële vaste activa	29
Toelichting 6. Deelnemingen in dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen	30
Toelichting 7. Andere deelnemingen	37
Toelichting 8. Winstbelasting	38
Toelichting 9. Activa en schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	42
Toelichting 10. Andere vaste activa	50
Toelichting 11. Voorraden	50
Toelichting 12. Handelsvorderingen	50
Toelichting 13. Andere vlottende activa	51
Toelichting 14. Beleggingen	51
Toelichting 15. Geldmiddelen en kasequivalenten	52
Toelichting 16. Activa opgenomen als aangehouden voor verkoop	52
Toelichting 17. Vermogen	52
Toelichting 18. Rentedragende schulden	54
Toelichting 19. Voorzieningen	57
Toelichting 20. Andere langetermijnschulden	58
Toelichting 21. Andere kortetermijnschulden	58
Toelichting 22. Netto omzet	59
Toelichting 23. Andere bedrijfsopbrengsten	59
Toelichting 24. Niet-recurrente opbrengsten	59
Toelichting 25. Kosten van aan omzet- gerelateerde materialen en diensten	59
Toelichting 26. Workforce kosten	60
Toelichting 27. Non-workforce kosten	61
Toelichting 28. Niet-recurrente kosten	57
Toelichting 29. Afschrijvingen	61
Toelichting 30. Netto financiële kosten	62
Toelichting 31. Winst per aandeel	63
Toelichting 32. Betaalde en voorgestelde dividenden	63
Toelichting 33. Bijkomende toelichtingen inzake financiële instrumenten	64
Toelichting 34. Informatie over verbonden partijen	76
Toelichting 35. Rechten, verbintenissen en voorwaardelijke verplichtingen	78
Toelichting 36. Op aandelen gebaseerde betalingen	83
Toelichting 37. Relatie met de commissaris	85
Toelichting 38. Segmentinformatie	86
Toelichting 39. Recent gepubliceerde IFRS-normen	88
Toelichting 40. Gebeurtenissen na balansdatum	91

Geconsolideerde balans

(in miljoen EUR)		(in miljoen EUR)	
ACTIVA	Toelichting	2016	2017
VASTE ACTIVA		6.372	6.735
Goodwill	3	2.279	2.431
Immateriële vaste activa met beperkte levensduur	4	1.099	1.233
Materiële vaste activa	5	2.910	2.976
Geassocieerde ondernemingen en joint ventures	6	3	3
Andere deelnemingen	7	10	8
Uitgestelde belastingvorderingen	8	34	27
Andere vaste activa	10	37	56
VLOTTENDE ACTIVA		1.745	1.793
Vorraden	11	125	123
Handelsvorderingen	12	1.149	1.111
Terug te vorderen belastingen	8	46	83
Andere vlottende activa	13	122	137
Beleggingen	14	6	5
Geldmiddelen en kasequivalenten	15	297	333
TOTAAL ACTIVA		8.117	8.527
PASSIVA	Toelichting		
EIGEN VERMOGEN	17	2.981	3.013
Eigen vermogen (aandeel van de groep)	17	2.819	2.857
Geplaatst kapitaal		1.000	1.000
Eigen aandelen		-430	-431
Wettelijke reserves		100	100
Herwaarderingsreserve		-125	-123
Vergoedingen in aandelen		5	4
Overgedragen winsten		2.270	2.310
Wisselkoersverschillen		0	-4
Minderheidsbelangen	17	162	156
LANGETERMIJNSCHULDEN		2.697	2.789
Rentedragende schulden	18	1.763	1.860
Schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen (1)	9	544	515
Voorzieningen	19	144	140
Uitgestelde belastingenschulden	8	84	72
Andere langetermijnschulden	20	162	202
KORTETERMIJNSCHULDEN		2.439	2.725
Rentedragende schulden	18	407	570
Handelsschulden		1.388	1.411
Belastingenschulden	8	65	112
Andere kortetermijnschulden (1)	21	579	628
TOTAAL PASSIVA		8.117	8.527

(1) Vanaf 1 januari 2017 is het kortetermijn deel van de 'schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen' opgenomen onder de andere kortetermijnschulden

Geconsolideerde resultatenrekening

(in miljoen EUR)	Toelichting	Boekjaar afgesloten op 31 december	
		2016 restated (1)	2017
Netto omzet	22	5.829	5.739
Andere bedrijfsopbrengsten	23	44	63
Totale opbrengsten		5.873	5.802
Kosten van aan omzetgerelateerde materialen en diensten	25	-2.242	-2.166
Workforce kosten	26	-1.254	-1.218
Non-workforce kosten	27	-644	-646
Totale bedrijfskosten vóór afschrijvingen		-4.141	-4.030
Bedrijfswinst vóór afschrijvingen		1.733	1.772
Afschrijvingen	29	-917	-963
Bedrijfswinst		816	809
Financiële opbrengsten		3	6
Financiële kosten		-104	-76
Netto financiële kosten	30	-101	-70
Verlies van geassocieerde ondernemingen en joint ventures		-1	-2
Winst vóór belastingen		715	738
Belastingen	8	-167	-185
Nettowinst		548	552
Minderheidsbelangen	17	25	30
Nettowinst (aandeel van de groep)		523	522
Gewone winst per aandeel (in EUR)	31	1,62	1,62
Verwaterde winst per aandeel (in EUR)	31	1,62	1,62
Gewogen gemiddeld aantal gewone uitstaande aandelen	31	322.317.201	322.777.440
Gewogen gemiddeld aantal gewone uitstaande aandelen voor verwaterde winst per aandeel	31	322.610.116	322.954.411

(1) Om de relevantie van de gerapporteerde cijfers te verhogen, heeft de Groep de presentatie van de resultatenrekening gewijzigd door de sectie 'recurrent' niet meer op te nemen maar de items te classificeren volgens hun aard.

Geconsolideerde staat van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten

(in miljoen EUR)	Toelichting	Boekjaar afgesloten op 31 december	
		2016	2017
Nettowinst		548	552
Niet-gerealiseerde resultaten:			
Items die zullen gereclassificeerd worden naar winst en verlies			
Wisselkoersverschillen uit omrekening van buitenlandse activiteiten		0	-6
Kasstroom afdekkingsinstrumenten:			
Wijziging in reële waarde		-2	-7
Overdracht naar resultatenrekening voor de periode		1	0
Overdracht gerelateerd met de TeleSign combinatie	6/5	0	12
Totaal voor gerelateerde belastingeffecten		-1	-1
Belastingen op niet-gerealiseerde resultaten			
Kasstroom afdekkingsinstrumenten			
Winst/(verlies) onmiddellijk opgenomen in het eigen vermogen		1	-2
Winstbelasting m.b.t. items die zullen gereclassificeerd worden		0	-2
Items die zullen gereclassificeerd worden naar winst en verlies - na aftrek van belastingeffecten		0	-3
Items die niet zullen gereclassificeerd worden			
Herwaardering van toegezegdpensioenregelingen	9	-8	13
Totaal voor gerelateerde belastingeffecten		-8	13
Belastingen op niet-gerealiseerde resultaten			
Herwaardering van toegezegdpensioenregelingen	9	-5	-4
Aanpassing tengevolge van de wijziging van de Belgische belastingsvoet	8	0	-10
Winstbelasting m.b.t. items die niet zullen gereclassificeerd worden		-5	-14
Items die niet zullen gereclassificeerd worden na aftrek van winstbelasting		-13	-1
Totaal van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten		535	549
Toe te rekenen aan:			
Aandeel van de Groep		510	521
Minderheidsbelangen		25	28

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(in miljoen EUR)	Toelichting	Boekjaar afgesloten op 31 december	
		2016	2017
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Nettowinst		548	552
Aanpassingen voor:			
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	4/5	917	963
Stijging van bijzondere waardeverminderingen op goodwill, immateriële en materiële vaste activa	3/4/5	0	2
Afname van voorzieningen	19	-14	-4
Uitgestelde belastinglasten	8	38	-47
Stijging van bijzondere waardeverminderingen op deelnemingen		0	2
Aandeel in het verlies van ondernemingen gewaardeerd volgens de vermoensmutatiemethode	6	1	2
Herwaardering naar de reële waarde van financiële instrumenten	30	0	3
Afschrijving van de achtergestelde obligatieleningen	30	6	2
Winst uit de verkoop van geconsolideerde ondernemingen	6	0	-1
Winst uit de verkoop van deelnemingen en ondernemingen gewaardeerd volgens de vermoensmutatiemethode	30	0	0
Winst uit de verkoop van vaste activa		-3	-22
Andere niet-kasbewegingen		1	0
Kasstroom uit operationele activiteiten vóór wijzigingen in het bedrijfskapitaal		1.493	1.452
Daling / (toename) van voorraden		-17	2
Daling / (toename) van handelsvorderingen		-2	52
Toename van de terug te vorderen belastingen		-31	-41
Daling / (toename) van andere vlottende activa		2	-7
Toename / (daling) van handelsschulden		28	-58
Toename / (daling) van belastingenschulden		-16	47
Toename / (afname) van andere korte termijnschulden		-24	-3
Toename van nettoschuld voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	9	73	37
Toename / (daling) van andere langetermijnschulden en voorzieningen		15	-10
Toename van het bedrijfskapitaal, netto van aanschaffingen en verkopen van filialen		28	18
Nettokasstroom uit operationele activiteiten		1.521	1.470
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Geldmiddelen betaald voor aanschaffing van immateriële en materiële vaste activa	4/5	-962	-989
Kasstroom voor het verwerven van andere deelnemingen en joint ventures		-2	-2
Geldmiddelen betaald voor aanschaffing van dochterondernemingen, na aftrek van verworven geldmiddelen	6.5	-6	-221
Geldmiddelen uit de verkoop van immateriële en materiële vaste activa		5	36
Geldmiddelen uit de verkoop van andere deelnemingen en ondernemingen gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode		3	-1
Nettokasstroom besteed in investeringsactiviteiten		-962	-1.177
Kasstroom vóór financieringsactiviteiten		559	292

Kasstroom uit financieringsactiviteiten

Dividenden uitgekeerd aan aandeelhouders	32	-485	-488
Dividenden uitgekeerd aan minderheidsbelangen	17	-26	-32
Netto verkoop van eigen aandelen		18	0
Netto verkoop van geldbeleggingen		2	1
Wijziging in het eigen vermogen		0	-1
Geldmiddelen uit kasstroomafdekkingsinstrument van lange termijn schulden		0	4
Uitgifte van langetermijnschulden	18.3	1	502
Aflossing van langetermijnschulden (2)	18.3	-677	-1
Uitgave van kortetermijnschuld	18.3	404	-242
Nettokasstroom besteed in financieringsactiviteiten (1)		-764	-256

Nettoafname van geldmiddelen en kasequivalenten

		-205	36
Geldmiddelen en kasequivalenten op 1 januari		502	297
Geldmiddelen en kasequivalenten op 31 december	15	297	333

Nettokasstroom uit operationele activiteiten bevat de volgende kasbewegingen :

Betaalde intresten		-79	-49
Ontvangen intresten		3	1
Betaalde belastingen		-177	-227

(1) Winsten en verliezen ten gevolgen van schuldhherstructurering zijn deel van de kasstromen behandeld in financieringsactiviteiten.

(2) De terugbetaling van langetermijnschulden is de netto cash ontvangen en betaald voor de schulden en daarmee samenhangende derivaten.

Mutatieoverzicht van het geconsolideerd eigen vermogen

(in miljoen EUR)	Geplaatst kapitaal	Eigen aandelen (EA)	Wettelijke reserves	Voor verkoop aangehouden & afdekkings-reserve	Andere Herwaarderings-reserve	Omrekeningsverschillen	Vergoedingen in aandelen	Overgedragen winsten	Totaal eigen vermogen (aandeel van de groep)	Minderheidsbelangen	Totaal eigen vermogen
Saldo op 1 januari 2016	1.000	-448	100	1	-114	0	5	2.255	2.801	164	2.965
Herwaardering van toegezegdpensionregelingen	0	0	0	0	-13	0	0	0	-13	0	-13
Wijzigingen in het eigen vermogen niet opgenomen in de resultatenrekening	0	0	0	0	-13	0	0	0	-13	0	-13
Nettowinst	0	0	0	0	0	0	0	523	523	25	548
Totaal van niet-gerealiseerde inkomsten en kosten	0	0	0	0	-13	0	0	523	510	25	535
Dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2015)	0	0	0	0	0	0	0	-322	-322	0	-322
Interim dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2016)	0	0	0	0	0	0	0	-161	-161	0	-161
Dividenden van dochterondernemingen aan minderheidsbelangen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-26	-26
Bedrijfscombinatie (1)	0	0	0	0	0	0	0	-25	-25	-1	-26
Eigen aandelen											
Uitoefening van opties op aandelen	0	6	0	0	0	0	0	-1	5	0	5
Verkoop van eigen aandelen	0	12	0	0	0	0	0	1	13	0	13
Opties op aandelen											
Uitoefening van opties op aandelen	0	0	0	0	0	0	-1	1	0	0	0
Totaal transacties met aandeelhouders en minderheidsbelangen	0	18	0	0	0	0	-1	-508	-491	-27	-519
Saldo op 31 december 2016	1.000	-430	100	2	-127	0	5	2.270	2.819	162	2.981
Herwaardering aan reële waarde van kasstroom afdekkingsinstrumenten	0	0	0	3	0	0	0	0	3	0	4
Wisselkoersverschillen uit omrekening van buitenlandse activiteiten	0	0	0	0	0	-4	0	0	-4	-3	-6
Aanpassing ten gevolge van de wijziging van de Belgische belastingsvoet	0	0	0	0	-10	0	0	0	-10	0	-10
Herwaardering van toegezegdpensionregelingen	0	0	0	0	9	0	0	0	9	0	9
Wijzigingen in het eigen vermogen niet opgenomen in de resultatenrekening	0	0	0	4	-1	-4	0	0	-1	-2	-4
Nettowinst	0	0	0	0	0	0	0	522	522	30	552
Totaal van niet-gerealiseerde inkomsten en kosten	0	0	0	4	-1	-4	0	522	521	28	549
Dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2016)	0	0	0	0	0	0	0	-323	-323	0	-323
Interim dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2017)	0	0	0	0	0	0	0	-161	-161	0	-161
Dividenden van dochterondernemingen aan minderheidsbelangen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-32	-32
Bedrijfscombinatie (1)	0	0	0	0	0	0	0	2	2	-2	0
Eigen aandelen											
Uitoefening van opties op aandelen	0	0	0	0	0	0	0	-1	-1	0	-1
Aankoop van eigen aandelen	0	-9	0	0	0	0	0	0	-9	0	-9
Opties op aandelen											
Uitoefening van opties op aandelen	0	9	0	0	0	0	-1	1	9	0	9
Totaal transacties met aandeelhouders en minderheidsbelangen	0	0	0	0	0	0	-1	-482	-483	-34	-517
Saldo op 31 december 2017	1.000	-431	100	5	-128	-4	4	2.310	2.857	156	3.013

(1) zie toelichting 6.5

Toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening

Toelichting 1. Informatie betreffende de onderneming

De geconsolideerde jaarrekening per 31 december 2017 werd goedgekeurd voor publicatie door de Raad van Bestuur van 1 maart 2018. Ze omvat de jaarrekening van Proximus NV, haar dochterondernemingen evenals het aandeel van de Groep in de resultaten van geassocieerde ondernemingen en joint ventures opgenomen volgens de “equity” methode (hierna “de Groep” genoemd).

Proximus NV is een Naamloze Vennootschap van Publiek Recht die in België is geregistreerd. De omvorming van Proximus NV van een Autonoom Overheidsbedrijf naar een Naamloze Vennootschap van Publiek Recht werd doorgevoerd bij koninklijk besluit van 16 december 1994. De zetel van Proximus NV is gevestigd in de Koning Albert-II-laan 27 te 1030 Brussel, België. De naamsverandering is gebeurd in 2015.

De Raad van Bestuur, de Chief Executive Officer en het Executief Comité evalueren de financiële prestaties en kennen de middelen toe volgens de klantgeoriënteerde organisatie die gestructureerd is rond de volgende te rapporteren operationele segmenten:

- De Consumer Business Unit (CBU) verkoopt spraakproducten en -diensten, internet en televisie, zowel op vaste als mobiele netwerken, aan residentiële klanten en aan kleine bedrijven), evenals ICT-oplossingen voornamelijk op de Belgische markt;
- De Enterprise Business Unit (EBU) verkoopt ICT- en telecomdiensten en -producten aan middelgrote en grote ondernemingen. Deze ICT-oplossingen, waaronder telefoondiensten, worden vooral gecommmercialiseerd onder de merknamen Proximus en Telindus, zowel op de Belgische als de internationale markten;
- De Wholesale Unit (WU) verkoopt diensten aan andere telecom- en kabeloperatoren;
- International Carrier Services (ICS) is verantwoordelijk voor de internationale carrieractiviteiten;
- De Technology Unit (TEC) centraliseert alle netwerk- en IT-diensten en kosten (uitgezonderd kosten verbonden aan de klantenactiviteiten en aan de levering van ICT-oplossingen) en levert diensten aan CBU, EBU en WU.
- Staff and Support (S&S) groepeerde alle horizontale functies (human resources, finance, legal, strategy en corporate communication), internal services en real estate, die de activiteiten van de Groep ondersteunen.

Het aantal medewerkers van de Groep (in voltijdse equivalenten) bedroeg 13.633 op 31 december 2016 en 13.391 op 31 december 2017.

Voor 2016 bestond het gemiddelde aantal personeelsleden van de Groep uit 163 kaderpersoneelsleden, 12.218 bedienden en 1.401 arbeiders.

Voor 2017 bestond het gemiddelde aantal personeelsleden van de Groep uit 162 kaderpersoneelsleden, 11.830 bedienden en 1.187 arbeiders.

Toelichting 2. Belangrijkste opname- en waarderingsregels

Vorbereidingsbasis

De bijgevoegde geconsolideerde jaarrekening per 31 december 2017 werd opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (“IFRS”) zoals goedgekeurd voor toepassing binnen de Europese Unie. De Groep opteerde niet voor een vervroegde toepassing van enige IASB-normen of interpretaties.

Wijzigingen in opname- en waarderingsregels

De Groep anticipeert niet op de toepassing van normen en interpretaties. De toegepaste opname- en waarderingsregels zijn consistent met deze van vorige boekjaren behalve voor wat betreft de toepassing door de Groep van de nieuwe of herziene IFRS-normen of interpretaties zoals goedgekeurd voor toepassing door de Europese Unie en die verplicht zijn vanaf 1 januari 2017, en welke zijn:

- Aanpassingen aan normen;
- Jaarlijkse verbeteringen aan IFRS-normen (periode 2014-2016);
- Aanpassing aan IAS 7 (Kasstroomoverzicht): Initiatief i.v.m. Informatieverschaffing;
- Aanpassing aan IAS 12 (“Winstbelasting”), “Erkenning van uitgestelde belastingvorderingen voor niet-gerealiseerde verliezen”;

De toepassing van deze nieuwe en aangepaste normen heeft beperkte impact op de jaarrekening van de Groep.

Alternatieve prestatie maatstaven

De Groep maakt gebruik van zogenoemde alternatieve prestatie maatstaven (“APM”) in de jaarrekening en toelichting. Een alternatieve prestatie maatstaf is een financiële maatstaf van een historische of toekomstige financiële prestatie, financiële positie en kasstromen andere dan een financiële maatstaf gedefinieerd in het toepasselijke kader voor financiële verslaggeving (IFRS). Hun definities zijn opgenomen in de begrippenlijst die is toegevoegd tot de rubriek “Management Discussie” van het geconsolideerd jaarverslag. Ze worden consistent gebruikt in de tijd en wanneer een wijziging nodig is worden vergelijkbare cijfers vermeld.

Om de relevantie van de gerapporteerde cijfers te verbeteren, heeft de Groep de presentatie van de resultatenrekening herzien door het verwijderen van de rubriek “Niet-recurrent” en het presenteren van de betreffende items volgens hun aard (zie toelichting 26).

In 2016 werden de cijfers van Tango volledig gerapporteerd binnen het Consumer segment. Vanaf 2017 rapporteert Tango in de respectievelijke customer segmenten: Consumer en Enterprise. De 2016 cijfers werden overeenkomstig herwerkt (zie toelichting 38).

Consolidatiebasis

In toelichting 6 is de lijst opgenomen van de dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen.

Dochterondernemingen zijn entiteiten waarover de Groep zeggenschap heeft. Er is zeggenschap wanneer de Groep macht heeft over de deelneming, blootgesteld is aan of rechten heeft op veranderlijke opbrengsten uit hoofde van zijn betrokkenheid bij de deelneming en over de mogelijkheid beschikt zijn macht te gebruiken om zijn opbrengsten te beïnvloeden.

Een dochteronderneming wordt opgenomen in de consolidatie vanaf de dag waarop zeggenschap wordt verworven over de dochteronderneming en eindigt wanneer de Groep zeggenschap verliest. Intra-groepsaldi en –verrichtingen en bijhorende niet-gerealiseerde winsten of verliezen tussen ondernemingen van de Groep worden volledig geëlimineerd. Indien nodig worden de opname- en waarderingsregels van de dochterondernemingen aangepast om ervoor te zorgen dat de geconsolideerde jaarrekening opgemaakt wordt volgens uniforme grondslagen.

Wijzigingen in het eigendomsbelang van de Groep in dochterondernemingen die niet leiden tot het verlies van zeggenschap in die dochterondernemingen worden verwerkt als eigenvermogenstransacties. Elk verschil tussen de reële waarde van de betaalde vergoeding en de wijziging in de belangen zonder overheersende zeggenschap worden rechtstreeks in het eigenvermogen verwerkt en toegerekend aan de eigenaars van de onderneming.

Een joint venture is een gezamenlijke overeenkomst waarbij de partijen die gezamenlijke zeggenschap over de overeenkomst hebben, rechten hebben op de netto activa van de overeenkomst. Gezamenlijke zeggenschap is het contractueel afgesproken delen van de zeggenschap over een overeenkomst, waarvan slechts sprake is wanneer besluiten over de relevante activiteiten unanieme instemming vereisen van de partijen die de zeggenschap delen. Joint ventures worden opgenomen in deze geconsolideerde jaarrekeningen volgens de vermogensmutatiemethode.

Geassocieerde ondernemingen zijn ondernemingen waarop de Groep een invloed van betekenis heeft, meer bepaald deelnemingen waarin Proximus de macht heeft om deel te nemen (geen zeggenschap) aan de financiële en operationele beleidsbeslissingen. Deze deelnemingen worden ook opgenomen volgens de vermogensmutatiemethode. Volgens die methode worden de investeringen in geassocieerde deelnemingen of joint ventures aanvankelijk erkend tegen verkrijgingsprijs en vervolgens aangepast voor het aandeel van de Groep in de winst of het verlies of andere niet-gerealiseerde resultaten van de geassocieerde deelneming of de joint venture, en dit vanaf de aanschaffingsdatum. Deze investeringen en het vermogensaandeel van de resultaten voor de periode zijn respectievelijk weergegeven in de balans en de resultatenrekening als deelnemingen in geassocieerde ondernemingen en joint ventures en als aandeel in de resultaten van geassocieerde ondernemingen en joint ventures.

De groep beëindigt de toepassing van de vermogensmutatiemethode op het ogenblik dat een investering geen geassocieerde onderneming of joint venture meer is, of wanneer de investering wordt opgenomen als aangehouden voor verkoop. Wanneer de Groep een belang blijft aanhouden in de vroegere geassocieerde onderneming of joint venture is het belang een financieel actief. De Groep waardeert het overblijvende belang aan reële waarde op die datum en de reële waarde wordt beschouwd als de reële waarde bij initiële erkenning in overeenstemming met IAS 39. Het verschil tussen de boekwaarde van de geassocieerde onderneming of joint venture op datum van stopzetten van de vermogensmutatiewaarde enerzijds, en de reële waarde van elk overblijvend belang en opbrengst uit de gedeeltelijke verkoop van het belang in de geassocieerde onderneming of joint venture anderzijds, wordt opgenomen in de berekening van de winst of verlies op de verkoop van de geassocieerde onderneming of joint venture.

De Groep blijft de vermogensmutatiemethode toepassen wanneer een investering in een geassocieerde onderneming een joint venture wordt of wanneer een investering in een joint venture een investering in een geassocieerde onderneming wordt. In dergelijk geval van wijziging in eigendomsbelang gebeurt er geen herberekening aan reële waarde.

Bedrijfscombinaties

Verwerving van bedrijven wordt verwerkt volgens de overnamemethode. De overgedragen vergoeding wordt gewaardeerd tegen reële waarde, die berekend wordt als de som van de reële waarden van de overgedragen activa op overnamedatum, de aangegane verplichtingen jegens voormalige eigenaars van de overgenomen partij en de door de overnemende partij uitgegeven aandelenbelangen in ruil voor

zeggenschap over de overgenomen partij. De aan de overname gerelateerde kosten worden erkend in de resultatenrekening wanneer ze zich voordoen. Op overnamedatum worden de verworven identificeerbare activa en overgenomen verplichtingen gewaardeerd aan hun reële waarde op die datum, en deze inclusief de reële waardering van de niet-erkende activa en verplichtingen in de balans van de overgenomen partij welke hoofdzakelijk klantenbestanden en merknamen omvatten.

Belangen zonder overheersende zeggenschap ('minderheidsbelangen') kunnen initieel gewaardeerd worden tegen reële waarde of tegen het evenredige deel in de identificeerbare netto-activa van de overgenomen partij. De keuze van het waarderingsprincipe wordt transactie per transactie bepaald.

Beoordelingen en schattingen

Bij de opmaak van de geconsolideerde jaarrekening dient het management beoordelingen en schattingen te maken die een impact hebben op de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Beoordelingen en schattingen die gemaakt worden op elke rapporteringsdatum weerspiegelen de omstandigheden die bestonden op die datum (zoals marktprijs, intrestvoeten en wisselkoersen). Hoewel management deze schattingen baseert op haar beste kennis van de huidige gebeurtenissen en van de acties die de Groep zou kunnen ondernemen, kunnen werkelijke resultaten afwijken van deze schattingen.

Belangrijkste beoordelingen en schattingen zijn vooral gedaan in volgende domeinen:

Functionele valuta van de entiteiten van de Groep.

De individuele jaarrekening van iedere entiteit binnen de Groep worden opgemaakt in de valuta van de voornaamste economische omgeving waarin de entiteit actief is. Managementbeoordeling is nodig om te bepalen welke functionele valuta het meest getrouw de economische effecten weergeeft van de onderliggende transacties, gebeurtenissen en voorwaarden. De huidige oordeel van het management over de functionele valuta van TeleSign is dat het US dollar is.

Zeggenschap over BICS.

Zoals beschreven in toelichting 6 is BICS een dochteronderneming van de Groep via het aangehouden belang van 57,6% van de aandelen en 57,6% van de stemrechten.

De aandeelhoudersovereenkomst van BICS voorziet in besluitvormingsregels en een "deadlock" procedure van kracht vanaf 1 januari 2010. Deze regels en procedures deden de Groep in het verleden besluiten dat het zeggenschap had over BICS. Deze conclusie blijft geldig onder toepassing van IFRS 10 "De geconsolideerde jaarrekening" (effectief op 1 januari 2014), zelfs rekening houdend met potentiële belemmeringen voor het uitoefenen van zeggenschap over BICS.

Claims en voorwaardelijke verplichtingen (zie toelichting 35)

Voor claims en voorwaardelijke verplichtingen is beoordeling vereist over het bestaan van een verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis uit het verleden, het bepalen van de waarschijnlijkheid van een economische uitstroom, en van het kwantificeren van deze waarschijnlijke uitstroom van economische middelen. Deze inschatting wordt herzien wanneer nieuwe informatie beschikbaar is en met behulp van advies van externe experts.

Winstbelastingen

Op 11 januari 2016 kondigde de Europese Commissie zijn beslissing aan dat de Belgische rulings, toegestaan aan multinationals inzake "Excess Profit", als illegale staatsteun worden beschouwd. BICS heeft dergelijke rulling toegepast voor de periode 2010-2014. BICS heeft de terugvorderingsaanslag van de vermeende staatssteun betaald.

Bovendien heeft BICS beroep aangetekend voor het Europees Gerecht tegen de beslissing van de Europese Commissie. Het management meent dat de positie zoals opgenomen in deze jaarrekening de beste schatting weergeeft van het verwachte finale resultaat.

Realiseerbare waarde van kasstroom genererende eenheden met goodwill

In toelichting 3 (Goodwill) worden de belangrijkste veronderstellingen besproken die gebruikt zijn, bij het testen op bijzondere waardeverminderingen, voor het bepalen van de realiseerbare waarde van de kasstroom genererende eenheden met goodwill.

Actuariële veronderstellingen betreffende de waardering van de verplichtingen voor personeelsbeloningen en fondsbeleggingen

De Groep heeft verschillende personeelsbeloningsplannen zoals pensioenplannen, andere plannen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen. In toelichting 9 (Activa en schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen) worden de belangrijkste veronderstellingen besproken die gebruikt zijn bij de waardering van de verplichting, de fondsbeleggingen en de netto kost over de periode.

Wijzigingen in reële waarde van bedrijfscombinaties.

In overeenstemming met IFRS 3 (Bedrijfscombinaties) waardeert de Groep de verworven identificeerbare activa en (voorwaardelijke) verplichtingen, opgenomen in een bedrijfscombinatie, aan reële waarde. Reële waarde aanpassingen zijn gebaseerd op externe schattingen of waarderingsmodellen, bv. immateriële vaste activa die niet werden erkend door de overgenomen business. Al deze waarderingmethoden zijn gebaseerd op verschillende veronderstellingen zoals geschatte toekomstige kasstromen, resterende economische gebruiksduur, enz. Meer details hierover worden verschaft in toelichting 6.5.

Omrekening van vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta worden erkend in de functionele munt bij initiële opname, omgerekend aan de wisselkoers die geldt op de transactiedatum. Monetaire activa en passiva uitgedrukt in vreemde munt worden op balansdatum in de functionele valuta van de entiteit omgerekend aan de slotkoers van die dag. Netto wisselkoersverschillen bij de omrekening van monetaire activa en passiva worden in het resultaat opgenomen onder "andere bedrijfskosten" in de periode waarin ze zich voordoen.

Buitenlandse activiteiten

Sommige buitenlandse dochterondernemingen en joint ventures werkzaam in niet euro landen worden beschouwd als buitenlandse activiteiten die integraal deel uitmaken van de activiteiten van de rapporterende onderneming. Hierbij worden de monetaire activa en passiva op balansdatum omgerekend tegen de slotkoers; niet-monetaire activa en passiva worden omgerekend tegen de historische koers, uitgezonderd niet-monetaire activa die in de lokale munt aan reële waarde gewaardeerd zijn. Deze laatste worden omgerekend aan de wisselkoers op het moment dat de reële waarde bepaald werd.

De opbrengsten en kosten van deze entiteiten worden omgerekend tegen de gemiddelde koers. De resulterende wisselkoersverschillen worden in het resultaat opgenomen onder "andere bedrijfskosten" in de periode waarin ze zich voordoen.

Voor andere buitenlandse dochterondernemingen en joint-ventures werkzaam in niet eurolanden, worden de activa en de passiva op balansdatum omgerekend tegen de slotkoers. De opbrengsten en kosten van deze entiteiten worden omgerekend tegen de gemiddelde koers. De resulterende wisselkoersverschillen worden rechtstreeks in een afzonderlijke component van het eigen vermogen geboekt. Bij de verkoop van

dergelijke entiteit wordt het cumulatieve bedrag dat in het eigen vermogen genomen werd en betrekking heeft op deze specifieke buitenlandse operatie in resultaat genomen.

Goodwill

Goodwill vertegenwoordigt het bedrag waarmee de som van de overgedragen vergoeding, het bedrag van enig minderheidsbelang, en de reële waarde van het voorheen aangehouden aandelenbelang, indien toepasselijk, de netto reële waarde van de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen verworven via bedrijfscombinaties overschrijdt. Wanneer de Groep zeggenschap verwerft, wordt enig voorheen aangehouden belang in de overgenomen partij geherwaardeerd naar reële waarde via de resultatenrekening.

Wanneer de netto reële waarde, na herbeoordeling van de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen verworven in een bedrijfscombinatie, de som van de overgedragen vergoeding, het bedrag van enig minderheidsbelang, en de reële waarde van het voorheen aangehouden aandelenbelang overtreft, wordt deze meerwaarde onmiddellijk erkend in de resultatenrekening als winst uit een 'voordelige koop'.

Veranderingen in de voorwaardelijke vergoeding die deel uitmaakt van de overgedragen vergoeding worden aangepast ten opzichte van goodwill, indien deze zich voordoen tijdens de voorwaardelijke aankooprijstoeuwingsperiode en indien ze verband houden met feiten en omstandigheden die bestonden op datum van overname. In de andere gevallen, afhankelijk van het al dan niet classificeren van de voorwaardelijke vergoeding als eigen vermogen of niet, worden de aanpassingen via eigen vermogen of via de resultatenrekening opgenomen.

Aankoopkosten worden in kosten opgenomen en belangen zonder overheersende zeggenschap ('minderheidsbelangen') worden berekend op overnamedatum, ofwel aan hun reële waarde, ofwel aan hun proportioneel deel in de identificeerbare activa en schulden van de overgenomen partij, en dit op een transactie-per-transactie basis.

Goodwill wordt gewaardeerd tegen kostprijs en wordt niet afgeschreven maar jaarlijks getest op bijzondere waardeverminderingen op het niveau van de kasstroom genererende eenheid alsook telkens wanneer er een aanwijzing is dat de kasstroom genererende eenheid aan wie de goodwill werd toegewezen een bijzondere waardevermindering zou kunnen hebben ondergaan. Een erkend bijzondere waardeverminderverslies op goodwill wordt nooit teruggenomen in de volgende periodes, zelfs indien er aanwijzingen zijn dat de bijzondere waardevermindering niet langer bestaat of verminderd zou kunnen zijn.

Goodwill wordt uitgedrukt in de valuta van de dochteronderneming waarop deze betrekking heeft en wordt omgerekend naar EUR aan slotkoers.

Immateriële vaste activa met bepaalde gebruiksduur

De immateriële vaste activa bestaan hoofdzakelijk uit de Global System for Mobile Communications ("GSM")-licentie, de Universal Mobile Telecommunications Systems ("UMTS")-licentie, 4G-licenties, merknamen, patenten en klantenbestanden verworven via bedrijfscombinaties, intern ontwikkelde software en andere immateriële vaste activa zoals voetbalrechten, uitzendrechten en extern ontwikkelde software.

De Groep activeert bepaalde uitgaven gemaakt met betrekking tot de ontwikkeling of de aankoop van software voor intern gebruik indien zij identificeerbaar zijn, indien de Groep zeggenschap heeft over de activa en indien de toekomstige economische voordelen waarschijnlijk zijn. De geactiveerde kosten voor software zijn opgenomen als intern gegenereerde en andere immateriële vaste activa en worden afgeschreven over drie tot vijf jaar.

Immateriële vaste activa met een bepaalde gebruiksduur die afzonderlijk zijn verworven worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen kostprijs. De geraamde aanschaffingswaarde van immateriële vaste activa die verworven met in de tijd wijzigende prijsstructuren, omvatten de vaste en de geraamde variabele vergoeding op overnamedatum. Wanneer vervolgens de boekwaarde van de financiële schuld herberekend wordt, wordt de kostprijs van het activa aangepast. De kostprijs van immateriële vaste activa verworven bij een bedrijfscombinatie is de reële waarde op overnamedatum.

Immateriële vaste activa met een bepaalde gebruiksduur worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met gecumuleerde afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De restwaarde van zulke immateriële vaste activa wordt verondersteld nul te zijn.

- Merknamen en klantenbestanden verworven in bedrijfscombinaties worden lineair afgeschreven over hun geraamde gebruiksduur (3 tot 20 jaar). Uitgezonderd wanneer het gebruik van een actief beperkt is in tijd, om contractuele redenen of gegeven het verwachte gebruik door het management, wordt de gebruiksduur bepaald op aanschaffingsdatum, op individuele basis per actief, zodanig dat de verwachte gecumuleerde geactualiseerde kasstromen die door het actief in kwestie gegenereerd worden gedurende zijn gebruiksduur, ongeveer 90% vertegenwoordigen van de totaal verwachte gecumuleerde geactualiseerde kasstromen.
- GSM-, UMTS- en 4 G licenties, andere immateriële vaste activa en intern gegenereerde activa met beperkte gebruiksduur worden lineair afgeschreven over hun geraamde gebruiksduur. De afschrijving begint zodra het immaterieel vast actief beschikbaar is voor beoogd gebruik. De gebruiksduur van licenties zijn vastgelegd bij Koninklijk Besluit en variëren van 5 tot 20 jaar.

De gebruiksduur werd als volgt bepaald:

	Gebruiksduur (jaren)
GSM, UMTS, 4G en andere netwerklicenties	<i>volgens licentieduur</i>
• GSM (2G)	5 tot 6
• UMTS (3G)	16
• LTE (4G)	15
• 800 MHz (4G)	20
Via een bedrijfscombinatie verworven merknamen, klantenbestanden, patenten en software	3 tot 20
Software	5
Gebruiksrechten, voetbal en uitzendrechten	Contractduur (als regel van 2 tot 5)

De afschrijvingsperiode en de afschrijvingsmethode voor immateriële vaste activa met een bepaalde gebruiksduur worden minstens aan het einde van elk boekjaar herzien. Veranderingen in de voorziene gebruiksduur of in het voorziene patroon van toekomstige economische voordelen vervat in het actief, worden verrekend door de afschrijvingsperiode en afschrijvingsmethode te veranderen. Deze worden behandeld als wijzigingen van de boekhoudkundige schattingen.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa, inclusief aan derden verhuurde activa, worden gepresenteerd volgens hun aard en worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met de gecumuleerde afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De kosten voor de uitbreidingen of substantiële verbeteringen van de materiële vaste activa worden geactiveerd. De onderhouds- en herstellingskosten voor materiële vaste activa worden opgenomen in de bedrijfskosten indien ze de gebruiksduur van het actief niet verlengen of wanneer het toekomstig economische nut niet beduidend verhoogd wordt. De kostprijs van materiële vaste activa bevat

de kosten voor hun ontmanteling, verwijdering en herstelling, indien de Groep hiervoor een verplichting heeft ten gevolge van de installatie van het actief.

Een element dat tot de materiële vaste activa hoort wordt niet langer op de balans opgenomen na vervreemding of wanneer er geen economische voordelen meer te verwachten zijn van het gebruik of de vervreemding van het actief. Een eventuele winst of verlies voortvloeiend uit het niet meer opnemen van het actief (berekend als het verschil tussen de geschatte netto opbrengst en de boekwaarde van het actief) wordt opgenomen in de resultatenrekening van het jaar waarin het actief niet langer wordt opgenomen.

De afschrijving van een actief start zodra het klaar is voor zijn beoogd gebruik. De afschrijvingen worden lineair berekend over de geraamde gebruiksduur van het actief.

De gebruiksduur wordt als volgt bepaald:

Terreinen en gebouwen

	Gebruiksduur (jaren)
• Terreinen	onbeperkt
• Gebouwen en uitrustingen in gebouwen	22 tot 33
• Faciliteiten in gebouwen	3 tot 10
• Werken in gehuurde gebouwen en reclame uitrustingen	3 tot 10

Technische en netwerkuitrustingen

• Kabels en buizen	15 tot 20
• Centrales	8 tot 10
• Transmissie	6 tot 8
• Radio Toegang Network	6 tot 7
• Mobiele sites en uitrusting voor faciliteiten in sites	5 tot 10
• Uitrustingen geïnstalleerd in de gebouwen van de klant	2 tot 8
• Data en andere netwerkuitrustingen	2 tot 15

Meubilair en voertuigen

• Meubilair en kantooruitrusting	3 tot 10
• Voertuigen	5 tot 10

De restwaarden, gebruiksduur en afschrijvingsmethoden van activa worden aan het eind van elk boekjaar herzien en aangepast indien nodig.

Kosten van verkochte materialen, personeelskosten en andere bedrijfskosten worden weergegeven in de resultatenrekening na aftrek van de werkzaamheden uitgevoerd en geactiveerd door de onderneming voor de uitbouw van materiële vaste activa.

Financieringskosten worden geactiveerd indien zij rechtstreeks toe te rekenen zijn aan de verwerving, bouw of productie van een in aanmerking komend actief.

Bijzondere waardeverminderingen van niet-financiële activa

De Groep onderzoekt op iedere balansdatum of de niet-financiële activa geen tekenen van bijzondere waardevermindering vertonen.

De Groep vergelijkt minstens één keer per jaar de boekwaarde met de geschatte realiseerbare waarde van immateriële vaste activa in aanbouw en kasstroom genererende eenheden die goodwill omvatten. De Groep voert deze jaarlijkse bijzondere waardeverminderingstest uit tijdens het vierde kwartaal van het jaar.

Er wordt een bijzondere waardevermindering erkend wanneer de boekwaarde van een actief of kasstroom genererende eenheid de geraamde realiseerbare waarde overschrijdt. De realiseerbare waarde van een actief is de hoogste waarde tussen de reële waarde van een actief of een kasstroom genererende eenheid na aftrek van de verkoopkosten en de bedrijfswaarde voor de Groep.

Bij de bepaling van de bedrijfswaarde worden de geschatte toekomstige kasstromen geactualiseerd, waarbij een disconteringsvoet vóór belasting wordt toegepast die rekening houdt met de huidige marktbeoordelingen van de tijdwaarde van geld en de specifieke risico's van het actief of de kasstroom genererende eenheid.

Bijzondere waardeverminderingen op goodwill, immateriële vaste activa en materiële vaste activa worden opgenomen in de bedrijfskosten. Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een voorheen opgenomen bijzondere waardevermindering niet langer bestaat of is afgenomen. Indien een dergelijke aanwijzing bestaat, wordt de realiseerbare waarde geschat. Een voorheen erkende bijzondere waardevermindering wordt slechts teruggenomen indien er een wijziging is opgetreden in de schattingen die worden gebruikt ter bepaling van de realiseerbare waarde van het actief sinds de laatste bijzondere waardevermindering werd erkend. Indien dit het geval is worden de bijzondere waardeverminderingen op activa andere dan goodwill teruggenomen ten einde de boekwaarde van het actief te verhogen naar de realiseerbare waarde. Dit verhoogde bedrag kan niet hoger zijn dan de boekwaarde die zou zijn gekomen (na aftrek van afschrijvingen) indien in voorgaande jaren geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn opgenomen. Deze terugname wordt erkend als bedrijfskosten in de resultatenrekening.

Uitgestelde belastingen

Uitgestelde belastingen worden geboekt voor de tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en passiva in de geconsolideerde balans en hun respectievelijke belastbare basis.

Uitgestelde belastingvorderingen verbonden aan verrekenbare tijdelijke verschillen en niet-gebruikte overgedragen belastingverliezen worden opgenomen in zoverre het waarschijnlijk is dat er voldoende belastbare winst beschikbaar zal zijn waarmee het verrekenbare tijdelijke verschil of de niet-gebruikte belastingverliezen kunnen worden verrekend.

De boekwaarde van de uitgestelde belastingvorderingen wordt bij iedere balansdatum opnieuw beoordeeld en wordt verminderd in die mate dat het niet waarschijnlijk is dat toekomstige belastbare winst zal toelaten de belastingvordering geheel of gedeeltelijk te realiseren. Niet erkende belastingvorderingen worden op iedere balansdatum herschat en worden erkend in die mate dat het waarschijnlijk geworden is dat de toekomstige belastbare winst de realisatie van de belastingvordering mogelijk zal maken.

Uitgestelde belastingvorderingen en –schulden worden berekend tegen de aanslagvoeten die naar verwachting zullen worden toegepast in de periode waarin het actief zal worden gerealiseerd of het passief zal worden afgewikkeld; op basis van de aanslagvoeten (en belastingwetgeving) waarvan het wetgevingsproces materieel is afgesloten op balansdatum.

Wijzigingen in uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen worden erkend in de resultatenrekening tenzij ze betrekking hebben op elementen die rechtstreeks erkend worden in het eigen vermogen; in dit geval zal de belastingsimpact ook rechtstreeks erkend worden in het eigen vermogen.

Pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen

De Groep beheert verschillende toegezegdpensioenregelingen waarvoor bijdragen worden gestort in afzonderlijk beheerde fondsen. De Groep is eveneens overeengekomen om bijkomende vergoedingen na uitdiensttreding uit te keren aan bepaalde personeelsleden. De kost voor het verstrekken van de beloningen voorzien in de plannen wordt voor elk plan afzonderlijk bepaald gebruikmakend van de actuariële 'Projected Unit Credit'-waarderingmethode. De actuariële winsten en verliezen worden opgenomen via gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten (eigen vermogen). Pensioenkosten van verstreken diensttijd en winst of verlies op regelingen worden erkend in de resultatenrekening wanneer ze zich voordoen. Bij het toepassen van de herziene IAS 19 norm heeft de Groep beslist om de periodieke kost te presenteren als operationele en financiële activiteit voor hun respectievelijke componenten.

De Groep beheert ook verschillende toegezegdebijdrageregelingen. Voor plannen met een gewaarborgd minimum rendement heeft het management, de "Projected Unit Credit" waarderingmethode toegepast.

De gebruikte disconteringsvoet voor het berekenen van de huidige waarde van de regelingen weerspiegelt het rendement van hoogwaardige ondernemingsobligaties. Om de onderfinanciering te bepalen wordt de vergelijking gemaakt met de fondsbeleggingen.

De Groep voert verschillende herstructureringsplannen uit die beëindigingsvoordelen en andere vormen van bijkomende voordelen inhouden. Vrijwillige beëindigingsvoordelen om personeelsleden te stimuleren het dienstverband te beëindigen worden erkend wanneer de personeelsleden het aanbod van die voordelen aanvaarden. Niet-vrijwillige beëindigingsvoordelen worden erkend wanneer de Groep het beëindigingsplan gecommuniceerd heeft aan de betrokken personeelsleden en indien het plan beantwoordt aan specifieke criteria.

Voordelen, verleend onder voorwaarde van het verderzetten van het dienstverband zijn geen beëindigingsvoordelen maar zijn langetermijnpersoneelsbeloningen. De schuld voor deze voordelen wordt erkend over de duur van de toekomstige prestaties.

De actuariële winsten en verliezen op de schulden voor herstructureringsprogramma's worden in de resultatenrekening opgenomen wanneer ze zich voordoen.

Korte- en langetermijnvoordelen voor personeelsleden

De kost van alle korte- en langetermijnvoordelen voor personeelsleden, zoals lonen en salarissen, betaald verlof, bonussen, medische interventies en andere worden opgenomen gedurende de periode waarin het personeelslid de desbetreffende dienst verleent. De Groep neemt deze kosten enkel op indien zij wettelijk of feitelijk verplicht is om een dergelijke betaling te doen en indien er een betrouwbare raming van de schuld kan worden gemaakt.

Financiële instrumenten

Reële waarde van de financiële instrumenten

De volgende methodes en principes worden toegepast om de reële waarde van de financiële instrumenten te ramen:

- Voor investeringen in genoteerde bedrijven en wederzijdse fondsen is de reële waarde gelijk aan hun beurskoers;
- Voor investeringen in niet-genoteerde ondernemingen wordt de reële waarde geraamd aan de hand van recente verkooptransacties op de aandelen van deze niet-genoteerde ondernemingen of, bij gebrek aan zulke transacties, door middel van verschillende waarderingstechnieken zoals toekomstige verdisconteerde kasstroommodellen en "multiples"- methodes;

- Voor investeringen in niet-genoteerde ondernemingen waarvoor geen betrouwbare reële waarde kan worden bepaald, wordt de reële waarde gebaseerd op de historische aanschaffingskosten, gecorrigeerd met de eventuele bijzondere waardeverminderingen;
- Voor langetermijnschulden die onderhevig zijn aan variabele rentevoeten wordt de afgeschreven kost geacht de reële waarde te benaderen;
- Voor langetermijnschulden die onderhevig zijn aan een vaste rentevoet wordt de reële waarde bepaald op basis van de marktwaarde indien aanwezig, of anders op basis van de toekomstige verdisconteerde kasstromen;
- Voor handelsvorderingen, handelsschulden, andere kortlopende activa en passiva worden de boekwaarden in de balans bij benadering opgenomen tegen een reële waarde rekening houdend met hun korte looptijd;
- Voor geldmiddelen en kasequivalenten vormen de boekwaarden opgenomen in de balans een benadering van hun reële waarde rekening houdend met hun korte looptijd;
- Voor derivaten worden de reële waarden geraamd rekening houdend met hun genoteerde prijs op een actieve markt, en indien niet beschikbaar, gebruikmakend van verschillende waarderingstechnieken, in het bijzonder de verdiscontering van de toekomstige kasstromen.

Criteria voor de initiële opname en het niet meer opnemen van financiële activa en passiva

De financiële instrumenten worden initieel opgenomen wanneer de Groep de contractuele bepalingen van de instrumenten onderschrijft. Gewone aankopen en verkopen van financiële activa worden geboekt op de afwikkelingsdatum.

Financiële activa (of een gedeelte ervan) worden niet meer opgenomen wanneer de Groep de rechten op de vergoedingen, bepaald in het contract, te gelde maakt, of de rechten vervallen of de Groep er afstand van doet of nog indien de Groep de controle verliest over de contractuele rechten die betrekking hebben op het financiële actief. Financiële passiva (of een gedeelte ervan) worden niet meer opgenomen indien de verplichting bepaald in het contract vervalt, ingetrokken of geannuleerd wordt.

Criteria voor de saldering van financiële activa en passiva

Indien er een wettelijk afdwingbaar compensatierecht bestaat voor opgenomen financiële activa en passiva en de intentie aanwezig is om het passief af te wikkelen en het actief tegelijk te gelde te maken of op netto basis af te wikkelen, worden alle financiële gevolgen gecompenseerd.

Criteria voor classificering van de financiële instrumenten als “tot einde looptijd aangehouden”

Sommige financiële instrumenten worden als “behouden tot vervaldatum” geclassificeerd op basis van de mogelijkheid en de intentie van de Groep om deze instrumenten tot hun vervaldatum te behouden. De Groep heeft al een ruime ervaring in het naleven van deze regel.

Criteria voor het classificeren van de financiële instrumenten als “voor verkoop beschikbaar”

De financiële activa die geen derivaten zijn, waarvoor de Groep niet de intentie heeft deze tot het einde van hun looptijd te behouden, die niet als “leningen en vorderingen” geclassificeerd zijn en die door de Groep bij aanvang niet als gewaardeerde activa tegen hun reële waarde via de resultatenrekening geclassificeerd zijn, worden als “aangehouden tot verkoop” geclassificeerd.

Aandelen in het eigen vermogen van niet-geconsolideerde ondernemingen worden meestal als “aangehouden tot verkoop” geclassificeerd. Aandelen in wederzijdse of in soortgelijke fondsen worden geclassificeerd als “aangehouden tot verkoop” als ze bij eerste opname niet aangemerkt worden als gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening.

Andere deelnemingen

Andere deelnemingen bevatten de aandelen gehouden in entiteiten die geen dochterondernemingen, joint-venture of geassocieerde ondernemingen zijn. Deze deelnemingen worden initieel opgenomen tegen kostprijs, zijnde aan de reële waarde van de verstrekte vergoeding met inbegrip van de aanschaffingskosten verbonden aan de investering. Deze deelnemingen worden op de balans geclassificeerd onder de 'voor verkoop beschikbare financiële activa'.

Na de initiële opname:

- Beleggingen in eigenvermogeninstrumenten waarvoor geen genoteerde marktprijs bestaat en de reële waarde niet op een betrouwbare wijze kan worden bepaald worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met een eventuele bijzondere waardevermindering;
- Alle andere deelnemingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde waarbij de wijzigingen in de reële waarde rechtstreeks worden opgenomen in het eigen vermogen tot het financieel actief verkocht, geïncasseerd of van de hand gedaan wordt, waarna de voorheen in het eigen vermogen toegerekende gecumuleerde winsten of verliezen worden opgenomen in de resultatenrekening onder netto financiële kosten.

Andere financiële vaste activa

De andere financiële vaste activa omvatten derivaten (zie verder), rentedragende vorderingen op lange termijn zoals leningen aan joint ventures, personeel en kasgaranties, en beleggingen op lange termijn zoals 'notes' en gekochte obligaties. Langetermijnvorderingen worden geboekt als leningen en vorderingen uitgegeven door het bedrijf en worden gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs.

Langetermijninvesteringen worden geclassificeerd als tot het eind van de looptijd aangehouden en worden gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs.

Handelsvorderingen en andere vlottende activa

Handelsvorderingen en andere vlottende activa worden in de balans opgenomen tegen nominale waarde (gewoonlijk het oorspronkelijke factuurbedrag) met aftrek van de waardeverminderingen voor dubieuze debiteuren.

Beleggingen

De beleggingen omvatten aandelen in fondsen en wederzijdse fondsen, vastrentende effecten en deposito's met een looptijd van meer dan drie maanden maar minder dan één jaar.

Aandelen worden initieel opgenomen tegen kostprijs, meer bepaald de reële waarde van de verstrekte vergoeding met inbegrip van de aanschaffingskosten verbonden aan de investering. Na de initiële opname worden aandelen behandeld als beschikbaar voor verkoop, met een herwaardering tot de reële waarde die rechtstreeks in het eigen vermogen wordt geboekt, tot de investering wordt verkocht, geïncasseerd of van de hand gedaan. De gecumuleerde winsten of verliezen die voorheen in het eigen vermogen werden geboekt, worden daarna in de resultatenrekening opgenomen.

Vastrentende effecten worden initieel opgenomen tegen kostprijs, meer bepaald de reële waarde van de verstrekte vergoeding met inbegrip van de aanschaffingskosten verbonden aan de investering. Na de initiële opname worden de vastrentende effecten die aangemerkt zijn als beschikbaar voor verkoop gewaardeerd aan reële waarde, waarbij de winsten en verliezen uit herwaardering in het eigen vermogen worden opgenomen tot de investering is verkocht, geïncasseerd of van de hand gedaan, dan worden deze cumulatieve winsten en verliezen opgenomen in de resultatenrekening.

.De vastrentende effecten die bestemd zijn om tot vervaldag te worden gehouden, worden gewaardeerd tegen de afgeschreven kostprijs, gebruikmakend van de methode van de effectieve rentevoet.

Deposito's worden gewaardeerd tegen de afgeschreven kostprijs.

Geldmiddelen en kasequivalenten

Geldmiddelen en kasequivalenten omvatten liquide middelen, lopende bankrekeningen en beleggingen met een initiële looptijd van minder dan drie maanden, die zeer liquide zijn, onmiddellijk kunnen worden omgezet in geldmiddelen waarvan het bedrag bekend is en die geen materieel risico van waardevermindering in zich dragen. Geldmiddelen en kasequivalenten worden geboekt tegen de afgeschreven kostprijs.

Bijzondere waardeverminderingen van financiële activa

De Groep onderzoekt op iedere balansdatum of financiële activa of het geheel van financiële activa objectieve indicaties van bijzondere waardevermindering vertonen. Als de boekhoudkundige waarde van de financiële activa hoger is dan de geschatte realiseerbare waarde, wordt een bijzondere waardevermindering geboekt.

Er wordt altijd een specifieke rekening gebruikt om de bijzondere waardeverminderingen te boeken, ongeacht of deze door een kredietverlies veroorzaakt werden of niet.

De provisies en waardeverminderingen op financiële activa worden als andere bedrijfskosten geboekt wanneer de activa betrekking hebben op operationele activiteiten. Voor andere deelnemingen, geassocieerde ondernemingen en activa met betrekking tot financieringsactiviteiten worden de provisies en waardeverminderingen geboekt als financiële kosten.

De waardeverminderingen op vorderingen worden geboekt wanneer het waarschijnlijk is dat de Groep niet in staat zal zijn alle verschuldigde bedragen te innen, op basis van geïndividualiseerde criteria of op basis van statistieken en de analyse van de ouderdomsbalans.

In geval van waardeverminderingen die te wijten zijn aan kredietverliezen, wordt de waardevermindering teruggenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de Groep in staat zal zijn de financiële activa te innen, op basis van verschillende indicaties zoals de oplevering van waarborgen, een succesvolle kapitaalverhoging bij de schuldenaar, enz.

De waardevermindering wordt ook teruggenomen wanneer het actief definitief verkocht, ontvangen of daarentegen niet terugvorderbaar is. Op dat moment worden de definitieve opbrengsten/(kosten) geboekt in de resultatenrekening.

De waardeverminderingen op 'voor verkoop beschikbare' eigen vermogensinstrumenten worden erkend in resultaat in geval van een significante (meer dan 30%) of langdurige (meer dan 12 maanden achtereenvolgend) daling van de reële waarde beneden kostprijs. Deze waardeverminderingen worden niet teruggenomen in de resultatenrekening. Indien een waardevermindering teruggenomen moet worden, zal een terugneming in het eigen vermogen geboekt worden, als een herwaardering tot de reële waarde.

Rentedragende schulden

Alle kredieten en leningen worden initieel opgenomen tegen kostprijs, meer bepaald de reële waarde van de ontvangen vergoeding na aftrek van de uitgiftekosten verbonden aan de leningen.

Na de initiële opname worden de niet-afgedekte schulden gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs op basis van de effectieve intrestvoetmethode met afschrijving van verdisconteringen of premies in de resultatenrekening.

Derivaten

De Groep heeft geen derivaten (en geeft er ook geen uit) voor handelsdoeleinden, maar sommige van haar derivaatcontracten beantwoorden niet aan de criteria van IAS 39 om als hedge accounting te worden verwerkt. Ze worden daarom erkend als derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden. Wijzigingen in hun reële waarde worden opgenomen in de resultatenrekening.

De Groep maakt gebruik van derivaten zoals IRCS, rentetermijncontracten en valutaopties om haar risico's verbonden aan schommelingen in vreemde valuta voor onderliggende activa, passiva en toekomstige transacties in te beperken. De derivaten worden tegen reële waarde erkend onder volgende rubrieken: andere activa (lange en korte termijn), rentedragende schulden (lange en korte termijn) en andere schulden (lange en korte termijn).

Een IRCS wordt gebruikt om het groepsrisico van schommelingen van de rentevoet en vreemde valuta op een langetermijnschuld in JPY in te perken. De Groep past hiervoor geen hedge accounting toe. Deze langetermijnschuld in JPY omvat een in een contract besloten derivaat. Dergelijk derivaat wordt gescheiden van het basiscontract en geboekt tegen de reële waarde waarbij wijzigingen in de reële waarde in de resultatenrekening opgenomen worden. De mark-to-marketaanpassingen voor dit derivaat wordt gecompenseerd door deze op de IRCS.

De Groep maakte gebruik van renteswaps om het risico op renteschommelingen af te dekken tussen de aanvangsdatum van de afdekking en de uitgiftedatum van zeer waarschijnlijke langetermijnschulden aan vaste rente. Het effectieve gedeelte van de wijzigingen in reële waarde van afdekkingsinstrumenten die aangemerkt zijn in een kasstroomafdekking wordt erkend in de niet-gerealiseerde resultaten en achtereenvolgens geherclassificeerd naar de resultatenrekening in dezelfde periode als het afgedekte item.

In 2017, contracteerde de Groep een derivatencontract voor de termijn aankoop van US dollar als economische indekking tegen de wisselkoerswijziging voor de aankoopvergoeding van de TeleSign combinatie. Deze aankoop werd aangemerkt als een kasstroomafdekking. Het deel van het afgeleide product dat voldeed aan de voorwaarden voor hedge accounting volgens de IFRS regels werd opgenomen in de betaalde vergoeding. Het deel dat niet voldeed aan de voorwaarden van hedge accounting werd opgenomen als financiële kost in de resultatenrekening.

Sinds september 2011 is de Groep gestart met het afsluiten van derivaten (termijnwisselcontracten) voor het indekken van de risico's op wisselkoersschommelingen van zeer waarschijnlijke verwachte toekomstige transacties. De Groep verwerkt de kasstroomafdekking administratief als volgt: het deel van de winst of het verlies op het afdekkingsinstrument waarvan is vastgesteld dat het een effectieve afdekking is, wordt in niet-gerealiseerde resultaten genomen tot het afgedekte feit zich voordoet. Indien de afgedekte transactie leidt tot de erkenning van een actief, wordt de waarde van het actief bij de initiële erkenning aangepast met het bedrag dat voorheen was opgenomen in de niet-gerealiseerde resultaten. Het "niet-effectieve" gedeelte van een "cash flow hedge" wordt altijd erkend in de resultatenrekening.

De andere termijnwisselcontracten voldoen niet aan de voorwaarden voor hedge accounting en worden bijgevolg erkend aan reële waarde, waarbij de wijzigingen in die reële waarde worden opgenomen in de resultatenrekening, in financieel resultaat tenzij het onderliggend is opgenomen in de balans en betrekking heeft op kosten die erkend zijn in EBITDA of geactiveerde uitgaven. In dit geval worden de wijzigingen in reële waarde erkend in de resultatenrekening in EBITDA.

Netto winsten / (verliezen) op financiële instrumenten

Dividenden, renteopbrengsten en rentekosten die uit financiële instrumenten voortvloeien, worden als financiële opbrengsten/(kosten) geboekt.

Netto winsten / (verliezen) die uit de verkoop of de afrekening van financiële instrumenten voortvloeien, worden als financiële opbrengsten/(kosten) geboekt wanneer deze instrumenten betrekking hebben op financieringsactiviteiten. Financiële opbrengsten (kosten) omvatten ook het deel van de afrekening van derivaten als afdekking voor een aankoopvergoeding van een bedrijfscombinatie welke niet in aanmerking komt voor hedge accounting.

Wanneer financiële instrumenten betrekking hebben op operationele of investeringsactiviteiten (andere dan hierboven vermeld), worden de netto winsten / (verliezen) die uit de verkoop of de afrekening van deze financiële instrumenten voortvloeien als operationele opbrengsten/(kosten) geboekt.

Netto winsten / (verliezen) die uit de herwaardering naar de reële waarde van derivaten voortvloeien en die gebruikt worden om het wisselrisico uit operationele activiteiten af te dekken maar die niet als dekkingsinstrumenten volgens IAS 39 beschouwd worden, worden als operationele opbrengsten/(kosten) geboekt.

Netto winsten / (verliezen) die uit de herwaardering naar de reële waarde van derivaten voortvloeien die gebruikt worden om het renterisico uit financiële activiteiten af te dekken en niet in aanmerking komen voor hedge accounting volgens IAS 39 worden als financiële opbrengsten/(kosten) geboekt.

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs of tegen netto realiseerbare waarde indien deze lager is.

De kostprijs wordt bepaald volgens de gewogen-gemiddelde-kostprijsmethode behalve voor IT-uitrusting (FIFO methode) en aangekochte goederen voor de wederverkoop in het kader van specifieke onderhanden projecten in opdracht van derden (individuele aankoopprijs).

Voor voorraden welke bedoeld zijn om verkocht te worden in een joint offer, wordt bij de berekening van de netto realiseerbare waarde rekening gehouden met de toekomstige marge die verwacht wordt op de telecommunicatiediensten, die samen met het voorraad item worden aangeboden in het joint offer.

Voor onderhanden projecten in opdracht van derden, wordt de methode van winstneming toegepast. De methode van winstneming wordt bepaald op basis van de kost van het uitgevoerde werk op balansdatum in verhouding tot de geraamde totale kost voor het project. De projectkosten omvatten alle directe kosten die betrekking hebben op het specifieke project en een toewijzing van vaste en variabele kosten opgelopen met betrekking tot projectactiviteiten, gebaseerd op normale bedrijfscapaciteit.

Lease-overeenkomsten met leveranciers

Lease-overeenkomsten m.b.t. activa waarbij nagenoeg alle risico's en voordelen uit het bezit van het actief worden overgedragen aan de Groep worden geclassificeerd als financiële leases. Financiële leases worden erkend als activa en schulden (rentedragende schulden) ten bedrage van de reële waarde van de geleasede activa of de huidige waarde van de minimale leasingbetalingen bij aanvang van de lease, indien deze lager is. De afschrijving en test voor bijzondere waarderverminderingen voor afschrijfbaar geleasede activa zijn dezelfde als voor afschrijfbaar activa in eigendom. Leasebetalingen worden opgesplitst tussen openstaande schulden en financiële lasten om zo tot een constante intrestvoet per periode te komen op het resterende saldo van de schuld.

Lease-overeenkomsten waarbij alle risico's en voordelen uit het bezit van het actief nagenoeg behouden worden door de verhuurder, worden geclassificeerd als operationele leases. De betalingen onder operationele leases worden lineair over de leasingtermijn als kosten opgenomen in de resultatenrekening.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen indien de Groep een bestaande wettelijke of feitelijke verplichting heeft die voortvloeit uit gebeurtenissen uit het verleden waarvoor waarschijnlijk een uitstroom van middelen die economische voordelen inhouden, vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen en het bedrag van deze verplichting op betrouwbare wijze kan worden geschat. Een gebeurtenis uit het verleden wordt geacht aanleiding te geven tot een bestaande verplichting indien, rekening houdend met de beschikbare bewijsstukken, het meer dan waarschijnlijk is dat er een bestaande verplichting is op de balansdatum. Het bedrag dat als voorziening wordt opgenomen is de beste schatting van de vereiste kost om de bestaande verplichting op het einde van het boekjaar af te wikkelen. Voorzieningen worden geactualiseerd wanneer het effect van de tijdwaarde van geld belangrijk is. De afwikkeling wordt opgenomen in de financiële kosten.

Bepaalde activa en inrichtingen die zich op eigendom van derden situeren, dienen uiteindelijk ontmanteld te worden en de eigendom dient in de oorspronkelijke staat hersteld te worden. De totale geraamde kosten vereist voor de ontmanteling en de herstelling worden opgenomen als materiële vaste activa en afgeschreven over de volledige gebruiksduur van het actief. De totale geraamde kosten vereist voor de ontmanteling en de herstelling, verdisconteerd tot de huidige waarde ervan, worden geboekt als voorzieningen. In het geval van verdiscontering, wordt de toename in de voorziening wegens het verstrijken van de tijd geclassificeerd als financieringskosten.

Vaste activa en bijhorende schulden aangehouden voor verkoop

De Groep classificeert vaste activa (of groepen activa die worden afgestoten) als aangehouden voor verkoop indien hun boekwaarde hoofdzakelijk zal worden gerealiseerd in een verkooptransactie en niet door het voortgezette gebruik ervan. De voorwaarde is vervuld wanneer de activa (of groepen activa die worden afgestoten) onmiddellijk beschikbaar zijn voor verkoop in hun huidige toestand en de verkoop zeer waarschijnlijk is en verwacht wordt binnen het jaar plaats te vinden. Vaste activa en bijhorende schulden aangehouden voor verkoop (of groepen activa die worden afgestoten) worden opgenomen tegen de laagste waarde van hun boekwaarde en hun reële waarde verminderd met de verkoopkosten, en worden geclassificeerd onder de vlottende activa.

Op aandelen gebaseerde betaling

In eigen-vermogensinstrumenten en in geldmiddelen afgewikkelde, op aandelen gebaseerde betalingstransacties worden opgenomen aan de reële waarde op de toekenningsdatum, rekening houdend met de karakteristieken en voorwaarden waartegen de rechten toegekend worden, en gebruik makend van een waarderingstechniek die overeenkomt met algemeen aanvaarde waarderingmethoden voor de prijsbepaling van financiële instrumenten, en die rekening houdt met alle factoren en veronderstellingen die normale deelnemers met kennis van zaken bij hun prijszetting in overweging zouden nemen.

Voor in eigen-vermogensinstrumenten afgewikkelde overeenkomsten wordt de reële waarde als personeelskost erkend over de wachtperiode, samen met een verhoging van de rubriek "vergoedingen in aandelen" in het eigen vermogen, voor wat betreft het vermogensdeel, en een erkenning van een dividendschuld voor het dividenddeel.

De reële waarde van dit recht wordt regelmatig geherwaardeerd wanneer de aandelenopties recht geven op dividenden uitgekeerd na de toewijzing van de opties.

Voor in geldmiddelen afgewikkelde overeenkomsten wordt de reële waarde als personeelskost geboekt over de wachtperiode, samen met een verhoging van de schulden. Schulden worden regelmatig geherwaardeerd om de evolutie van de reële waarden te weerspiegelen.

Opbrengsten en bedrijfskosten

De opbrengsten worden opgenomen voor zover de economische voordelen naar alle waarschijnlijkheid naar de Groep zullen vloeien en de opbrengsten getrouw kunnen worden gewaardeerd. De specifieke opbrengstenstromen en de eraan verbonden criteria voor erkenning zijn de volgende:

- De opbrengsten van het vaste lijn-, mobiele- en carrierverkeer worden opgenomen op basis van het gebruik;
- De opbrengsten uit de aansluitings- en installatiekosten worden opgenomen op het ogenblik van de aansluiting of installatie;
- De opbrengsten uit de verkoop van communicatie-uitrusting worden opgenomen bij de levering aan de externe verdeler of bij de levering door de eigen Proximus winkels aan de finale klant;
- De opbrengsten uit de maandelijkse huur- of toegangskosten die betrekking hebben op vaste lijn- en mobiele opbrengsten worden opgenomen in de periode waarin de diensten zijn verstrekt;
- De abonnementsgelden worden opgenomen als opbrengsten pro-rata over de abonnementsperiode;
- Voorafbetaalde opbrengsten zoals opbrengsten uit voorafbetaalde vaste- of mobilofoniekaarten worden uitgesteld en opgenomen op basis van het gebruik van de kaarten;
- Onderhoudsopbrengsten worden opgenomen als opbrengsten pro-rata over de onderhoudsperiode geboekt;
- Ontvangen commissies worden opgenomen wanneer de Groep optreedt als agent, d.w.z. wanneer de Groep de voorraad- en kredietrisico's niet draagt, de prijzen niet bepaalt, geen deel van de diensten verandert of uitvoert, en wanneer de Groep geen vrijheid heeft om de leveranciers te selecteren;
- De Groep werkt samen met een netwerk van dealers die onder meer gecombineerde aanbiedingen verkopen (toestel of TV gecombineerd met telecommunicatiediensten). Bij deze gecombineerde aanbiedingen treedt de dealer op als agent voor de verkoop van de gecombineerde aanbieding aan de klant.
- De opbrengsten uit de verkoopcontracten die meerdere componenten bevatten, worden pro-rata toegewezen aan deze verschillende componenten op basis van hun relatieve reële waarde, zijnde het bedrag waaraan elke component afzonderlijk zou kunnen verkocht worden. Indien echter een bedrag, toegewezen aan een geleverde component, afhankelijk is van de levering van bijkomende componenten of van het bereiken van gespecificeerde performantievoorwaarden, wordt het bedrag dat wordt toegewezen aan die geleverde component beperkt tot het niet-voorwaardelijke bedrag.

Netto omzet is gedefinieerd als de bruto-instroom van economische voordelen die tijdens de periode ontstaan bij de uitvoering van de normale bedrijfsactiviteiten en rekening houdend met elke handels- en volumekorting toegekend door de Groep. Spaarpunten (loyaliteitsprogramma's) worden geboekt als een afzonderlijke component van de verkooptransactie en opgenomen in mindering van de initiële verkoop in netto omzet. De aan spaarpunten toegerekende vergoeding wordt in opbrengsten geboekt wanneer de spaarpunten worden ingewisseld.

Uitgaven voor research worden opgenomen in de resultatenrekening als kosten wanneer ze zich voordoen. De geconsolideerde resultatenrekening van de Groep wordt voorgesteld volgens aard van de kosten. Bedrijfskosten worden voorgesteld na aftrek van werk dat door de onderneming werd geleverd en geactiveerd. De kosten van de verkochte materialen en diensten omvatten de kosten voor de aankoop van het materiaal en de diensten die rechtstreeks verbonden zijn aan de opbrengsten.

De reclamekosten en andere marketingkosten worden opgenomen wanneer ze zich voordoen.

Als gevolg van de nieuwe Belgische Telecomwet die sinds 1 oktober 2012 van kracht is, worden alle dealer commissies in resultaat genomen wanneer ze zich voordoen. De gecumuleerde overgedragen dealer commissies werden als "kosten van aan omzet gerelateerde materialen en diensten" in resultaat genomen.

Toelichting 3. Goodwill

(in miljoen EUR)	Goodwill
Op 1 januari 2016	2.272
Verwerving van FLOW NV en Be-Mobile Tech	7
Op 31 december 2016	2.279
Verwerving van TeleSign	151
Effect van wisselkoersverschillen	-4
Verwerving van Davinci Labs BVBA en Unbrace BVBA	6
Op 31 december 2017	2.431

De goodwill van de Groep is in 2017 gestegen met 152 miljoen EUR tot 2.431 miljoen EUR als gevolg van de verwerving van Telesign Holding Inc, Davinci labs BVBA en Unbrace BVBA. (zie toelichting 6.5).

Goodwill werd op operationeel segmentniveau getest op bijzondere waardeverminderingen omdat de Groep de performantie, de financiële positie (inclusief goodwill) en de kapitaalsuitgaven binnen de Groep op operationeel segmentniveau beheert.

In het kader van het onderzoek naar bijzondere waardeverminderingen wordt de goodwill die verworven is in een bedrijfscombinatie op de overnamedatum toegerekend aan elk van de operationele segmenten van de Groep die naar verwachting voordeel zullen halen uit de bedrijfscombinatie. Daarom is deze toewijzing gebaseerd op de aard van de verworven klanten en activiteiten. Per 31 december 2017 werden alle verworven bedrijven volledig toegewezen aan één enkel operationeel segment, uitgezonderd de goodwill als gevolg van de verwerving van een minderheidsbelang in 2007 in Belgacom Mobile, welk werd toegewezen aan de Consumer Business Unit en Enterprise Business Unit op basis van hun relatieve bedrijfswaarde voor de Groep per 31 december 2007.

De boekwaarde van de goodwill is als volgt toegewezen aan de operationele segmenten:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Consumer Business Unit	1.303	1.303
Enterprise Business Unit	725	730
Internationale Carrierdiensten	252	398
Totaal	2.279	2.431

De realiseerbare waarde op segmentniveau (inclusief goodwill) werd gebaseerd op de bedrijfswaarde bepaald aan de hand van een verdisconteerd kasstroommodel. De belangrijke hypothesen bij het bepalen van de gebruikswaarde zijn:

- de bedrijfswinst vóór afschrijvingen (met uitzondering van het Internationaal Carrier Segment waarvoor de directe marge belangrijker is)
- de investeringen
- de lange termijn groeivoet
- de gemiddelde gewogen vermogenskost na belastingen.
- de marge toe te passen op Staff en Support diensten indien de Proximus Groep een volledige en marktconforme doorfacturatie tussen segmenten zou organiseren

- het verwacht rendement op het in TEC geïnvesteerd kapitaal¹ die een berekening van TEC netwerk gerelateerde kosten zou mogelijk maken, indien de Proximus Groep een volledige en marktconforme doorfacturatie aan andere segmenten zou organiseren

De bedrijfswinst vóór afschrijvingen van CBU en EBU is zeer gevoelig voor volgende operationele parameters: aantal klanten per type van dienst (TV, vast ...), verkeer (indien van toepassing) en de netto ARPU per klant voor elk type van dienst. De waarde verbonden aan elk van deze operationele parameters is het resultaat van een intern proces dat in elk segment en op groepsniveau wordt gevoerd, door het samenbrengen van gegevens van de markt, marktvooruitzichten, en de strategieën die Proximus van plan is te implementeren om zo adequaat mogelijk voorbereid te zijn op toekomstige uitdagingen.

De berekeningen van de bedrijfswaarde zijn gebaseerd op het driejarenplan (2018-2020) zoals voorgelegd door het management aan de Raad van Bestuur. De volgende jaren werden geëxtrapoleerd op basis van een groeiratio van ongeveer 1% voor 2016 en tussen 0% en 1,3% voor 2017 voor de operationele segmenten.

De vrije kasstromen die in aanmerking werden genomen voor de berekening van de bedrijfswaarde van de activa zijn geraamd op basis van hun huidige toestand en omvatten niet de kasinstromen en uitstromen die verband houden met eventuele toekomstige reorganisaties waartoe de Groep zich nog niet heeft verbonden en deze die de prestaties van de activa verbeteren of verhogen.

Vrije kasstromen voor elk van de segmenten werden verdisconteerd tegen de gewogen gemiddelde vermogenskost na belastingen van de Groep (exclusief ICS) van 5,3% voor 2017 en 6,0% voor 2016 met uitzondering van het ICS segment, waarvoor een specifieke gewogen gemiddelde vermogenskost na belastingen van 8,1% voor 2017 en 8,2% voor 2016 werd gebruikt, en dit gezien haar activiteiten voldoende verschillend werden geacht ten opzichte van de rest van de Groep, om een specifieke berekening te rechtvaardigen. De gemiddelde vermogenskost vóór belastingen, die uit de gewogen gemiddelde vermogenskost na belastingen via iteraties afgeleid werd, ligt tussen 6,6% en 8,9% in 2017 en 7,0% en 9,5% in 2016. De Groep herzielt jaarlijks de groeiratio en de gewogen gemiddelde vermogenskost in het licht van marktvooruitzichten.

De berekende gewogen gemiddelde vermogenskost op groepsniveau en voor het ICS segment is gebaseerd op hun relatieve kapitaalstructuurcomponenten en omvatten een risicopremie die specifiek is voor het inherente risico van het segment.

Geen enkele goodwill had per 31 december 2017 een bijzondere waardevermindering ondergaan. Sensitiviteitsanalyse voor alle segmenten toont aan dat bij een redelijke wijziging in een belangrijke assumptie de bedrijfswaarde de netto boekwaarde van de kasstroomgenererende eenheden (de segmenten) nog steeds overschrijdt.

¹ het verwacht rendement op het in TEC geïnvesteerd kapitaal is een aangepaste gewogen gemiddelde vermogenskost voor belastingen

Toelichting 4. Immateriële vaste activa met bepaalde gebruiksduur

(in miljoen EUR)	GSM en UMTS licenties	Intern geproduceerde activa	Immateriële activa verworven in een bedrijfscombinatie	TV rechten	Andere immateriële vaste activa	Totaal
Aanschaffingswaarde						
Op 1 januari 2016	681	843	791	215	1.103	3.632
Aanschaffingen	0	144	6	55	80	285
Aanschaffingen van dochterondernemingen	0	0	0	0	10	10
Buitengebruikstellingen	0	0	0	-40	-99	-138
Overboekingen	0	0	0	0	3	3
Op 31 december 2016	681	987	797	230	1.098	3.792
Aanschaffingen	0	180	0	185	66	431
Aanschaffingen van dochterondernemingen	0	0	85	0	0	85
Buitengebruikstellingen	0	-6	0	-129	-29	-164
Overboekingen	0	0	0	0	4	4
Effect van wisselkoersverschillen	0	0	-3	0	0	-3
Op 31 december 2017	681	1.161	879	286	1.138	4.145
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen						
Op 1 januari 2016	-431	-639	-463	-103	-835	-2.470
Afschrijvingen van het jaar	-32	-87	-56	-85	-98	-358
Aanschaffingen van dochterondernemingen	0	0	0	0	-2	-2
Op 31 december 2016	-463	-726	-518	-148	-837	-2.692
Afschrijvingen van het jaar	-32	-104	-56	-93	-97	-382
Buitengebruikstellingen	0	6	0	129	29	164
Op 31 december 2017	-495	-824	-574	-113	-906	-2.912
Netto boekwaarde per 31 december 2016	217	261	278	82	261	1.099
Netto boekwaarde per 31 december 2017	185	337	305	174	232	1.233

De aanschafwaarden van de GSM en UMTS licenties omvatten kosten met betrekking tot het Global System for Mobile Communications ("GSM") en het Universal Mobile Telecommunications System ("UMTS").

De Groep bezit volgende licenties:

Jaar van aanschaffing	Omschrijving	Aanschaffingswaarde (EUR million)	Netto boekwaarde	Periode	betalingsmetho de	Begin van afschrijving
1995	900 MHz spectrum	223	0	1995 - 2010	afgelopen	08/04/1995
1998	ILT 2238	2	0	1998 -	afgelopen	01/01/1998
1998	ILT	0	0	1998 -	afgelopen	10/12/1998
2010	900 MHz spectrum	74	0	2010 - 2015	afgelopen	08/04/2010
2015	900 MHz spectrum	75	40	2015 - 2021	over de periode	08/04/2015
2001	UMTS	150	27	2001 - 2021	afgelopen	01/06/2004
2011	4G	20	13	2012 - 2027	afgelopen	01/07/2012
2013	800 Mhz spectrum	120	95	2013 - 2033	over de periode	30/11/2013
2014	900 MHz spectrum	16	9	2015 - 2021	over de periode	27/11/2015
Total		681	185			

Intern geproduceerde vaste activa betreffen voornamelijk intern ontwikkelde software (vooral i.v.m. facturatie en ordering). Het totaal bedrag in 2017 in resultaat genomen voor onderzoeksuitgaven m.b.t deze intern ontwikkelde software bedraagt 21 miljoen EUR.

Immateriële vaste activa verworven via een bedrijfscombinatie betreffen klantenbestanden, merknamen en patenten en zijn voornamelijk erkend ten gevolge van de toewijzing van de overgedragen vergoeding bij het verwerven van zeggenschap over BICS en TeleSign (zie toelichting 6.5).

In 2017 heeft de Groep TV-rechten verworven ten bedrage van 184 miljoen EUR, inclusief het vernieuwen van de 3-jaarscontracten van de voetbaluitzendrechten (Jupiler Pro league en UEFA Champions League). Andere immateriële aanschaffingen (66 miljoen EUR) omvatten hoofdzakelijk ontwikkelingen door leveranciers, software licenties en gebruiksrechten voor kabels (IRU).

Toelichting 5. Materiële vaste activa

(in miljoen EUR)	Terreinen en gebouwen	Technische en netwerk-uitrusting	Andere materiële vaste activa	Activa in aanbouw	Totaal
Aanschaffingswaarde					
Op 1 januari 2016	657	11.790	373	7	12.828
Aanschaffingen	9	627	16	12	664
Aanschaffingen van dochterondernemingen	0	1	0	0	1
Buitengebruikstellingen	-15	-963	-25	0	-1.003
Overboekingen	-33	5	33	-9	-3
Op 31 december 2016	619	11.459	398	11	12.487
Aanschaffingen	9	620	19	13	662
Aanschaffingen van dochterondernemingen	0	0	4	0	4
Buitengebruikstellingen	-32	-1.247	-40	0	-1.319
Overboekingen	0	10	0	-14	-4
Op 31 december 2017	597	10.843	380	9	11.830
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen					
Op 1 januari 2016	-312	-9.366	-341	0	-10.019
Afschrijvingen van het jaar	-25	-511	-24	0	-559
Waardeverminderingen	0	-1	0	0	-1
Buitengebruikstellingen	13	964	25	0	1.002
Op 31 december 2016	-324	-8.913	-342	0	-9.577
Afschrijvingen van het jaar	-23	-536	-22	0	-581
Buitengebruikstellingen	23	1.246	38	0	1.307
Op 31 december 2017	-324	-8.205	-325	0	-8.853
Netto boekwaarde per 31 december 2016	296	2.546	56	11	2.910
Netto boekwaarde per 31 december 2017	273	2.638	56	9	2.976

De investeringen kaderen in de groepstrategie om meer te investeren voor een steeds betere dienstverlening aan zijn klanten. Proximus heeft vooral geïnvesteerd in zijn mobiel leiderschap en zijn vast netwerk door het verder uitrollen van “Fiber to the business” en de start van de “Fiber-to-the-home” uitrol.

De buitengebruikstellingen voor technische- en netwerkuitrusting betreffen voornamelijk switching-ontmanteling.

In 2017 heeft de Groep administratieve en technische gebouwen verkocht en realiseerde hierop een meerwaarde van 23 miljoen EUR.

Toelichting 6. Deelnemingen in dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen

Toelichting 6.1. Deelnemingen in dochterondernemingen

De geconsolideerde jaarrekening omvat de jaarrekeningen van Proximus NV en haar dochterondernemingen zoals opgenomen in de volgende tabel.

Naam	Maatschappelijke zetel	Land	2016	2017
Proximus NV van Publiek Recht	Koning Albert-II-laan 27 1030 Brussel BTW BE 0202.239.951	België	Moedermaatschappij	
Proximus Group Services NV	Koning Albert-II-laan 27 1030 Brussel BTW BE 0466.917.220	België	100%	100%
PXS Re	Rue de Merl 74 2146 Luxemburg	Luxemburg	100%	100%
Connectimmo NV	Koning Albert-II-laan 27 1030 Brussel BTW BE 0477.931.965	België	100%	100%
Skynet iMotion Activities NV	Carlistraat 2 1140 Evere BTW BE 0875.092.626	België	100%	100%
Tango SA	Rue de Luxembourg 177 8077 Bertrange	Luxemburg	100%	100%
Telindus - ISIT BV	Krommewetering 7 3543 AP Utrecht	Nederland	100%	100%
Telindus SA	Route d'Arlon 81- 83 8009 Strassen	Luxemburg	100%	100%
Telectronics SA	2 Rue des Mines 4244 Esch sur Alzette	Luxemburg	100%	100%
Beim Weissenkreuz SA	Route d'Arlon 81- 83 8009 Strassen	Luxemburg	100%	100%
Proximus Spearit NV	Koning Albert II laan 27 1030 Brussels BTW BE 0826.942.915	België	100%	100%
Proximus ICT - Expert Community CVBA	Ferdinand Allenstraat 38 3290 Diest BTW BE 0841.396.905	België	81%	81%
Proximus OPAL NV	Koning Albert-II-laan 27 1030 Brussel BTW BE 0861.583.672	België	100%	100%
Be-Mobile SA	Kardinaal Mercierlaan 1A 9090 Melle BTW BE 0881.959.533	België (3)(6)	61%	61%
Be-Mobile Tech NV	Kardinaal Mercierlaan 1A 9090 Melle VAT BE 0884.443.228	België (5)	61%	61%
Flow NV	Kardinaal Mercierlaan 1A 9090 Melle BTW BE 0897.466.269	België (5)	61%	61%
Flitsmeister BV	Koningsschot 45 - Postbus 114 3900 AC Veenendaal	Nederland (5)	61%	61%
Be-Mobile Ltda	Rua Joaquim Floriano 243 - Conjunto 113 CEP 04534-010 San Paulo	Brazilië (5)(7)	61%	0%
Scarlet Belgium NV	Carlistraat 2 1140 Evere BTW BE 0447.976.484	België	100%	100%

Naam	Maatschappelijke zetel	Land	2016	2017
ClearMedia NV	Zagerijstraat 11 2960 Brecht BTW BE 0831.425.897	België	100%	100%
Davinsi Labs NV	De Keyserlei 58-60 bus 19 2018 Antwerpen BTW BE 0550.853.793	België	0%	100%
Unbrace Bvba	Zagerijstraat 11 2960 Brecht BTW BE 0867.696.771	België (2)	0%	100%
Belgacom International Carrier Services Mauritius Ltd	Chancery House 5th floor , Lislet, Geoffrey Street Port Louis 1112-07	Mauritius (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services NV	Rue Lebeau 4 1000 Brussel BTW BE 0866.977.981	België (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Deutschland G.M.B.H.	Taunusanlage 11 60329 Frankfurt am Main	Duitsland (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services UK Ltd	Great Bridgewaterstreet 70 M1 5ES Manchester	Verenigd Koninkrijk (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Nederland BV	Wilhelminakade 91 3072 AP Rotterdam	Nederland (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services North America Inc	Corporation trust center - 1209 Orange street USA - 19801 Willington Delaware	Verenigde Staten van Amerika (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Asia Pte Ltd	16, Collyer Quay # 30.02 Singapore 049318	Singapore (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services (Portugal) SA	Avenida da Republica, 50, 10de verdieping 1069-211 Lisboa	Portugal (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Italia Srl	Via della Moscova 3 20121 Milano	Italië (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Spain SL	Calle Salvatierra, 4, 2c 28022 Madrid	Spanje (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Switzerland AG	Papiermühlestrasse 73 3014 Bern	Zwitserland (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Austria GMBH	Wildpretmarkt 2-4 1010 Wien	Oostenrijk (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Sweden AB	Drottninggatan 30 411-14 Goteborg	Zweden (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services JAPAN KK	#409 Raffine Higashi Ginza, 4-14 Tsukiji 4 - Chome - Chuo-ku Tokyo 104-00	Japan (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services China Ltd	Hopewell Centre - level 54 183, Queen's road East Hong Kong	China (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Ghana Ltd	Box GP 821 Accra	Ghana (1)	58%	58%

Naam	Maatschappelijke zetel	Land	2016	2017
Belgacom International Carrier Services Dubai FZ-LLC	Dubai Internet City Premises 306 - Floor 03- Building 02 -PO box 502307 Dubai	Verenigde Arabische Emiraten (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services South Africa Proprietary Ltd	The promenade shop 202 D - Victoria Road Camps Bay 8005	Zuid Afrika (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Kenya Ltd	LR-N° 204861, 1st Floor Block A Nairobi Business Park-Ngong Road PO BOX 10643 - 00100 Nairobi	Kenia (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services France SAS	Rue du Colonel Moll 3 75017 Paris	Frankrijk (1)	58%	58%
TeleSign Holdings Agents, Inc	160 Greentree Dr., Ste.101 Dover, DE 19904	Verenigd Koninkrijk (1) '(2) '(6)	0%	58%
TeleSign Corporation	13274 Fiji Way , Suite 600 Marina del Rey, CA 90292	Verenigde Staten (1) '(2) '(6)	0%	58%
TeleSign UK	4th Floor 210 High Holborn London WC1V 7DL	Verenigd Koninkrijk (1) '(2) '(6)	0%	58%
TeleSign Mobile Ltd	4th Floor 210 High Holborn London WC1V 7DL	Verenigd Koninkrijk (1) '(2) '(6)	0%	58%
TeleSign Doo	Tresnjnog cveta 1 11070 Novi Beograd	Servië (1) '(2) '(6)	0%	58%
TeleSign Netherlands B.V.	4th Floor 210 High Holborn London WC1V 7DL	Verenigd Koninkrijk (1) '(2) '(6)	0%	58%
TeleSign Singapore Pte. Ltd.	1 Robinson Road, #17-00 AIA Tower Singapore (048542)	Singapore (1) '(2) '(6)	0%	58%
TeleSign Australia Pty Ltd	FDK Laurence Varney Level 12 222 Pitt Street Sidney NSW 2000	Australië (1) '(2) '(6)	0%	58%
TeleSign Japan KK	Oak Minami Azabu Building 2F 3-19-23 Minami Azabu Minato-ku, Tokyo 106-0047	Japan (1) '(2) '(6)	0%	58%
TeleSign (Beijing) Technology Co., Ltd.	15/F, Office Building A, Parkview Green, 9 Dongdaqiao Road, Chaoyang District Beijing 100020	China (1) '(2) '(6) (1)	0%	58%
TeleSign Hong Kong Ltd	5/F., Heng Shan Centre, 145 Queen's Road East, Wanchai, Hong Kong	Hong Kong (1) '(2) '(6)	0%	58%

(1) Onderneming binnen de BICS Groep

(2) Entiteit verworven in 2017

(3) Voordien Mobile For genaamd

(4) Entiteit gefusioneerd met Proximus in 2016

(5) Entiteit verworven in 2016

(6) Zie toelichting 6.5

(7) Entiteit geliquideerd 2017

Toelichting 6.2. Details van dochterondernemingen met belangrijke belangen zonder overheersende zeggenschap.

Details van dochterondernemingen met belangrijke belangen zonder overheersende zeggenschap

Naam van de dochteronderneming	Plaats van oprichting en hoofdplaats van activiteit	Verhouding van eigendomsbelang en stemrechten aangehouden door minderheidsbelangen		Winst toegerekend aan minderheidsbelangen		Overgedragen minderheidsbelangen	
		Per 31 december		Per 31 december		Per 31 december	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017
BICS (segment)	België	42%	42%	24	28	162	156
Totaal				24	28	162	156
Samengevatte financiële informatie met betrekking tot elk van de dochterondernemingen van de Groep die materiële niet-controlerende belangen heeft							
BICS (segment)							
Vlottende activa		716	617				
Vaste activa		625	830				
Kortetermijnschulden		626	590				
Langetermijnschulden		82	237				
Toe te rekenen eigen vermogen aan eigenaar van de onderneming		633	620				
Opbrengsten (totaal)		1.460	1.320				
Bedrijfskosten		-1.311	-1.181				
Winst van het boekjaar		56	66				
Toe te rekenen winst aan eigenaars van de onderneming		32	38				
Toe te rekenen winst aan minderheidsbelangen		24	28				
Dividenden uitgekeerd aan minderheidsbelangen		26	32				
Nettokasinstroom uit operationele activiteiten		92	83				
Nettokasuitstroom uit investeringsactiviteiten		-36	-247				
Nettokasuitstroom uit financieringsactiviteiten		-65	70				
Nettokasinstroom (uitstroom)		-10	-95				

De aandeelhoudersovereenkomst van BICS voorziet beschermingsrechten voor de minderheidsbelangen (zie toelichting 2)

Toelichting 6.3. Deelnemingen in joint ventures

De groep heeft deelnemingen in volgende joint ventures:

Naam	Maatschappelijke zetel	Land	Aandeel van de Groep	
			2016	2017
Allo Bottin SA (1)	101/109, rue Jean-Jurès 92300 Levallois-Perret	Frankrijk	50%	0%

(1) *Geliquideerd in 2017*

Toelichting 6.4. Deelnemingen in geassocieerde ondernemingen

De Groep had een invloed van betekenis in de volgende ondernemingen.

Naam	Maatschappelijke zetel	Land	Aandeel van de Groep	
			2016	2017
Belgian Mobile ID SA/NV	Place Sainte-Gudule 5 1000 Brussel VAT BE 541.659.084	België	17%	19%
Syductis C.V.B.A	Brusselsesteenweg 199 9090 Melle VAT BE 502.445.845	België	17%	17%
Experience@work C.V.B.A	Minderbroedergang 12 2800 Mechelen VAT BE 627.819.631	België	33%	33%
Tessares SA/NV	Rue Louis de Geer 6 1348 Louvain-la-Neuve VAT BE 600.810.278	België	20%	23%
Citie NV	Turnhoutsebaan 453 2110 Wijnegem VAT BE 665.683.284	België	33%	(1) 0%
Co.station Belgium NV	Sinter-Goedeplein 5 1000 Brussel VAT BE 599.786.434	België	0%	20%

(1) deelneming verkocht in 2017

Per 31 december 2017 is het overzicht van alle individuele immateriële geassocieerde ondernemingen als volgt:

(EUR miljoen)	2016	2017
Boekwaarde	3	3
Resultaat uit voortzetting activiteiten	1	2

Toelichting 6.5. Aanschaffingen en verkopen van dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen

Verwerving van TeleSign:

Per eind oktober 2017 heeft BICS, een filiaal van de Proximus Groep, 100% van TeleSign verworven, een in de VS gevestigd bedrijf dat authenticatie en mobiele identificatiediensten levert aan internet- en digitale service providers, voor 230 miljoen USD vrij van beschikbare middelen en schulden.

Een deel van de aankoopvergoeding werd gedeponereerd op een geblokkeerde rekening welke werd opgenomen onder andere vaste activa (zie toelichting 10). Het niet-vrijgegeven deel van de geblokkeerde rekening is erkend als verplichting aan de verkopers (zie toelichting 20). Zowel de vordering als de schuld zijn opgenomen in het kasstroomoverzicht als 'geldmiddelen betaald voor aanschaffing van dochterondernemingen na aftrek van verworven geldmiddelen'. De transactie is gefinancierd door de beschikbare geldmiddelen van de Proximus Groep.

Bij het afsluiten van de definitieve overeenkomst contracteerde de Groep een derivatencontract voor de termijn aankoop van US dollar als economische indekking tegen de wisselkoerswijziging voor de aankoopvergoeding tussen de contractdatum en deze van het verwerven van zeggenschap. Alhoewel dit derivaat beschouwd werd als een economische afdekking voldoet een deel niet aan de voorwaarde voor hedge accounting. De cumulatieve negatieve mark-to-market van het deel dat wel voldeed, werd erkend in het totaalresultaat voor 12 miljoen EUR. Dit werd toegewezen aan de betaalde aankoopvergoeding. Het deel dat niet voldeed aan de voorwaarden werd opgenomen in financieel resultaat.

De voorlopige toewijzing van de aankoopvergoeding opgenomen in de balans en gedetailleerd in het onderstaand overzicht is gebaseerd op de huidige beste inschatting van het management met input van externe partijen. De verdere afwerking van deze toewijzing kan resulteren in toekomstige aanpassingen aan de boekwaarde van de erkende activa en schulden voor TeleSign en de bepaling van het residuele bedrag toe te wijzen aan goodwill. De immateriële vaste activa waardering betreft voornamelijk het cliënteel en patenten.

Een uitgestelde belastingschuld werd erkend op de reële waarde-aanpassing op basis van de belastingtarieven waarvan het wetgevingsproces materieel is afgesloten op de verwervingsdatum.

De transactie resulteerde in een goodwill van 151 miljoen EUR voornamelijk omwille van de premie betaald voor synergiën die in het vooruitzicht worden gesteld.

De kosten in relatie tot de TeleSign-transactie betreffen voornamelijk juridische en andere fees en kosten en bedragen ongeveer 4 miljoen EUR. Hiernaast heeft de groep ongeveer 3,6 miljoen EUR kosten opgelopen met betrekking tot de met de transactie verbonden afdekkingsoperatie.

De reële waarde van de identificeerbare activa en passiva van deze acquisitie op datum van verwerving zijn als volgt

in miljoen EUR	Reële waarde erkend bij acquisitie
Immateriële vast activa met beperkt levensduur	85
Materiële vaste activa	4
Andere vaste activa	1
Uitgestelde belastingvorderingen	2
Handelsvorderingen	14
Andere vorderingen	1
Andere vlottende activa	2
Geldmiddelen en kasequivalenten	9
Totaal Activa	117
Uitgestelde belastingsschulden	-28
Andere langtermijnschulden	-1
Handelsschulden	-14
Totaal Passiva	-43
Netto verworven geïdentificeerde activa en schulden	74
Aankoopvergoeding	225
Goodwill uit de verwerving	151
Aankoopvergoeding betaald	225
Verworven geldmiddelen	9
Netto kasuitstroom	215

Na de verwervingsdatum droeg TeleSign 17 miljoen EUR bij tot de totale opbrengsten en 5 miljoen EUR tot de netto winst (aandeel van de groep) inclusief de impact van de belastinghervorming in de VS op de uitgestelde belastingen erkend voor de toewijzing van de aankoopvergoeding.

2017 Verwervingen

In 2017 heeft de Groep alle aandelen verworven van Davinsi Labs BVBA en Unbrace BVBA, weliswaar zonder materiële impact op de geconsolideerde jaarrekening.

2016 Verwervingen

In maart 2016 heeft Be-Mobile NV (voordien Mobile-For NV genaamd), een 100% dochteronderneming van Proximus NV, zeggenschap verworven over en alle aandelen van Be Mobile-Tech NV, Flow NV en Flitsmeister BV.

De vergoeding bestond uit cash en aandelen van Be-Mobile. Als gevolg van deze transactie behoudt de Groep een belang van 61,02% in Be-Mobile.

De reële waarde van de identificeerbare activa en passiva van deze acquisities op datum van verwerving is als volgt

(in miljoen EUR)	Reële waarde erkend op verwervingsdatum
Materiële vaste activa	8
Handelsvorderingen	4
Beleggingen en geldmiddelen en kasequivalenten	2
Totaal activa	14
Langetermijn rentedragende schulden	-1
Uitgestelde belastingschulden	-2
Kortetermijn rentedragende schulden	-1
Handelsschulden	-2
Andere kortetermijnschulden	-2
Totaal minderheidsbelangen en schulden	-7
Netto verworven activa	7
Goodwill ontstaan bij verwerving	7
Eigen vermogen verandering	-3
Vergoeding	12
De vergoeding is als volgt samengesteld:	
Cash betaald aan aandeelhouders	7
Reële waarde van de overgedragen activa	5
Vergoeding	12
De netto kasuitstroom bij verwerving is als volgt:	
Betaalde vergoeding	7
Ontvangen geldmiddelen en kasequivalenten	-2
Netto kasuitstroom	6

De transactie genereerde een eigenvermogensafname van 25 miljoen EUR, voornamelijk als gevolg van de erkenning van een financieel instrument dat werd toegekend aan de minderheidsbelangen, en welke Proximus toelaat in de toekomst alle aandelen van Be-Mobile te verwerven. Dit vereist de erkenning van een bruto schuld voor de verwachte uitoefenprijs.

Toelichting 7. Andere deelnemingen

De andere deelnemingen zijn als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Niet-genoteerde aandelen	10	8
Homesend SCRL/CVBA	7	7
Andere niet-genoteerde aandelen	1	1
Totaal	10	8

Per 31 december 2016 en 2017 omvatten de andere deelnemingen bijna uitsluitend aandelen in het eigen vermogen van niet-geconsolideerde en niet-genoteerde ondernemingen in start-up fase, voor welke de reële waarde niet op betrouwbare wijze kan worden bepaald. Deze deelnemingen worden geboekt aan aanschaffingswaarde, eventueel aangepast met een bijzondere waardevermindering.

De reële waarde van deze deelnemingen kan niet betrouwbaar worden bepaald omdat het start-up ondernemingen betreft die nog geen stabiel business model hebben. Tijdens de opstartfase zal de Groep

focussen op het identificeren van objectieve indicatoren van bijzondere waardeverminderingen. Zulke indicatoren worden afgeleid uit kwantitatieve elementen (kaspositie van de onderneming, de cash burn ratio, het resultaat van de onderneming,...) en kwalitatieve elementen (discussies met management, orderboek,...)

Toelichting 8. Winstbelasting

De bruto uitgestelde belastingvorderingen / (schulden) betreffen:

Per 31 december

(in miljoen EUR)	2016	2017
Versnelde afschrijvingen voor fiscale doeleinden	-6	-6
Reële waarde aanpassingen met betrekking tot acquisities	-82	-69
Statutaire voorzieningen, niet weerhouden onder IFRS	-3	-4
Herwaardering van financiële instrumenten naar de reële waarde	-2	-2
Uitgestelde belastingen op de verkopen van materiële vaste activa	-8	-6
Schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	-7	0
Andere	-1	0
Bruto uitgestelde belastingschulden	-110	-87
Reële waardeaanpassingen van materiële vaste activa	31	19
Actief voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	0	6
Kapitaalverlies op investeringen in dochterondernemingen	1	0
Voorzieningen voor risico's en lasten	20	17
Niet gebruikte overgedragen belastingverliezen	7	0
Other	0	-1
Bruto uitgestelde belastingvorderingen	59	43
De netto uitgestelde belastingvorderingen/(schulden), gegroepeerd per wettelijk entiteit, zijn als volgt :		
Netto uitgestelde belastingschulden	-84	-72
Netto uitgestelde belastingvorderingen	34	27

De beweging van de uitgestelde belastingposities in 2017 is als volgt:

(in miljoen EUR)	Toelichting	Uitgestelde belastingsschuld	Uitgestelde belastingvordering
Per 1 januari		-84	34
Beweging tgv de toewijzing van de aankoopvergoeding	6.5	-25	0
Beweging erkend via de niet gerealiseerde resultaten		-2	-14
Beweging erkend via de resultatenrekening		38	9
Per 31 december		-72	27

De beweging van de uitgestelde belastingposities in 2016 is als volgt:

(in miljoen EUR)	Toelichting	Uitgestelde belastingsschuld	Uitgestelde belastingvordering
Per 1 januari		-96	89
Beweging tgv de toewijzing van de aankoopvergoeding	6.5	-2	0
Beweging erkend via de niet gerealiseerde resultaten		0	-5
Beweging erkend via de resultatenrekening		14	-52
Per 31 december		-84	34

De winst m.b.t de uitgestelde belastingen in de resultatenrekening resulteert voornamelijk uit belastinghervormingen. De winst is voornamelijk het gevolg van de impact van de daling van het belastingtarief op de eindbalans van de uitgestelde belastingposities, zowel in België als in de VS, en de resulterende impact op de afschrijving van de activa welke werden erkend bij de aankooprijstoewijzing van BICS in 2010, wanneer de groep zeggenschap verwierf. Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de daling van de uitgestelde belastingvorderingen ten gevolge van het vervroegd vertrekplan en de reële waarde-aanpassingen van vaste activa. De kost voor het vervroegd vertrekplan werd volledig in de resultatenrekening opgenomen in de 2016 statutaire jaarrekening van Proximus NV onder Belgische GAAP, terwijl onder IFRS de kost wordt erkend over de duur van de toekomstige prestaties.

De uitgestelde belastingvorderingen op de reële waarde-aanpassingen van vaste activa heeft hoofdzakelijk betrekking op de eliminatie van de winst als gevolg van intra-groepsverkopen aan reële waarde van bepaalde vaste activa.

Uitgestelde belastingvorderingen werden niet erkend voor de verliezen van dochterondernemingen die reeds verschillende jaren verlieslatend zijn. De gecumuleerde overdraagbare fiscale verliezen en andere fiscale aftrekken beschikbaar voor deze ondernemingen bedroegen 61 miljoen EUR op 31 december 2017 (77 miljoen EUR in 2016) waarvan 60 miljoen EUR geen vervalddag hebben en 1 miljoen EUR vervalt na 2019.

De uitgestelde belastingopbrengsten/(kosten) in de

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016	2017
<i>M.b.t. de uitgestelde belastingenschulden</i>		
Versnelde afschrijvingen voor fiscale doeleinden	0	1
Reële waarde aanpassingen met betrekking tot acquisities	14	38
Schuld voor vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	0	-4
Herwaardering van financiële instrumenten naar de reële waarde	0	1
Uitgestelde belastingen op de verkopen van materiële vaste activa	1	2
<i>M.b.t. de uitgestelde belastingvorderingen</i>		
Reële waardeaanpassingen van materiële vaste activa	-1	-12
Herwaardering van financiële instrumenten naar de reële waarde	1	0
Actief voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	-56	32
Kapitaalverlies op investeringen in dochterondernemingen	0	-1
Andere	4	-11
Uitgestelde belastingopbrengsten/(kosten) van het jaar	-38	47

(in miljoen EUR)	2016	2017
------------------	------	------

<i>Courante winstbelastingen</i>		
Courante winstbelastingen van het jaar	-108	-262
Aanpassingen van courante winstbelastingen m.b.t. vorige jaren	-21	30
<i>Uitgestelde belastingen</i>		
Impact van de daling van de inkomstenbelastingstarieven op de eindbalans van de uitgestelde belastingen	0	20
Last ten gevolge van wijzigingen in tijdelijke verschillen	-38	27
Winstbelastingen geboekt in de geconsolideerde resultatenrekening	-167	-185

De aansluiting tussen de belastinglast op de winst vóór belastingen tegen de wettelijke aanslagvoet en de belastingen op de winst tegen de reële aanslagvoet van de Groep voor elk van de twee jaren eindigend op 31 december is als volgt:

Per 31 december

(in miljoen EUR)	2016	2017
Winst vóór belastingen	715	738
Tegen de Belgische wettelijke aanslagvoet van 33,99%	243	251
Lagere inkomstenbelastingpercentages van andere landen	-2	-2
Impact van de daling van de inkomstenbelastingstarieven op de eindbalans van de uitgestelde belastingen	0	-20
Belastingeffect van de verkopen van dochterondernemingen en andere deelnemingen	-1	0
Niet-belastbare winst uit ondernemingen van de groep	-67	-38
Fiscaal niet-afrekbare uitgaven	18	17
Andere	-24	-22
Belastingkost	167	185
Reële aanslagvoet	23,33%	25,14%

In 2017 bedroeg de effectieve belastingvoet 25,14%, wat hoger dan de effectieve belastingvoet van 23,33% in 2016. De stijging van de effectieve belastingvoet is voornamelijk te wijten aan de vermindering van de notionele interestaftrek ten gevolge van de lage interestvoeten zoals gerapporteerd onder niet-belastbare winst uit dochterondernemingen.

De niet-belastbare winst uit ondernemingen van de groep resulteert voornamelijk uit de toepassing van de algemene principes van de Belgische fiscale wetgeving zoals de notionele interest en octrooiaftrek.

Dit wordt echter vooral gecompenseerd door het positieve impact van zowel de Belgische als de Amerikaanse vennootschapsbelastinghervorming op de uitgestelde belastingen in de rubriek "Impact van de verlaging van de belastingvoet op de eindbalans van de uitgestelde belastingen".

De fiscaal niet-aftrekbare uitgaven in 2017 omvatten voornamelijk diverse uitgaven die fiscaal verworpen zijn.

In 2016 bevatte de rubriek "Andere" vooral de impact van voorheen niet erkende fiscale verliezen (38 miljoen EUR) gedeeltelijk gecompenseerd door een provisie voor taks- auditaanpassingen met betrekking tot voorgaande jaren. In 2017 bevat de rubriek 'Andere' vooral het gedeeltelijk tegendraaien van de in 2016 erkende provisie voor taks-aanpassingen voor voorgaande jaren geboekt ten gevolge van het afsluiten van de taks audit.

Toelichting 9. Activa en schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen

De Groep heeft verschillende plannen waarvan hieronder een overzicht wordt

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017 (1)
Beëindigingsvoordelen en bijkomende vergoedingen in verband met herstructureringsprogramma's	149	188
Aanvullende pensioenplannen (nettoschuld)	43	29
Andere vergoedingen na uitdiensttreding andere dan pensioenen	352	350
Nettoschuld opgenomen in de balans	545	568

(1) Om de relevantie van de gerapporteerde cijfers te verbeteren wijzigde de Groep de presentatie van de in 2017 erkende nettoschuld en werd de gesplitst in een langtermijn (EUR 515 miljoen) en kortetermijn gedeelte (EUR 53 miljoen).

De berekening van de netto schuld is gebaseerd op de veronderstellingen die werden vastgelegd op balansdatum. De veronderstellingen voor de verschillende plannen werden bepaald op basis van macro-economische gegevens en de specifieke voorwaarden inzake duur en begunstigde populatie van elk plan. De disconteringsvoet die gebruikt wordt voor de waardering van pensioenplannen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsplannen is gebaseerd op het rendement van hoogwaardige ondernemingsobligaties uit de Eurozone met een looptijd die overeenkomt met de looptijd van dergelijke plannen. Publiek beschikbare rendementscurven voor dergelijk type plannen zijn meestal beperkt tot een horizon van 10 jaar.

Voor langere looptijden, zoals voor de aanvullende pensioenplannen en andere vergoedingen na uitdiensttreding, en ondanks het ontbreken van direct beschikbare rendementscurven, is de diepte van de markt voldoende om een disconteringsvoet te bepalen voor IAS 19 doeleinden. Proximus raamt de gepaste disconteringsvoet op basis van beschikbare marktgegevens.

Verkregen schattingen door onafhankelijke derden worden gebruikt voor validatiedoeleinden. Hun schattingen zijn grotendeels gebaseerd op verschillende methodes en de weerhouden disconteringsvoet blijft in lijn met de resultaten van deze methodes. De eerste methode bestaat uit het opstellen van een synthetische rendementscurve gebaseerd op bestaande hoogwaardige ondernemingsobligaties. De tweede methode bestaat uit het combineren van de risicovrije rentevoeten voor de looptijd met een kredietrisicopremie om rekening te houden met de 'spread' van hoogwaardige ondernemingsobligaties ten opzichte van de risicovrije rentevoeten.

Toelichting 9.1. Beëindigingsvoordelen en bijkomende vergoedingen in verband met herstructureringsprogramma's

Beëindigingsvoordelen en bijkomende vergoedingen in deze toelichting hebben betrekking op werknemersherstructureringsprogramma's. Er worden geen fondsbeleggingen opgebouwd voor deze voordelen.

In 2007 heeft de Groep een vrijwillig programma van externe mobiliteit naar de Belgische Staat geïmplementeerd voor haar statutaire werknemers en een programma voor statutaire werknemers die medisch ongeschikt zijn. Volgens de bepalingen van dit plan zal de Groep vergoedingen betalen tot aan pensioendatum van de deelnemer.

In 2016 heeft de Groep een vrijwillig vertrekplan geïmplementeerd welk voorziet in de mogelijkheid om vervroegd de prestaties te beëindigen vanaf 60 jaar (of 58 voor een kleine groep). Volgens de bepalingen van dit plan zal de Groep vergoedingen betalen tot aan de vroegste pensioendatum van de deelnemer. Het deel van het plan verleend onder voorwaarde van het verderzetten van het dienstverband wordt erkend over de betreffende dienstjaren.

Elke herwaardering van de schuld voor beëindigingvoordelen en bijkomende vergoedingen wordt onmiddellijk in de resultatenrekening erkend.

De financieringstoestand van de plannen voor beëindigingvoordelen en bijkomende vergoedingen is als volgt :

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Bruto pensioenschuld	149	188
Schuld die de fondsbeleggingen overschrijdt	149	188

De beweging van de nettoschuld werd als volgt opgenomen in de balans:

	Per 31 december	
	2016	2017
In het begin van het jaar	35	149
Totale kosten van de periode	125	69
Reële werkgeversbijdrage	-11	-30
Op het einde van het jaar	149	188

De schuld voor beëindigingvoordelen en bijkomende vergoedingen werd bepaald op basis van de volgende assumpties:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Discontovoet	0,00%	0,00%
Toekomstige prijsinflatie	2,00%	2,00%

Sensitiviteitsanalyse

Een verhoging of verlaging met 0,5% van de werkelijke disconteringsvoet resulteert in een schuldvariatie van ongeveer 2 miljoen EUR.

Voor voordelen, verleend onder voorwaarde van het verderzetten van het dienstverband, zie toelichting 28.

De Groep voorziet dat een bedrag van 39 miljoen EUR zal betaald worden als beëindigingvoordelen en bijkomende vergoedingen in 2018. De betalingen in 2017 bedroegen 30 miljoen EUR.

Toelichting 9.2. Toegezegdbijdragenregelingen en toegezegdepensioenregelingen voor aanvullendpensioenen.

Toegezegdpensioenregelingen

Proximus NV en sommige Belgische dochterondernemingen bieden hun personeelsleden toegezegdpensioenregelingen aan. Deze plannen verstrekken pensioenvoordelen voor diensten geleverd ten vroegste vanaf 1 januari 1997. Ze verschaffen voordelen gebaseerd op salaris en dienstjaren. Ze worden gefinancierd via het Proximus pensioenfonds, een aparte juridische entiteit die voor dat doel werd opgericht in 1998.

De financieringsmethode heeft tot doel de huidige waarde van de toekomstige pensioenverplichtingen (toegezegdpensioenverplichting) te financieren voor de voorbije dienstjaren binnen het bedrijf en rekening houdend met toekomstige loonverhogingen. De financieringsmethode is afgeleid van berekeningen volgens de IAS 19 norm. De jaarlijkse bijdrage is gelijk aan de som van de aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten, de netto financiële kost (intrestkost op de toegezegdpensioenverplichtingen verminderd met het verwacht rendement op fondsbeleggingen) en de afschrijving van actuariële winsten en verliezen boven 10% van het hoogste van de toegezegdpensioenverplichting en de activa.

Per 31 december 2016 en 2017 overtreffen de activa van het pensioenfonds het door de pensioenregulator vereiste minimum, zijnde de technische provisie. De technische provisie vertegenwoordigt het bedrag dat nodig is om het korte- en lange-termijnevenwicht van het pensioenfonds te garanderen. Ze is samengesteld uit de verworven rechten verhoogd met een bijkomend bufferbedrag ten einde de lange-termijnbestendigheid van de pensioenfinanciering te garanderen. De verworven rechten vertegenwoordigen de huidige waarde van de gecumuleerde voordelen die betrekking hebben op de reeds geleverde dienstjaren binnen de onderneming en is gebaseerd op huidige salarissen. Ze worden berekend in overeenstemming met de pensioenregelgeving en de van toepassing zijnde wettelijke bepalingen in verband met de actuariële assumpties.

Zoals voor de meeste toegezegdpensioenregelingen kan de pensienekost beïnvloed worden (zowel positief als negatief) door parameters als interestvoeten, toekomstige salarisverhogingen, inflatie en rendement op activa. Deze risico's zijn niet ongewoon voor toegezegdpensioenregelingen.

Voor de complementaire toegezegdpensioenregeling worden op 31 december door onafhankelijke externe actuarissen actuariële waarderingen uitgevoerd. De huidige waarde en de aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten en pensioenkosten voor verstreken dienstdtijd worden berekend met gebruik van de 'projected unit credit' methode.

De financieringstoestand van de pensioenplannen is als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Bruto pensioenschuld	565	614
Fondsbeleggingen tegen reële waarde	-522	-585
Tekort	43	29

De elementen opgenomen in de resultatenrekening en de staat van het totaalresultaat zijn als volgt

(in miljoen EUR)	Jaar eindigend op 31 december	
	2016	2017
Servicekost - werkgever	43	44
Netto Intrestkost	1	0
Servicekost van vroegere dienstjaren	-13	1
Opgenomen in de resultatenrekening	31	46
Herwaarderingen		
Actuariële winsten en verliezen t.g.v. de financiële assumpties	-16	0
Actuariële winsten en verliezen t.g.v. de demografische assumpties	15	0
Actuariële winsten en verliezen t.g.v. ervaringsaanpassingen	-2	4
Rendement van fondsbeleggingen exclusief intresten	-17	-18
Opgenomen in de staat van het totaalresultaat	-21	-14
Totaal	9	32

Vanaf 2016 werden, als gevolg van de wet van 18 december 2015, de gunstige anticipatieregeling afgeschaft met overgangsmaatregelen voor werknemers van 55 en ouder. Een kost voor verstreken diensttijd werd hiervoor erkend evenals voor het plan voor vervroegd vertrek.

De beweging van de nettoschuld werd als volgt opgenomen in de balans:

(in miljoen EUR)	Jaar eindigend op 31 december	
	2016	2017
In het begin van het jaar	80	43
Kost van de periode opgenomen in de resultatenrekening	31	46
Herwaardering opgenomen in de staat van het totaal resultaat	-21	-14
Reële werkgeversbijdrage	-46	-46
Netto tekort	43	29

Wijziging in de fondsbeleggingen :

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
In het begin van het jaar	456	522
Interesten	11	10
Rendement van fondsbeleggingen exclusief intresten	17	18
Reële werkgeversbijdrage	46	46
Uitkeringen aan begunstigden en kosten	-9	-10
Op het einde van het jaar	522	585

Wijziging in de bruto schuld:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
In het begin van het jaar	536	565
Servicekost	43	44
Intrestkost	13	10
Servicekost van vroegere dienstjaren - verworven rechten	-13	1
Uitkeringen aan begunstigen en kosten	-9	-10
Actuariële (winsten)/verliezen	-4	4
Op het einde van het jaar	565	614

De pensioenschuld werd bepaald op basis van de volgende assumpties:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Discontovoet	1,8%	1.80%
Toekomstige prijsinflatie	2,00%	2,00%
Nominaal toekomstige loonsverhoging	3,10% - 3,50%	3,15% - 3,50%
Nominaal toekomstige barema-stijging	3,00%- 3,15%	3,00% - 3,15%
Sterfte	BE Prospective IA/BE	BE Prospective IA/BE

De pensioenschuld werd bepaald op basis van de beste schatting door de entiteiten van de financiële en demografische veronderstellingen en welke ieder jaar worden herbekeken.

De duur van de verplichting is 16,1 jaar.

Sensitiviteitsanalyse

De meest significante actuariële veronderstellingen voor het bepalen van de toegezegdpensioenregelingen zijn de disconteringvoet, de inflatie en de reële salarisverhogingen. De sensitiviteitsanalyse is gebaseerd op aanvaardbare mogelijke wijzigingen van de respectievelijke veronderstellingen waarbij de andere veronderstellingen constant worden gehouden.

Indien de disconteringsvoet stijgt (of daalt) met 1% zou de geschatte impact op de toegezegdpensioenverplichting een daling (of stijging) betekenen van ongeveer 15% tot 20%.

Indien de inflatie stijgt (of daalt) met 0,25% zou de toegezegdpensioenverplichting stijgen (of dalen) met ongeveer 3 tot 4%. Een stijging (of daling) van de reële salarisverhoging met 0,25% zou een stijging (of daling) van de toegezegdpensioenverplichting inhouden met ongeveer 7%

De activa van de pensioenplannen zijn als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Eigenvermogeninstrumenten	46,33%	46,7%
Schuldinstrumenten	38,11%	37,5%
Converteerbare leningen	8,02%	7,6%
Anderen (infrastructuur, private investeringsfondsen, verzekeringsdeposito's)	7,54%	8,2%

De beleggingsstrategie van het pensioenfonds is bepaald met het oog op het bekomen van het beste rendement op de beleggingen, binnen de strikte limieten van risicocontrole en rekening houdend met het profiel van de pensioenverplichtingen. De relatief lange looptijd van de pensioenverplichtingen (16,1 jaar) laat toe om een redelijk deel van de portefeuille toe te wijzen aan aandelen. Gedurende de laatste vijf jaar heeft het pensioenfonds de beleggingsportefeuille op significante wijze gediversifieerd zowel in type activa als regio en munt om het algehele risico te beperken en het verwacht rendement te verbeteren.

Per eind 2017 was ongeveer 46,7% van de portefeuille belegd in genoteerde aandelen (in Europa, de VS en opkomende markten), 37,5% in vastrentende waarden (staatsobligaties, bedrijfsobligaties, en senior leningen) en ongeveer 7,6% in converteerbare obligaties (Wereld ex. VS); het overige deel was geïnvesteerd in Europese infrastructuur, global private equity en Europees niet genoteerd vastgoed en cash. Het feitelijk uitvoeren van de investeringen is uitbesteed aan gespecialiseerde vermogensbeheerders.

Nagenoeg alle beleggingen werden gedaan via wederzijdse beleggingsfondsen. Directe investeringen bedragen minder dan 1% van de activa. Vrijwel alle aandelen, schuldinstrumenten en converteerbare leningen hebben genoteerde prijzen op een actieve markt. De andere activa, ten bedrage van 8,2% van de portfolio, zijn niet genoteerd. Het pensioenfonds investeert niet rechtstreeks in Proximus aandelen of –obligaties maar het is niet uitgesloten dat er enige Proximusaandelen of –obligaties opgenomen zijn in de gemeenschappelijke beleggingsfondsen waarin wordt belegd.

Het Pensioenfonds wenst het concept van maatschappelijke verantwoordelijkheid te promoten bij haar vermogensbeheerders. Het heeft hiervoor een ‘Memorandum over maatschappelijke ondernemingsverantwoordelijkheid’ opgesteld dat haar beleid in dit domein definieert om hen aan te moedigen deze aspecten in rekening te brengen bij hun managementbeslissingen.

De Groep verwacht in 2018 47 miljoen EUR bij te dragen aan het Proximus Pensioenfonds.

Bovenop de toegezegdpensioenregelingen zoals hiervoor beschreven, beheert de Groep twee toegezegdpensioenregelingen van beperkte omvang. Zij vertegenwoordigen een netto actief van 2 miljoen EUR resulterend uit een brutopensioenschuld van 6 miljoen EUR en fondsbeleggingen van 8 miljoen EUR.

Toegezegdebijdragenregelingen

De Groep heeft een aantal regelingen gebaseerd op bijdragen voor in aanmerking komende personeelsleden. Voor de plannen welke beheerd worden door buitenlandse filialen, geeft de Groep geen garantie van minimum rendement op de bijdragen.

Voor alle plannen die in België beheerd worden is er wel een gegarandeerd rendement.

Alle regelingen, zowel in België als in buitenland, lopend of afgesloten, zijn niet materieel op groepsniveau en vertegenwoordigen geen materiële netto schuld voor de Groep.

Toelichting 9.3. Andere vergoedingen na uitdiensttreding

Historisch kent de Groep haar gepensioneerden naast pensioenen andere voordelen toe onder de vorm van een socio-culturele premie en andere sociale voordelen zoals hospitalisatie. Er worden geen activa opgebouwd voor dergelijke voordelen.

Het hospitalisatieplan is gebaseerd op een geïndexeerd vast bedrag per begunstigde.

De financieringstoestand van de plannen is als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Bruto pensioenschuld	352	350
Fondsbeleggingen tegen reële waarde	0	0
Nettoschuld opgenomen in de balans	352	350

Ten gevolge van de 2016 collectieve arbeidsovereenkomst werd een negatieve kost van verstreken diensttijd erkend van 24 miljoen EUR in 2016.

De elementen opgenomen in de resultatenrekening en de staat van het totaalresultaat zijn als volgt

(in miljoen EUR)	Jaar eindigend op 31 december	
	2016	2017
Servicekost - werkgever	3	5
Intrestkost	8	5
Servicekost van vroegere dienstjaren	-24	0
Kosten opgenomen in de resultatenrekening voor inperkingen, stopzettingkosten en speciale beëindigingsvoordelen	-13	10
Opgenomen in de resultatenrekening	-13	10
Herwaarderingen		
Actuariële winsten en verliezen t.g.v. de financiële assumpties	34	0
Impact van ervaringsaanpassingen	-4	1
Opgenomen in de staat van het totaalresultaat	30	1
Totaal	17	11

De beweging van de nettoschuld werd als volgt opgenomen in de balans:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
In het begin van het jaar	349	352
Kost van de periode opgenomen in de resultatenrekening	-13	10
Herwaardering opgenomen in de staat van het totaal resultaat	30	1
Reële werkgeversbijdrage	-13	-13
Op het einde van het jaar	352	350

De schuld voor andere vergoedingen na uitdiensttreding was :

	Per 31 december	
	2016	2017
Discontovoet	1,60%	1,60%
Toekomstige evolutie van de kosten (index inbegrepen)	2%	2%
Sterfte	BE Prospective IA/BE	BE Prospective IA/BE

De schuld voor de andere vergoedingen na uitdiensttreding werd bepaald op basis van de beste schatting door het bedrijf van de financiële en demografische hypothesen, welke elk jaar worden herbekeken. De looptijd van de schuld bedraagt 14,54 jaar.

Sensitiviteitsanalyse

De belangrijke actuariële veronderstellingen voor het bepalen van de toegezegdpensioenregelingen zijn de disconteringsvoet, de inflatie, toekomstige kostentrends en mortaliteit. De sensitiviteitsanalyse is gebaseerd op aanvaardbare mogelijke wijzigingen van de respectievelijke veronderstellingen, terwijl de andere veronderstellingen constant worden gehouden.

Indien de disconteringsvoet stijgt (of daalt) met 1% zou de toegezegdpensioenverplichting dalen (of stijgen) met ongeveer 13% tot 16%.

Indien de toekomstige kostentrend stijgt (of daalt) met 1%, stijgt (of daalt) de toegezegdpensioenverplichting met ongeveer 13% tot 16%.

Indien een correctie van 1 jaar zou toegepast worden op de mortaliteitstabellen, zou de toegezegdpensioenverplichting wijzigen met ongeveer 4%.

De Groep verwacht in 2018 een bedrag van 14 miljoen EUR aan deze plannen bij te dragen.

Toelichting 9.4. Overige verplichtingen

De Groep participeert in een toegezegdpensioenregeling opgezet door de staat. De overdracht van de statutaire pensioenschuld aan de Belgische Staat in 2003 was gekoppeld aan een verhoogde sociale werkgeversbijdrage voor de statutaire werknemers vanaf 2004 en omvatte een jaarlijks compensatiemechanisme om bepaalde toekomstige verhogingen of verminderingen van de verplichtingen van Belgische Staat als gevolg van de door Proximus genomen beslissingen, te verrekenen. Naar aanleiding van een wetwijziging (Programma Wet van 25 december 2017), voorziet dit compensatiemechanisme vanaf 2018 niet meer in betalingen aan Proximus.

Toelichting 10. Andere vaste activa

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2016	2017
Andere derivaten	33.1	6	5
Andere financiële activa			
Andere activa		30	51
Totaal		37	56

De toename van de andere vaste activa houdt verband met de geblokkeerde rekening die werd geopend naar aanleiding van de TeleSign bedrijfscombinatie (19 miljoen EUR).

Toelichting 11. Voorraden

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Grondstoffen, hulpstoffen en reserveonderdelen	33	33
Werken in uitvoering en afgewerkte producten	21	17
Handelsgoederen	71	73
Totaal	125	123

Voorraad is netto gerapporteerd na aftrek van waardeverminderingen.

Toelichting 12. Handelsvorderingen

De meeste handelsvorderingen zijn niet rentedragend en hebben meestal een looptijd van 30 tot 90 dagen. De looptijd van de handelsvorderingen van het segment International Carrier Services is echter langer aangezien het grootste deel vorderingen op andere telecom operatoren betreft. Gezien het bilateraal karakter van de ICS diensten wordt er veel netting toegepast, maar dit proces kan vrij lang duren. De betrokken nettingakkoorden zijn niet wettelijk afdwingbaar.

Ook voor niet-ICS business wordt netting toegepast met sommige andere telecom operatoren.

De analyse van de vervallen handelsvorderingen waarop geen waardevermindering werd geboekt, is als volgt:

Per 31 december	Bruto vorderingen	Waardeverminderingen voor dubieuze vorderingen	Netto boekwaarde	Niet vervallen en niet onderworpen aan waardevermindering	Vervallen maar niet onderworpen aan waardevermindering					
					< 30 dagen	30-60 dagen	60-90 dagen	90-180 dagen	180-360 dagen	> 360 dagen
(in miljoen EUR)										
2015	1.281	-141	1.140	783	81	49	23	40	58	107
2016	1.268	-118	1.149	762	84	57	41	74	48	84
2017	1.222	-111	1.111	657	134	55	40	61	71	93

Op 31 december 2017 en 2016 waren respectievelijk 59% en 66% van het totaal van de handelsvorderingen niet vervallen en zonder waardevermindering.

Voor de twee voorgestelde jaren werden geen handelsvorderingen in onderpand als zekerheid gegeven. In 2017 heeft Proximus Groep bankwaarborgen en waarborgen van moederondernemingen gekregen voor een bedrag van 7 miljoen EUR (8 miljoen EUR in 2016) als onderpand voor openstaande facturen.

De evolutie van de waardeverminderingen voor dubieuze

(in miljoen EUR)	2016	2017
Op 1 januari	-141	-118
Daling erkend in de resultatenrekening	23	6
Andere bewegingen	0	1
Per 31 december	-118	-111

De daling van de waardevermindering in 2016 is vooral te wijten aan de definitieve regeling van een lang uitstaande dubieuze vordering van 25 miljoen EUR.

De dubieuze vordering en de waardevermindering werden beiden voor dit bedrag verminderd.

Toelichting 13. Andere vlottende activa

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2016	2017
Terug te vorderen B.T.W.		3	22
Afgeleide producten	33.1	1	2
Over te dragen kosten		95	96
Andere vorderingen		22	36
Totaal		122	137

Toelichting 14. Beleggingen

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2016	2017
Deposito's	33.4	5	5
Aandelen in fondsen	33.4	1	0
Totaal		6	5

Beleggingen omvatten aandelen in fondsen en wederzijdse fondsen, schatkistcertificaten en deposito's met een oorspronkelijke looptijd langer dan 3 maanden maar korter dan 1 jaar.

Toelichting 15. Geldmiddelen en kasequivalenten

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2016	2017
Kortetermijndeposito's	33.4	118	28
Kas en banktegoeden	33.4	179	305
Totaal		297	333

Kortetermijndeposito's worden belegd voor periodes die variëren van één dag tot drie maanden afhankelijk van de onmiddellijke cashbehoefte van de Groep en brengen interest op of kosten interest volgens de respectieve rentevoeten van de korte termijndeposito's. De geldende interestvoet op banktegoeden zijn variabel, in overeenstemming met de dagelijkse bankdepositorente.

Toelichting 16. Activa opgenomen als aangehouden voor verkoop

In 2017 en 2016 heeft de Groep geen activa opgenomen als aangehouden voor verkoop.

Toelichting 17. Vermogen

Toelichting 17.1. Eigen vermogen

Per 31 december 2017 bedroeg het kapitaal van Proximus NV 1 miljard EUR (volledig volstort), vertegenwoordigd door 338.025.135 aandelen zonder nominale waarde en allen met dezelfde rechten voor zover deze rechten niet geschorst of vernietigd werden in geval het eigen aandelen betrof. De Raad van Bestuur van Proximus NV is bevoegd om het kapitaal te verhogen met een maximum bedrag van 200 miljoen EUR.

De vennootschap mag haar eigen aandelen verkrijgen en deze vervreemden in overeenstemming met de bepalingen van het Wetboek van vennootschappen. De Raad van Bestuur is door artikel 13 van de statuten gemachtigd om het wettelijk toegestaan maximum aantal eigen aandelen te verkrijgen. De betaalde prijs mag niet hoger zijn dan vijf procent boven de hoogste slotkoers in de dertig beursdagen voor de verrichting en mag niet lager zijn dan tien procent onder de laagste slotkoers in de dertig beursdagen voor de verrichting. Deze machtiging wordt verleend voor een periode van vijf jaar vanaf 16 april 2014.

De uitkering van overgedragen winsten van Proximus NV, de moedermaatschappij, wordt beperkt door een wettelijke reserve, die tijdens de vorige jaren werd opgebouwd in overeenstemming met de Belgische vennootschappenwet, tot 10% van het geplaatste kapitaal van Proximus. Proximus NV heeft de statutaire verplichting om 5% van de winst vóór belastingen van de moedermaatschappij uit te keren aan haar werknemers. In de bijgaande geconsolideerde jaarrekening wordt deze winstverdeling geboekt als workforce kosten.

In december 2015 heeft het Belgische parlement een nieuwe wet goedgekeurd met als doel de wet van 1991 te moderniseren, voornamelijk door bepaalde organisatorische vereisten te versoepelen om een gelijk speelveld met concurrerende bedrijven te creëren, door de corporate governance af te stemmen op de gewone regels voor beursgenoteerde bedrijven in België en door het kader te definiëren waarbinnen de overheid haar participatie tot minder dan 50% kan terugbrengen. De Algemene Vergadering van 2016 besliste een aantal veranderingen aan de statuten om de wijzigingen aan de wet van 1991 erin op te nemen.

Op 31 december 2017 had de Groep 15.386.146 eigen aandelen, waarvan 1.249.433 met dividendrechten en 14.136.713 zonder dividendrechten. De dividenden toegekend aan eigen aandelen met dividendrechten, worden geboekt onder de rubriek "Onbeschikbare reserve voor verdeling" in de enkelvoudige jaarrekening van Proximus NV.

In 2016 en 2017 verkocht de Groep respectievelijk 9.773 en 6.263 eigen aandelen aan haar senior management voor minder dan 1 miljoen EUR onder een aandelenaankoopplan met korting van 16,70% (zie toelichting 36).

De personeelsleden oefenden in 2016 en 2017 respectievelijk 201.579 en 308.623 opties op aandelen uit. Om deze uitoefening van aandelenopties te verwezenlijken, gebruikte Proximus eigen aandelen (zie toelichting 36).

In 2016 en 2017 kende de Groep geen opties op aandelen toe aan het topmanagement en aan het senior management.

	2016	2017
Op 1 januari	338.025.135	338.025.135
Vernietigingen		
Per 31 december	338.025.135	338.025.135
Aantal eigen aandelen:	2016	2017
Op 1 januari	16.021.384	15.388.032
Verkoop onder een aandelenaankoopplan met korting	-9.773	-6.263
Inkoop / (verkoop) van eigen aandelen	-422.000	313.000
Uitoefening van opties op aandelen	-201.579	-308.623
Per 31 december	15.388.032	15.386.146

Toelichting 17.2. Belangen zonder overheersende zeggenschap

Belangen zonder overheersende zeggenschap ('Minderheidsbelangen') omvatten 42,4% van de minderheidsaandeelhouders (Swisscom en MTN Dubai) in BICS, vanaf 1 januari 2010.

Toelichting 18. Rentedragende schulden

Toelichting 18.1. Rentedragende schulden op lange termijn

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2016	2017
Niet-achtergestelde obligatieleningen		1.755	1.850
Leasings en soortgelijke schulden		2	6
Andere afgeleide producten	33.1	6	4
Totaal		1.763	1.860

Alle langetermijnschulden zijn zonder waarborgen. Tijdens 2016 en 2017 zijn er geen wanbetalingen of schendingen m.b.t. aangegane leningen.

In de twee voorgestelde jaren werden rente- en valutaswaps (IRCS) gebruikt om de rentevoet- en wisselkoersrisico's op de niet-achtergestelde obligatieleningen in JPY te beheren. Deze swaps geven de Groep de mogelijkheid om de rentevoet op deze obligatieleningen, welke economisch volledig afgedekt zijn, om te zetten van een vaste rentevoet naar een vlottende rentevoet en de resterende schulden in JPY om te zetten in vast rente-schulden in EUR (zie toelichting 33).

De niet-achtergestelde obligatieleningen in EUR en JPY worden door Proximus NV uitgegeven. De nominale waarde van deze schulden is volledig terugbetaalbaar op hun vervaldatum.

De rentedragende langetermijnleningen per 31 december 2017 zijn als volgt:

	Boekwaarde	Nominale waarde	Waardering volgens IAS 39	Vervaldatum	Interest-betalingen / herprijsbaar	Betaalde rentevoet	Reële rentevoet
	(in miljoen EUR)	(in miljoen EUR)			(b)		
Niet-achtergestelde obligatieleningen							
Leningen met vlottende interestvoet							
JPY (a)	12	11	Afgeschreven kost	Dec-26	Halfjaarlijks	-0,22%	-0,22%
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	150	150	Afgeschreven kost	Mar-28	Annually	3,19%	3,22%
EUR	100	100	Afgeschreven kost	May-23	Annually	2,26%	2,29%
EUR	597	600	Afgeschreven kost	Apr-24	Annually	2,38%	2,46%
EUR	494	500	Afgeschreven kost	Oct-25	Annually	1,88%	2,05%
EUR	498	500	Afgeschreven kost	Mar-22	Annually	0,50%	0,59%
	1.838	1.850					
Totale niet-achtergestelde obligatieleningen	1.850	1.861					
Leasings en soortgelijke schulden							
EUR	6	6	Afgeschreven kost	2021	Quarterly	3,75%	3,75%
Totale financiële langetermijnschulden (uitgezonderd derivaten)	1.856	1.867					
afgeleide producten							
Afgeleide producten aangehouden voor handelsdoeleinden	4		Reële waarde				
Totaal	1.860	1.867					

(a) omgezet in een variable rentelening in EUR via rente- en valutaswaps.

(b) Voor leningen met variabele rente is de rentevoet die van de laatste herprijsingsdatum vóór 31 december 2017

De rentedragende langetermijnleningen per 31 december 2016 zijn als volgt:

	Boekwaarde (miljoen EUR)	Nominale waarde (miljoen EUR)	Waardering volgens IAS 39	Vervaldatum	Interest- betalingen / herprijsbaar (b)	Betaalde rentevoet	Reële rentevoet
Niet-achtergestelde obligatieleningen							
Leningen met vlottende interestvoet							
JPY (a)	12	11	Afgeschreven kost	Dec-26	Halfjaarlijks	-0,40%	-0,40%
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	404	405	Afgeschreven kost	Feb-18	Jaarlijks	3,88%	4,05%
EUR	150	150	Afgeschreven kost	Mar-28	Jaarlijks	3,19%	3,22%
EUR	100	100	Afgeschreven kost	May-23	Jaarlijks	2,26%	2,29%
EUR	596	600	Afgeschreven kost	Apr-24	Jaarlijks	2,38%	2,46%
EUR	493	500	Afgeschreven kost	Oct-25	Jaarlijks	1,88%	2,05%
	1.743	1.755					
Totale niet-achtergestelde obligatieleningen	1.755	1.766					
Leasings en soortgelijke schulden							
EUR	2	2	Afgeschreven kost	2020	Kwartaal	4,44%	4,44%
Totale financiële langetermijnschulden (uitgezonderd derivaten)	1.758	1.768					
afgeleide producten							
Afgeleide producten aangehouden voor handelsdoeleinden	6		Reële waarde				
Totaal	1.763	1.768					

(a) omgezet in een variable rentelening in EUR via rente- en valutaswaps.

(b) voor leningen met variabele rente is de rentevoet die van de laatste herprijsingsdatum voor 31 December 2016

Toelichting 18.2. Rentdragende schulden op korte termijn

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2016	2017
Korte termijn deel van andere schulden > 1 year			
Niet-achtergestelde obligatieleningen		0	405
Leasings en soortgelijke schulden		2	2
Andere financiële schulden			
Andere leningen		405	164
Totaal		407	570

Terwijl er in 2017 geen obligatieleningen afgelopen zijn, herfinancierde de onderneming wel zijn korte termijn commercial paper schuld door een nieuwe institutionele obligatielening op 5 jaar ten bedrage van 500 miljoen EUR in maart 2017.

Onderstaande tabel geeft detail van het korte termijn gedeelte van de niet-achtergestelde obligatieleningen die binnen het jaar aflopen.

De rentdragende kortetermijnleningen per 31 december 2017 zijn als volgt:

	Boekwaarde (in miljoen EUR)	Nominale waarde (in miljoen EUR)	Waardering volgens IAS 39	Vervaldatum	Interest- betalingen / herprijsbaar	Betaalde rentevoet	Reële rentevoet
Korte termijn deel van rentdragende schulden > 1 year							
Niet-achtergestelde obligatieleningen							
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	405	405	Amortized cost	Feb-18	Annually	3,88%	4,05%
EUR			Afgeschreven kost		Annually		
	405	405					
Leasings en soortgelijke schulden							
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	2	2	Afgeschreven kost	2021	Quarterly	3,75%	3,75%
Totaal	407	407					

De rentdragende kortetermijnleningen per 31 december 2016 zijn als volgt:

	Boekwaarde (miljoen EUR)	Nominale waarde (miljoen EUR)	Waardering volgens IAS 39	Vervaldatum	Interest- betalingen / herprijsbaar	Betaalde rentevoet	Reële rentevoet
Korte termijn deel van rentdragende schulden > 1 year							
Leasings en soortgelijke schulden							
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	2	2	Afgeschreven kost	2020	Kwartaal	4,44%	4,44%
Totaal	2	2					

Toelichting 18.3. Informatie omtrent de financieringsactiviteiten van de Groep met betrekking tot interestdragende schulden

(EUR million)	As of 31 Decembe 2016	Cash flows	Non-cash changes			As of 31 Decembe 2017
			Reclassification	Fair value changes	Amortiz-ation	
Long-term						
Unsubordinated debentures	1.755	498	-404	0	1	1.850
Leasing and similar obligations	2	4	0	0	0	6
Derivatives held for trading	6	0	0	-2	0	4
Current portion of amounts payable > one year						
Unsubordinated debentures	0	0	404	0	1	405
Leasing and similar obligations	2	0	0	0	0	2
Other financial debts						
Credit institutions	405	-242	0	0	0	164
Total liabilities from financing activities	2.170	260	0	-2	2	2.430

Toelichting 19. Voorzieningen

(in miljoen EUR)	Arbeids- ongevallen	Geschillen	Ziekte-dagen	Andere verplichtingen	Totaal
Op 1 januari 2016	35	31	41	51	157
Toevoegingen	0	6	0	13	19
Aanwendungen	-2	-9	0	-6	-17
Terugnemingen	0	-3	-11	-3	-17
Actualisatie	0	1	1	0	2
Op 31 december 2016	32	25	31	55	144
Toevoegingen	2	3	0	6	11
Aanwendungen	-2	-3	0	-4	-9
Terugnemingen	0	-2	-2	-1	-6
Op 31 december 2017	32	24	28	56	140

De voorziening voor arbeidsongevallen betreft de vergoedingen die Proximus NV desgevallend zou kunnen betalen aan personeelsleden die gewond geraakt zijn (met inbegrip van beroepsziekten) tijdens de uitoefening van hun functie en op de weg van en naar het werk. Tot 31 december 2002 werd de vergoeding volgens de wet van 1967 (openbare sector) op de arbeidsongevallen, gedekt en rechtstreeks uitbetaald door Proximus. Deze voorziening (gedeelte annuïteiten) is gebaseerd op actuariële gegevens met inbegrip van de sterftetafels, vergoedingspercentages, rentevoeten en andere factoren bepaald door de wet van 1967 en berekend met de hulp van een professioneel verzekeraar. Rekening houdend met de sterftetafel wordt ervan uitgegaan dat het grootste gedeelte van deze kosten zal worden uitbetaald tot 2062.

Sinds 1 januari 2003 zijn de contractuele personeelsleden onderworpen aan de wet van 1971 (privésector) en blijven de statutaire personeelsleden onder de toepassing van de wet van 1967 (openbare sector). Zowel voor de contractuele als de statutaire personeelsleden is Proximus sinds 1 januari 2003 gedekt door verzekeringspolissen voor arbeidsongevallen en zal zij dus geen rechtstreekse betalingen meer uitvoeren aan de personeelsleden.

De voorziening voor geschillen geeft de beste raming van het management weer voor waarschijnlijke verliezen ten gevolge van hangende geschillen waarvoor de Groep door een derde partij wordt vervolgd of

waarvoor zij betrokken is in een juridisch of een belastinggeskil. De verwachte timing van de bijbehorende uitstroom van kasmiddelen hangt af van de vooruitgang en de duur van de onderliggende gerechtelijke procedures.

De voorziening voor ziekte dagen is de beste raming van het management van de waarschijnlijke kosten ingevolge de toekenning door Proximus aan haar statutaire personeelsleden van een recht op cumulatie van niet-opgenomen ziekte dagen. In 2016 is deze voorziening gedaald als gevolg van het plan voor vervroegd vertrek.

De voorziening voor andere verplichtingen per eind 2017 omvat hoofdzakelijk de geraamde kosten voor de ontmanteling en herstelling van de mobiele antennes, de voorziening voor milieurisico's en de overige risico's. Er wordt verwacht dat de meeste van deze kosten zullen worden betaald tijdens de periode 2018-2047. De voorziening voor ontmanteling en herstelling wordt geraamd tegen actuele prijzen en verdisconteerd tegen een disconteringsvoet tussen 0% en 4%, afhankelijk van de verwachte timing om aan de verplichtingen te voldoen.

Toelichting 20. Andere lange termijnschulden

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Andere langetermijnschulden - handelsschulden	146	177
Andere langetermijnschulden - niet-handelsschulden	16	26
Totaal	162	202

Langetermijnschulden - handelsschulden omvatten licenties (zie toelichting 4) en uitzend- en programmarechten betaalbaar over het deel van de contractuele termijn dat 1 jaar overstijgt (meestal minder dan 3 jaren).

Langetermijnschulden – niet-handelsschulden zijn gestegen als gevolg van het lange termijn gedeelte van de resterende schuld aan de verkopers van TeleSign en waarvoor fondsen gestort zijn op een geblokkeerde rekening (zie toelichtingen 6.5 en 10)

Toelichting 21. Andere korte termijnschulden

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Te betalen B.T.W.	13	8
Schulden aan werknemers	106	97
Voorziening voor vakantiegeld	83	83
Voorziening voor sociale zekerheidsbijdrage	41	52
Voorschot ontvangen op contracten	15	8
Andere belastingen	78	79
Over te dragen opbrengsten	154	146
Andere derivaten	33.4	0
Toe te rekenen kosten	34	16
Andere schulden (1)	55	138
Totaal	579	628

(1) 2017 bevat het kortetermijn deel van de schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvergoedingen

Over te dragen opbrengsten omvatten hoofdzakelijk voorafbetaalde telecommunicatie en ICT diensten.

Toelichting 22. Netto omzet

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016	2017
Verkopen en verhuur van goederen	548	573
Leveren van diensten	5.282	5.165
Totaal	5.829	5.739

Toelichting 23. Andere bedrijfsopbrengsten

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016	2017
Meerwaarde op de verkoop van immateriële en materiële vaste activa	3	24
Meerwaarde op de verkoop van geconsolideerde deelnemingen	0	1
Andere opbrengsten	41	38
Totaal	44	63

De Groep realiseerde een meerwaarde op verkoop van vaste activa van 3 miljoen EUR in 2016 en van 24 miljoen EUR in 2017. De ontvangen geldmiddelen uit deze verkopen bedroegen 5 miljoen EUR in 2016 en 36 miljoen EUR in 2017.

Andere opbrengsten omvatten hoofdzakelijk vergoedingen voor netwerkschade (8 miljoen EUR in 2016 en 2017) en bijdragen van het personeel en derden voor diverse diensten.

Toelichting 24. Niet-recurrente opbrengsten

Ten einde de relevantie van de gerapporteerde cijfers te verbeteren, heeft de Groep de voorstelling van de resultatenrekening herzien door het verwijderen van de rubriek "niet-recurrente" en de betreffende items te presenteren volgens hun natuur.

Toelichting 25. Kosten van aan omzet- gerelateerde materialen en diensten

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016	2017
Aankopen van materialen	435	478
Aankopen van diensten	1.807	1.688
Totaal	2.242	2.166

De aankopen van materialen worden weergegeven na aftrek van het werk uitgevoerd door de onderneming, dat werd geactiveerd ten bedrage van 72 miljoen EUR in 2016 en 57 miljoen EUR in 2017.

Toelichting 26. Workforce kosten

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016 restated	2017
Wedden en lonen	708	685
Sociale zekerheidsbijdragen	182	178
Pensioenkosten (1)	35	46
Andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvergoedingen	108	74
Andere workforce kosten	221	236
Totaal	1.254	1.218

(1) De negatieve niet recurrenente pensioenkosten werden geherclassificeerd in pensioenkosten

(2) de niet recurrenente work force kosten werden geherclassificeerd in andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvergoedingen

Workforce kosten zijn kosten die verband houden zowel met eigen personeelsleden als met externe arbeidskrachten (opgenomen in andere workforce kosten). Voor dochterondernemingen omvatten de workforce kosten enkel de interne personeelskosten en de pensioenkosten.

Wedden en lonen en sociale zekerheidsbijdragen worden getoond na aftrek van eigen werken die gekapitaliseerd worden voor een bedrag van 125 miljoen EUR in 2017 en 110 miljoen EUR in 2016.

De pensioenkosten voor 2016 bevatten een winst van 9 miljoen EUR op verstreken dienstjaren als gevolg van de regeling van het verwijderen van de gunstige anticipatieclausule voor werknemers van 55 jaar en ouder in 2016.

De vergoedingen na uitdiensttreding, andere dan pensioenen en beëindigingsvoordelen, omvatten de impact van het vrijwillig vervroegd vertrek plan en de collectieve arbeidsovereenkomst, goedgekeurd door de sociale partners en de Raad van Bestuur op 27 april 2016 (65 miljoen EUR in 2017, 104 miljoen EUR in 2016). Voor de werknemers voor wie het plan onmiddellijk van toepassing was, werd de kost onmiddellijk erkend. Voor werknemers die zich op het plan hebben ingeschreven maar nog actief blijven, wordt de kost gespreid over hun respectievelijke actieve periode, startend vanaf het 2de kwartaal van 2016.

Ook de impact van het plan voor vervroegd vertrek op de provisie voor ziektedagen voor statutaire werknemers is hier opgenomen.

De andere workforce kosten in 2016 en 2017 omvatten de positieve impacten van het compensatiemechanisme (zie toelichting 9.4).

Toelichting 27. Non-workforce kosten

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016	2017
Huurkosten	119	111
Onderhoud en nutsvoorzieningen	178	176
Publiciteit en public relations	84	80
Administratie, opleiding, studies en honoraria	127	128
Kosten voor telecommunicatie, post en kantooruitrusting	41	38
Allowances and loss on trade debtors	50	31
Loss on realization of trade debtors	-23	-6
Andere belastingen dan winstbelastingen	2	27
Andere Non-workforce kosten (1)	66	61
Totaal	644	646

(1) inclusief niet gerealiseerde en gerealiseerde netto koerswinsten van EUR 2 miljoen in 2016 en verlies van EUR 5 miljoen in 2017

Andere belastingen dan winstbelastingen: Belasting op pylonen

Het Europees Hof van Justitie bevestigde in twee Proximus rechtszaken van december 2015 dat de belasting op pylonen niet per se in tegenstelling is met het Europees Recht. Proximus blijft belastingklachten indienen en juridische procedures opstarten met betrekking tot de ontvangen aanslagbiljetten voor belasting op pylonen die ze ontvangen heeft van gemeenten en provincies in de drie gewesten, en dit gebaseerd op andere argumenten. De positie opgenomen in de jaarrekening is management 's beste schatting van het verwachte finaal resultaat.

Het verschil met 2016 is te verklaren door terugdraaiingen in 2016 als gevolg van de beslissingen van het Grondwettelijk Hof, volgens hetwelke de Waalse regionale taks op pylonen niet verschuldigd was.

Toelichting 28. Niet-recurrente kosten

Ten einde de relevantie van de gerapporteerde cijfers te verbeteren, heeft de Groep de voorstelling van de resultatenrekening herzien door het verwijderen van de rubriek "niet-recurrente" en de betreffende items te presenteren volgens hun natuur.

Alle niet-recurrente kosten werden opgenomen onder workforce kosten (zie toelichting 26)

Toelichting 29. Afschrijvingen

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016	2017
Afschrijvingen op licenties en andere immateriële vaste activa	358	382
Afschrijvingen op materiële vaste activa	559	581
Totaal	917	963

Toelichting 30. Netto financiële kosten

Boekjaar afgesloten op 31 december

(in miljoen EUR)		2016	2017
Financiële opbrengsten			
Interest opbrengsten op financiële instrumenten			
Aan afgeschreven kostprijs		1	1
Aan reële waarde via de resultatenrekening		1	0
Interest opbrengsten op activa			
Op vorderingen		2	3
Waardering aan de reële waarde van financiële instrumenten			
Niet in een afdekkingsrelatie	37	0	2
Andere financiële inkomsten		1	0
Financiële kosten			
Intresten en kosten van leningen op financiële instrumenten			
Aan afgeschreven kostprijs		-82	-52
Van langetermijnschulden		-4	-3
Andere		0	-4
Actualisatie kosten			
Van voorzieningen		-3	0
Van beëindigingsvoordelen		-14	-7
Waardeverminderingen			
Op andere deelnemingen		0	-2
Waardering aan de reële waarde van financiële instrumenten			
Niet in een afdekkingsrelatie	37	0	-5
Andere financiële kosten		-2	-2
Totaal		-101	-70

Toelichting 31. Winst per aandeel

De gewone winst per aandeel wordt berekend door de netto winst van het jaar die kan toegekend worden aan de gewone aandeelhouders, te delen door het gewogen gemiddelde van het aantal gewone uitstaande aandelen tijdens het jaar.

De verwaterde winst per aandeel wordt berekend door de netto winst van het jaar die toegekend wordt aan de gewone aandeelhouders, te delen door het gewogen gemiddelde van het aantal gewone uitstaande aandelen, beiden gecorrigeerd voor de effecten van alle potentiële gewone aandelen die tot verwatering kunnen leiden.

Hierna worden de resultaten- en aandelengegevens weergegeven die worden gebruikt bij de berekening van de gewone en verwaterde winst per aandeel:

(in miljoen, behalve de cijfers met betrekking tot de aandelen)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016	2017
Nettowinst toe te rekenen aan gewone aandeelhouders (in miljoen EUR)	523	522
Gewogen gemiddeld aantal gewone uitstaande aandelen	322.317.201	322.777.440
Correctie voor aandelenopties	292.915	176.971
Gewogen gemiddeld aantal gewone uitstaande aandelen voor verwaterde winst per aandeel	322.610.116	322.954.411
Gewone winst per aandeel (EUR)	1,62	1,62
Verwaterde winst per aandeel (EUR)	1,62	1,62

In 2016 en 2017 zijn alle toegekende aandelenopties verwaterend en daarom begrepen in de berekening van de verwaterde winst per aandeel.

Toelichting 32. Betaalde en voorgestelde dividenden

(in miljoen, behalve de cijfers met betrekking tot de aandelen)	2016	2017
Dividenden op gewone aandelen:		
Voorgestelde dividenden (in miljoen EUR)	484	484
Aantal uitstaande aandelen met dividendrechten	322.637.103	322.638.989
Dividend per aandeel (EUR)	1,5	1,5
Interim dividend betaald aan de aandeelhouders (in miljoen EUR)	161	161
Interim dividend per aandeel (EUR)	0,50	0,50

De voorgestelde dividenden voor 2016 werden effectief uitbetaald in april 2017. Het interim-dividend van 2017 werd betaald in december 2017.

Een bedrag van 3,7 miljoen EUR werd betaald in 2017 bij de uitoefening van de stock opties en komt overeen met de gecumuleerde dividenden verbonden aan de stock opties sinds hun toekenning.

Toelichting 33. Bijkomende toelichtingen inzake financiële instrumenten

Toelichting 33.1. Derivatens

De Groep maakt gebruik van derivaten zoals renteswaps (IRS), rente- en valutaswaps (IRCS), termijnwisselcontracten en valuta opties.

(in miljoen EUR)	Toelichting	2016	2017
Vaste activa			
Derivatens aangehouden voor handelsdoeleinden	10	6	5
Vlottende activa			
Niet-rentedragend			
Derivatens aangehouden voor afdekking		0	2
Derivatens aangehouden voor handelsdoeleinden	13	1	0
Totaal activa		8	7
Langetermijnschulden			
Rentdragend			
Derivatens aangehouden voor handelsdoeleinden	18	6	4
Kortetermijnschulden			
Niet-rentedragend			
Derivatens aangehouden voor handelsdoeleinden	33.4	0	1
Totaal schulden		6	4

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de positieve en negatieve reële waarden van de derivaten in de balans, opgenomen als respectievelijk vaste/vlottende activa of passiva.

Op 31 december 2017 (in miljoen EUR)	Reële waarde	
	Activa	Passiva
Renteswaps	2	0
Derivatens die kwalificeren voor boekhoudkundige afdekking	2	0
Rente - en valutagerelateerd - anderen derivaten	5	0
Termijnwisselcontracten	0	-4
Derivatens die niet kwalificeren voor boekhoudkundige afdekking	5	-4
Totaal	6	-4

Op 31 december 2016 (in miljoen EUR)	Reële waarde	
	Activa	Passiva
Rente- en valutaswaps	6	0
Rente - en valutagerelateerd - anderen derivaten	0	-6
Termijnwisselcontracten	1	0
Derivatens die niet kwalificeren voor boekhoudkundige afdekking	8	-6

Rente- en valutaswaps (IRCS) worden gebruikt om wisselkoers- en renterisico's m.b.t. de overblijvende niet-achtergestelde obligatieleningen van JPY 1,5 miljard te beheren (zie toelichting 18). Termijnwisselcontracten betreffen hoofdzakelijk de termijnaankoop van USD tegen EUR voor verwachte operationele transacties, en zullen allemaal aflopen voor eind 2018.

Toelichting 33.2. Financieel risicobeheer: objectieven en beleid

De belangrijkste financiële instrumenten van de Groep bestaan uit niet-achtergestelde obligaties, handelsvorderingen en handelsschulden. De belangrijkste risico's verbonden met deze financiële instrumenten zijn het rentevoetrisico, het wisselkoersrisico, het liquiditeitsrisico en het kredietrisico.

Het principe van risicominimalisatie wordt op alle financiële transacties toegepast. Om dit te bereiken wordt het beheer met betrekking tot de financiering, wisselkoers, rentevoet en kredietrisico gecentraliseerd bij het Groep Treasury departement. Simulaties worden uitgevoerd gebruikmakend van verschillende marktscenario's ("worst case" scenario inbegrepen) om hun impact in verschillende marktomgevingen in te schatten. Alle financiële transacties en financiële risico's worden beheerd en opgevolgd in een centraal treasury management systeem.

Het Groep Treasury departement voert zijn activiteiten uit in het kader van de regels en richtlijnen die door het Executief Comité en de Raad van Bestuur goedgekeurd werden. Het Groep Treasury departement is verantwoordelijk voor de toepassing van deze richtlijnen. Volgens deze regels, worden de derivaten gebruikt om het rentevoetrisico en het wisselkoersrisico af te dekken. Derivaten worden enkel gebruikt als dekkingsinstrument, en kunnen niet gebruikt worden voor handels- of andere speculatieve doeleinden. De belangrijkste door de Groep gebruikte derivaten zijn termijnwisselcontracten, renteswaps en valutaopties. Het interne auditdepartement van de Groep controleert regelmatig de interne controleomgeving binnen het Groep Treasury departement.

Rentevoetrisico

De blootstelling van de Groep aan de veranderende marktrentevoeten betreft voornamelijk zijn lange-termijn financiële schulden. Het Groep Treasury departement beheert de blootstelling van de Groep aan wijzigingen van de rentevoeten en de financieringskost, door een mix van vaste en vlottende rentedragende schulden te gebruiken, in lijn met de door de Groep opgestelde regels voor financieel risicobeheer. Deze regels streven naar het bereiken van een optimaal evenwicht tussen de totale financieringskost, de risicobeperking en het vermijden van de volatiliteit van de financiële resultaten, rekening houdend met zowel de marktcondities en opportuniteiten als met de globale handelsstrategie van de Groep.

De onderstaande tabellen tonen de rentedragende langetermijnschulden (inclusief het kortetermijngedeelte, exclusief leasing- en soortgelijke schulden), de rente- en valutaswaps (IRCS) en de netto wisselverplichtingen van de Groep, op 31 december 2016 en 2017.

Op 31 december 2017

Directe lening			IRCS overeenkomsten			Netto wissel verplichtingen			
Notioneel bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	Te betalen (terug te vorderen) bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	Te betalen (terug te vorderen) bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	
(in miljoen EUR)		(in jaren)	(in miljoen EUR)		(in jaren)	(in miljoen EUR)		(in jaren)	
EUR									
Vast	2.255	1,98%	5			2.255	1,98%	5	
Variabel				11	-0,46%	9	11	-0,46%	9
JPY									
Vast	11	5,04%	9	-11	-5,04%	9			
Variabel									
Totaal	2.266	2,01%	5	0		2.266	1,96%	5	

(1) Gewogen gemiddelde interestvoet rekening houdend met de recentste rentevoeten voor variabele rentedragende leningen.

Op 31 december 2016

Directe lening			IRCS overeenkomsten			Netto wissel verplichtingen			
Notioneel bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	Te betalen (terug te vorderen) bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	Te betalen (terug te vorderen) bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	
(in miljoen EUR)		(in jaren)	(in miljoen EUR)		(in jaren)	(in miljoen EUR)		(in jaren)	
EUR									
Vast	1.755	2,36%	7			1.755	2,36%	7	
Variabel				11	-0,40%	10	11	-0,40%	10
JPY									
Vast	11	5,04%	10	-11	-5,04%	10			
Variabel									
Totaal	1.766	2,38%	7	0		1.766	2,33%	7	

(1) Gewogen gemiddelde interestvoet rekening houdend met de recentste rentevoeten voor variabele rentedragende leningen.

De Groep verwacht geen materiële impact in 2018 in de resultatenrekening van te betalen intresten op leningen met vlottende rentevoet enerzijds, en anderzijds van de herwaardering aan marktwaarde van bepaalde IRCS-derivaten die niet als afdekkingsinstrumenten in aanmerking komen

Op 28 november sloot de Groep een renteswapcontract af om het risico op renteschommelingen af te dekken tussen de aanvangsdatum van de dekking en de uitgiftedatum van een vaste rente langetermijnschuld van EUR 400 miljoen die heel waarschijnlijk zal uitgegeven worden in Q1 2018. Het effectieve gedeelte van de wijziging in reële waarde van het afgeleide product aangemerkt voor kasstroomafdekking wordt erkend in niet-gerealiseerde resultaten en zal achtereenvolgens geherclassificeerd worden naar de resultatenrekening in dezelfde periode als het afgedekte item.

Wisselkoersrisico's

De operationele activiteiten zijn de belangrijkste bron van wisselrisico voor de Groep. Dit risico komt voort uit de aankopen of verkopen die door de operationele afdelingen in een andere valuta dan EUR worden uitgevoerd. Transacties in andere valuta dan EUR komen voornamelijk voor in het segment International Carrier Services ("ICS"), en nog meer sinds de recente verwerving van TeleSign. De internationale activiteiten van dit segment genereren betalingen in verschillende valuta's van en naar andere telecommunicatie operatoren. Buiten ICS voeren zowel Proximus als een aantal van zijn dochterondernemingen internationale activiteiten uit (ICT, roaming, investeringen en operationele uitgaven), welke een bron zijn van wisselrisico's.

De wisselkoersrisico's worden ingedekt voor zover ze de kasstromen van de Groep beïnvloeden. De wisselkoersrisico's die de kasstromen van de Groep niet beïnvloeden (bijvoorbeeld risico's die voortvloeien uit de omzetting van activa en schulden van de buitenlandse operaties naar de functionele valuta) worden gewoonlijk niet ingedekt. Niettemin zou de Groep kunnen overwegen om deze zogenaamde omrekeningsverschillen in te dekken indien hun mogelijke impact belangrijk zou worden voor de geconsolideerde jaarrekening.

De typische instrumenten die gebruikt worden om het wisselkoersrisico in te dekken zijn de termijnwisselcontracten en valutaopties.

In 2016 en 2017 was de Groep enkel voor zijn operationele activiteiten aan het wisselkoersrisico's blootgesteld. Transacties in vreemde valuta worden erkend in de functionele munt bij initiële opname, omgerekend aan de wisselkoers die geldt op de transactiedatum. Monetaire activa en passiva uitgedrukt in vreemde munt worden op balansdatum in de functionele valuta van de entiteit omgerekend aan de slotkoers van die dag. Netto wisselkoersverschillen bij de omrekening van monetaire activa en passiva worden in het resultaat opgenomen onder "andere bedrijfskosten" in de periode waarin ze zich voordoen. Echter in een beperkt aantal gevallen wordt hedge accounting toegepast, waarbij de herwaarderingsresultaten tijdelijk op de balans worden opgenomen in afwachting van de finale afwikkeling van de onderliggende zogenaamde "hedge effectieve" blootstelling, om uiteindelijk als wisselkoersresultaten opgenomen te worden in de resultatenrekening.

De Groep voerde voor de jaren 2015 en 2016 een sensitiviteitsanalyse uit op de wisselkoersen EUR/USD, EUR/SDR, EUR/GBP en EUR/CHF, de vier munten waarin de Groep typisch een risico heeft uit zijn operationele activiteiten. Voor 2016 en 2017, was er geen belangrijke impact op de resultatenrekening van de Groep. Voor 2018, verwacht de Groep geen materiële impact van koersschommelingen op zijn financiële prestaties, gegeven dat, zoals voorheen, zulke wisselrisico's tijdig en doeltreffend worden ingedekt vanaf wanneer zij zich voordoen gedurende de normale bedrijfsuitoefening.

Kredietrisico en belangrijke concentraties van kredietrisico

Kredietrisico betreft alle soorten risico's op tegenpartijen, bijvoorbeeld wanneer de tegenpartij haar verplichtingen tegenover Proximus niet nakomt in het kader van leningen, dekkingen, uitbetalingen en andere financiële activiteiten.

De maximale blootstelling van de Groep aan het kredietrisico (zonder rekening te houden met de waarde van alle zakelijke of andere zekerheden), in geval de tegenpartij haar verplichtingen niet nakomt en dit voor elke categorie van erkende financiële activa (waaronder derivaten met positieve marktwaarde), is gelijk aan de boekwaarde van deze activa op de balans en verleende bankgaranties.

Om het kredietrisico te beperken dat met de financieringsactiviteiten en het beheer van de liquide middelen van de Groep verbonden is, worden dergelijke transacties in regel enkel met financiële instellingen van eerste rang afgesloten, waarvan de lange termijn rating minimaal A- (S&P) bedraagt.

Het kredietrisico dat uit operationele activiteiten met grote klanten voortvloeit, wordt op individuele basis beheerd en gecontroleerd. Indien nodig, vraagt de Groep bijkomende zakelijke zekerheden. Deze belangrijke

klanten zijn niet materieel voor de Groep, aangezien de portfolio van Proximus vooral uit een groot aantal kleine klanten bestaat. Het kredietrisico en de concentratie van het kredietrisico verbonden aan handelsvorderingen is dus beperkt. De concentratie van het kredietrisico is ook beperkt voor handelsvorderingen op andere telecommunicatieondernemingen, door middel van nettingovereenkomsten met handelsschulden (zie toelichting 12), de verplichtingen tot vooruitbetaling, bankgaranties, de waarborgen uitgegeven door moederondernemingen en kredietlimieten toegestaan door kredietverzekeraars.

De Groep is blootgesteld aan kredietverliezen ingeval de tegenpartij haar verplichtingen op derivaten niet nakomt (zie toelichting 33.1). De Groep verwacht dit echter niet, gezien het om financiële instellingen met de beste kredietwaardigheid gaat. Bovendien is de Groep aan kredietrisico's blootgesteld door het occasioneel uitgeven van non-recourse bankgaranties ten gunste van sommige van haar institutionele of overheidsklanten. Op 31 december 2017 had de Groep bankgaranties uitgegeven voor een bedrag van 52 miljoen EUR en 49 miljoen EUR op 31 december 2016.

Liquiditeitsrisico

In overeenstemming met het treasurybeleid, beheert het Groep Treasury departement de financieringskost door een mix van schulden met vaste rentevoet en schulden met vlottende rentevoet.

Een liquiditeitsreserve onder de vorm van kredietfaciliteiten en cash, wordt aangehouden met het doel de liquiditeit en de financiële flexibiliteit van de Groep steeds te handhaven. Daartoe is Proximus bilaterale kredieten aangegaan met verschillende looptijden evenals twee aparte gesyndiceerde kredietfaciliteiten voor een totaal bedrag van 700 miljoen EUR. Voor de middellange tot langetermijnfinanciering, gebruikt de Groep obligaties en leningen op middellange termijn. De looptijd van de schulden is gespreid over meerdere jaren. Het Groep Treasury departement analyseert regelmatig zijn financieringsbehoefte, rekening houdend met zijn eigen rating en de bestaande condities op de markt.

De onderstaande tabel vat de looptijd van rentedragende schulden van de Groep samen voor elk boekjaar, zoals weergegeven in toelichting 18. Dit profiel is gebaseerd op de niet geactualiseerde contractuele interestbetalingen en op de kapitaalsaflossingen. De impact van de derivaten op de kasstromen die gebruikt worden om een vaste rentevoet naar een vlottende rentevoet of omgekeerd om te zetten, werd in acht genomen. Voor de schulden met vlottende rentevoet zijn de rentevoeten die gebruikt werden om de kasstromen te bepalen, diegenen van de laatste herprijsing voor de afsluiting van het boekjaar (respectievelijk op 31 december 2016 en 2017).

(in miljoen EUR)	2017	2018	2019	2020	2021	2022-2028
Op 31 december 2016						
Kapitaal	0	405	0	0	0	1.361
Interesten	47	47	31	31	31	121
Totaal	47	452	31	31	31	1.482
Op 31 december 2017						
Kapitaal	0	405	0	0	0	1.861
Interesten	0	49	34	34	34	123
Totaal	0	454	34	34	34	1.984

Bankkredietfaciliteiten op 31 december 2017

Behalve de rentedragende schulden op lange termijn zoals weergegeven in toelichting 18.1 en 18.2, kan de Groep beroep doen op langetermijnkredietfaciliteiten ten belope van 650 miljoen EUR en kortetermijnkredietfaciliteiten ten belope van 50 miljoen EUR. Deze faciliteiten worden verstrekt door een gediversifieerde groep van banken. Op 31 december 2017 was er geen enkel uitstaand saldo onder deze faciliteiten. Een totaal van kredietlijnen voor 700 miljoen EUR is daarom beschikbaar voor opname op 31 december 2017.

De Groep maakt ook gebruik van een Euro Medium Term Note ("EMTN")-programma van 3,5 miljard EUR en een Commercial Paper ("CP")-programma van 1 miljard EUR. Op 31 december 2017 was er een uitstaand bedrag onder het EMTN-programma van 2.255 miljoen EUR, terwijl het CP-programma een opgenomen en uitstaand bedrag toonde van 163,5 miljoen EUR.

Toelichting 33.3. Netto financiële positie van de Groep en beheer van kapitaal

De Groep definieert zijn netto financiële positie als het netto bedrag van de beleggingen, geldmiddelen en kasequivalenten, verminderd met alle rentedragende schulden en bijbehorende derivaten (met inbegrip van de herwaardering naar de reële waarde). De netto financiële positie omvat geen langetermijnhandelsschulden.

(in miljoen EUR)	Toelichting	2016	2017
Activa			
Kortetermijn beleggingen (1)	14	6	5
Geldmiddelen en kasequivalenten (1)	15	297	333
Langetermijn derivaten	10	6	5
Schulden			
Langetermijn rentedragende schulden (1)	18	-1.763	-1.860
Kortetermijn rentedragende schulden (1)	18	-407	-570
Netto financiële positie		-1.861	-2.088

(1) na herwaardering aan de reële waarde, indien van toepassing.

De rentedragende schulden op lange termijn bevatten langetermijnderivaten tegen reële waarde van 6 miljoen EUR in 2016 en 4 miljoen EUR in 2017 (zie toelichting 18.1).

Het doel van de Groep inzake het kapitaalbeheer bestaat erin een netto financiële schuldenlast en eigen vermogen-ratio's te behouden die zorgen voor voldoende liquiditeit op elk moment via een flexibele toegang tot de kapitaalmarkten, en dit om strategische projecten te kunnen financieren, en een aantrekkelijke vergoeding aan de aandeelhouders te bieden.

Dit laatste werd herzien door de Proximus Raad van Bestuur van 25 februari 2010 en Proximus verbindt er zich nu toe om, in principe, het merendeel van haar jaarlijkse kasstroom voor financieringsactiviteiten (vrije kasstroom) te laten terugvloeien naar haar aandeelhouders. De uitkering uit de vrije kasstroom via dividenden zal jaarlijks opnieuw worden herbekeken, teneinde voldoende strategische financiële flexibiliteit te behouden voor toekomstige organische groei of groei via selectieve acquisities, en dit met een klare focus op waardecreatie. Dit houdt tevens bevestiging in van adequate niveaus van beschikbare reserves. Bovendien is de Proximus' Raad van Bestuur van plan, zoals bevestigd en goedgekeurd door de Proximus' Raad van Bestuur op 15 december 2016, om voor de jaren 2017, 2018 en 2019, een stabiel dividend uit te betalen van 1,50 EUR per aandeel (interim dividend van 0,50 EUR en gewoon dividend van 1,00 EUR), mits de financiële performantie van Proximus in lijn is met de verwachtingen.

Over de twee voorgestelde jaren, heeft de Groep geen nieuwe aandelen of andere verwaterende instrumenten uitgegeven.

Toelichting 33.4. Categorieën van financiële instrumenten

Occasioneel gebruikt de Groep rente- en valutaswaps (IRCS) om de risico's verbonden aan wijzigingen in rentevoeten en wisselkoersen op de rentedragende langetermijnschulden te beheersen (zie toelichting 33.2).

De volgende tabellen stellen de financiële instrumenten van de Groep voor, per categorie zoals gedefinieerd in IAS 39, evenals de winsten en verliezen uit de herwaardering aan reële waarde.

Aan de per 31 december 2017 geldende marktvoorwaarden overschrijdt de reële waarde van de niet achtergestelde obligatieleningen, gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, de boekwaarde met 145 miljoen EUR of 6,4% van de boekwaarde.

De reële waarde, berekend voor elke obligatie afzonderlijk, werd bekomen door de gecumuleerde kasuitstroom van elke obligatielening te verdisconteren aan de rentevoet waartegen de Groep per 31 december 2017 gelijkaardige obligatieleningen met dezelfde looptijden zou kunnen aangaan.

Op 31 december 2017 (in miljoen EUR)	Bijlage	Categorie volgens IAS 39 (1)	Boekwaarde	Afgeschreven kostprijs	Aanwervingskost, na mogelijke waardeverminderingen	Aanpassing aan de reële waarde via het eigen vermogen	Aanpassing aan de reële waarde via de resultatenrekening
ACTIVA							
Vaste activa							
Andere deelnemingen	7	AFS	8		8		
Andere vaste activa							
Andere derivaten	33.1	FVTPL	5				-2
Andere financiële activa	10	LaR	51	51			
Vlottende activa							
Handelsvorderingen	12	LaR	1.111	1.111			
Andere vlottende activa							
Derivaten aangehouden voor afdekking	33.1	HeAc	2			2	
Andere vorderingen	13	N/A	16	16			
Beleggingen	14	HTM	5	5			
Geldmiddelen en kasequivalenten							
Kortetermijndeposito's	15	LaR	333	333			
SCHULDEN							
Langetermijnschulden							
Rentedragende schulden							
Niet-achtergestelde obligatieleningen niet in een afdekkingsrelatie	18	OFL	1.850	1.850			
Leasings en soortgelijke schulden	18	OFL	6	6			
Andere derivaten	33.1	FVTPL	4				-2
Niet-rentedragende schulden							
Andere langetermijnschulden	20	OFL	202	202			
Kortetermijnschulden							
Rentedragende schulden, korte termijn deel							
Niet-achtergestelde obligatieleningen niet in een afdekkingsrelatie	18	OFL	405	405			
Leasings en soortgelijke schulden	18	OFL	2	2			
Rentedragende schulden							
Andere leningen	18	OFL	164	164			
Handelsschulden		OFL	1.415	1.415			
Andere kortetermijnschulden							
Andere derivaten	33.1	FVTPL	1				1
Andere schulden		OFL	37				3
Andere schulden	21	OFL	289	289			

(1) De categorieën volgens IAS 39 zijn de volgende :

AFS: Voor verkoop beschikbare financiële activa (Available-for-sale financial assets)

HTM: Financiële activa aangehouden tot vervaldatum (Financial assets held-to-maturity)

LaR: Leningen en vorderingen (Loans and F)

FVTPL: Financiële activa/schulden herwaardeerd aan de reële waarde via de resultatenrekening

OLF: Andere financiële schulden

Op 31 december 2016 (in miljoen EUR)	Bijlage	Categorie volgens IAS 39 (1)	Boekwaarde	Afgeschreven kostprijs	Aanwervingskost, na mogelijke waardeverminderingen	Aanpassing aan de reële waarde via het eigen vermogen	Aanpassing aan de reële waarde via de resultatenrekening
ACTIVA							
Vaste activa							
Andere deelnemingen	7	AFS	10		10	0	
Andere vaste activa							
Andere derivaten	33.1	FVTPL	6				1
Andere financiële activa	10	LaR	30	30			
Vlottende activa							
Handelsvorderingen	12	LaR	1.149	1.149			
Andere vlottende activa							
Andere derivaten	32.1	FVTPL	1				1
Andere vorderingen	13	N/A	22	25			
Beleggingen	14	AFS	1		0	0	
Beleggingen	14	HTM	5	5			
Geldmiddelen en kasequivalenten							
Kortetermijndeposito's	15	LaR	297	297			
SCHULDEN							
Langetermijnschulden							
Rentedragende schulden							
Niet-achtergestelde obligatieleningen niet in een afdekkingsrelatie	18	OFL	1.755	1.755			
Leasings en soortgelijke schulden	18	OFL	2	2			
Andere derivaten	33.1	FVTPL	6				1
Niet-rentedragende schulden							
Andere langetermijnschulden	20	OFL	169	169			
Kortetermijnschulden							
Rentedragende schulden, korte termijn deel							
Leasings en soortgelijke schulden	18	OFL	2	2			
Rentedragende schulden							
Andere leningen	18	OFL	405	405			
Handelsschulden		OFL	1.381	1.381			
Andere kortetermijnschulden							
Andere schulden	6.5	OFL	34		34	0	
Andere schulden	21	OFL	266	280			

(1) De categorieën volgens IAS 39 zijn de volgende :

AFS: Voor verkoop beschikbare financiële activa (Available-for-sale financial assets)

HTM: Financiële activa aangehouden tot vervaldatum (Financial assets held-to-maturity)

LaR: Leningen en vorderingen (Loans and Receivables finan)

FVTPL: Financiële activa/schulden herwaardeerd aan de reële waarde via de resultatenrekening

OFL: Andere financiële schulden

Toelichting 33.5. Activa en passiva aan reële waarde

Financiële instrumenten die gewaardeerd zijn aan reële waarde worden in de onderstaande tabel getoond volgens de gebruikte waarderingstechniek. De hiërarchie tussen de technieken geeft het belang aan van de gebruikte inputs om tot de waardering te komen.

- Niveau 1: (Niet aangepaste) prijsnotering op actieve markten voor identieke activa of passiva;
- Niveau 2 : Waarderingstechnieken voor dewelke alle inputs die een belangrijk effect hebben op de geboekte reële waarde, gebaseerd zijn op direct of indirect waarneembare gegevens voor activa of passiva;
- Niveau 3: Waarderingstechnieken voor dewelke alle inputs die een belangrijk effect hebben op de geboekte reële waarde, niet gebaseerd zijn op waarneembare marktgegevens.

De Groep houdt alleen financiële instrumenten aan van niveau 1 en 2. In 2016 heeft de Groep een nieuw instrument opgenomen onder niveau 3 maar welke geen transfer is van een ander niveau.

De waarderingstechnieken voor de reële waardeberekening van de financiële instrumenten van niveau 2 zijn:

- Andere derivaten van niveau 2
Andere derivaten omvatten hoofdzakelijk renteswaps (IRS, enkel in 2015) en rente- en valutaswaps (IRCS) om de risico's van de Groep met betrekking tot schommelingen van de rentevoet en vreemde valuta te beperken voor sommige van haar langetermijnschulden. De reële waarden van deze instrumenten worden bepaald door het verdisconteren van de verwachte contractuele kasstromen gebruikmakend van rentegrafiëken in de betreffende valuta's en wisselkoersen waarneembaar op actieve markten.
- Niet achtergestelde obligatieleningen
De niet achtergestelde obligatieleningen worden opgenomen aan afgeschreven kost. De reële waarden, voor elke obligatielening apart berekend, worden bekomen door het verdisconteren van de rentevoeten aan dewelke de Groep zou kunnen lenen op 31 december 2017 voor gelijkaardige obligaties met dezelfde resterende looptijden.

De financiële instrumenten die geclassificeerd zijn onder niveau 3, zijn gebaseerd op reële waarde van uitgaande kasstromen in verschillende scenario's, elk gewogen op zijn kans van voorkomen. De wegingen zijn ofwel gebaseerd op statistische data die zeer stabiel zijn over de jaren, ofwel gebaseerd op de beste schatting van Proximus van het voorkomen van het scenario. De reële waarde van het instrument is sterk afhankelijk van maar in verhouding tot veranderingen in de geschatte uitgaande kasstromen.

Op 31 december 2017 (in miljoen EUR)	Toelichting	Categorie volgens IAS 39 (1)	Saldo op 31 december 2017	Gebruikte waarderingsmethode op het einde van het boekjaar:		
				Laag 1	Laag 2	Laag 3
ACTIVA						
Vaste activa						
Andere vaste activa						
Andere derivaten	33.1	FVTPL	5		5	
Viottende activa						
Niet-rentedragende vorderingen						
Derivaten aangehouden voor afdekking	33.1	HeAc	2	2		
SCHULDEN						
Langetermijnschulden						
Rentendragende schulden						
Niet-achtergestelde obligatieleningen behalve voor hun "niet-nauw verwante" besloten derivaten	33.1	OFL	1.850		1.989	
Niet-rentedragende schulden						
Andere derivaten	33.1	FVTPL	4		4	
Kortetermijnschulden						
Rentendragende schulden						
Niet-achtergestelde obligatieleningen behalve voor hun "niet-nauw verwante" besloten derivaten	33.1	OFL	405		407	
Niet-rentedragende schulden						
Andere derivaten	33.1	HeAc	1	1		
Andere schuld		OFL	37			37

(1) De categorieën volgens IAS 39 zijn de volgende :

AFS: Voor verkoop beschikbare financiële activa (Available-for-sale financial assets)

FVTPL: Financiële activa/schulden herwaardeerd aan de reële waarde via de resultaten- rekening

OFL : Andere financiële schulden

Op 31 december 2016 (in miljoen EUR)	Toelichting	Categorie volgens IAS 39 (1)	Balance at 31 December 2016	Gebruikte waarderingsmethode op het einde van het boekjaar:		
				Laag 1	Laag 2	Laag 3
ACTIVA						
Vaste activa						
Andere vaste activa						
Andere derivaten		FVTPL	6		6	
Vlottende activa						
Niet-rentedragende schulden						
Andere derivaten		FVTPL	1	1		
Beleggingen		AFS	1		1	
SCHULDEN						
Langetermijnschulden						
Rentdragende schulden						
Niet-achtergestelde obligatieleningen behalve voor hun "niet-nauw verwante" besloten derivaten		OFL	1.755		1.906	
Niet-rentedragende schulden						
Andere derivaten		FVTPL	6		6	
Kortetermijnschulden						
Niet-rentedragende schulden						
Andere schuld		OFL	34			34

(1) De categorieën volgens IAS 39 zijn de volgende :

AFS: Voor verkoop beschikbare financiële activa (Available-for-sale financial assets)

FVTPL: Financiële activa/schulden herwaardeerd aan de reële waarde via de resultaten- rekening

OFL : Andere financiële schulden

Toelichting 34. Informatie over verbonden partijen

Toelichting 34.1. Geconsolideerde ondernemingen

De dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen zijn opgenomen in toelichting 6. Leveringen van goederen en diensten tussen ondernemingen van de Groep gebeuren aan commerciële voorwaarden en marktprijzen.

De transacties tussen Proximus NV en haar dochterondernemingen, als verbonden partijen, worden geëlimineerd voor de opmaak van de geconsolideerde jaarrekening. De transacties tussen Proximus NV en haar dochterondernemingen zijn als volgt:

Transacties tussen Proximus SA en haar dochterondernemingen (in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016	2017
Opbrensgten	132	145
Kosten van aan omzetgerelateerde materialen en diensten	-120	-122
Netto financiële kosten	-259	-157
Dividenden ontvangen	646	268

Balans van de transacties tussen Proximus SA en haar dochterondernemingen (in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2016	2017
Handelsvorderingen	30	25
Handelsschulden	-44	-43
Rentedragende vorderingen/schulden	-9.772	-9.438
Andere vorderingen/schulden	0	-7

Toelichting 34.2. Relaties met aandeelhouders en andere met de staat verbonden entiteiten

De Belgische Staat is de meerderheidsaandeelhouder van de Groep met een deelneming van 53,51 %. De Groep houdt eigen aandelen aan voor 4,55%. De resterende 41,94 % worden verhandeld op de Eerste Markt van Euronext Brussels.

Relatie met de Belgische Staat

De Groep levert telecomdiensten aan de Belgische Staat en met de Staat verbonden entiteiten. Met de Staat verbonden ondernemingen zijn diegene waarover de Staat zeggenschap heeft, gezamenlijk zeggenschap heeft of een invloed uitoefent. Al deze transacties verlopen op basis van normale klant/leverancier-relaties en aan voorwaarden die niet voordeliger zijn dan die waarop andere klanten en leveranciers een beroep kunnen doen. De diensten aan de Staat verbonden ondernemingen vormen geen belangrijk deel van de netto omzet van de Groep, namelijk minder dan 5%.

Toelichting 34.3. Relaties met top management personeel

De bezoldiging en vergoeding van de bestuurders is vastgelegd in de algemene vergadering van 2004. De principes van deze vergoeding blijven van toepassing in 2017 en er worden ook geen substantiële veranderingen verwacht aan deze procedure voor de komende twee jaar: ze voorziet een jaarlijkse vaste vergoeding van 50.000 EUR voor de Voorzitter van de Raad van Bestuur en van 25.000 EUR

voor de andere leden van de Raad van Bestuur, met uitzondering van de CEO. Alle leden van de Raad van Bestuur, met uitzondering van de CEO, hebben recht op een zitpenning van 5.000 EUR per bijgewoonde vergadering van de Raad van Bestuur. Voor de Voorzitter wordt het bedrag van de zitpenningen verdubbeld. Een zitpenning van 2.500 EUR per vergadering is voorzien voor ieder lid van een adviserend Comité van de Raad van Bestuur, met uitzondering van de CEO. Voor de Voorzitter van de respectievelijke adviserende Comités wordt het bedrag van de zitpenningen verdubbeld.

De leden ontvangen ook een vergoeding van 2.000 EUR per jaar voor communicatiekosten. Voor de Voorzitter van de Raad van Bestuur wordt dit bedrag eveneens verdubbeld.

De Voorzitter van de Raad van Bestuur is ook Voorzitter van het Paritair Comité en van het Pensioenfonds. Mevrouw Catherine Vandenborre en Mevrouw Sandrine Dufour zijn lid van de Raad van Bestuur van het Pensioenfonds. Zij ontvangen geen vergoeding voor dit bestuurdersmandaat.

Voor het uitvoeren van hun bestuurdersmandaat ontvangen de niet-uitvoerende bestuurders geen prestatiegebonden bezoldiging zoals bonussen of langlopende incentive plannen, alsook geen voordelen verbonden aan aanvullende pensioenplannen of andere groepsverzekeringen.

De totale bezoldiging voor de bestuurders bedroeg 1.080.244EUR voor 2017 en 970.638EUR voor 2016. De bestuurders hebben noch leningen noch voorschotten ontvangen van de Groep.

Het aantal vergaderingen van de Raad van Bestuur en van de Comités van de Raad van Bestuur is hieronder gedetailleerd.

	2016	2017
Raad van Bestuur	7	8
Audit-en Toezichtscmité	5	5
Benoemings-en Bezoldigingscomité	5	4
Comité voor Strategie en Bedrijfsontwikkeling	2	2

Op zijn vergadering van 24 februari 2011 heeft de Raad van Bestuur een nieuwe versie van de 'policy inzake transacties met verbonden partijen aangenomen, die alle transacties of andere contractuele verhoudingen tussen de onderneming en de leden van de Raad van Bestuur regelt. Proximus heeft contractuele relaties en levert eveneens telefonie-, internet- en/of ICT-diensten aan diverse ondernemingen waarin de leden van de Raad een uitvoerend of niet-uitvoerend mandaat hebben.

Deze relaties hebben plaats in het normale verloop van de bedrijfsvoering en zijn marktconform van aard.

Voor het jaar eindigend op 31 december 2017 werd een totaal bruto bedrag (inclusief op aandelen gebaseerde betalingen en beëindigingsvoordelen) van 5.925.606 EUR (maar voor sociale lasten) betaald of toegekend aan de leden van het Executief Comité, de Chief Executive Officer (CEO) inbegrepen. In 2017 waren de leden van het Executief Comité: Dominique Leroy, Sandrine Dufour, Jan Van Acoleyen, Dirk Lybaert, Geert Standaert, Renaud Tilmans, Bart Van Den Meersche, Philip Vandervoort (2 maanden) en Guillaume Boutin (4,2 maanden).

Voor het jaar eindigend op 31 december 2016 werd een totaal bruto bedrag (inclusief op aandelen gebaseerde betalingen en beëindigingsvoordelen) van 6.955.782 EUR (maar voor sociale lasten), betaald of toegekend aan de leden van het Executief Comité, de Chief Executive Officer (CEO) inbegrepen. In 2016 waren de leden van het Executief Comité: Dominique Leroy, Sandrine Dufour, Michel Georgis (6 maanden), Dirk Lybaert, Geert Standaert, Renaud Tilmans, Jan Van Acoleyen (7,5 maanden), Bart Van Den Meersche en Philip Vandervoort.

Dit totale bedrag van vergoedingen van het top management omvat de volgende elementen:

- Korte termijn vergoedingen: omvat zowel jaarsalaris (basis en variabel) als andere korte termijn vergoedingen zoals ziekteverzekering, privé gebruik van directiewagens, maaltijdcheques, en inclusief de betaalde sociale zekerheidsbijdragen op deze voordelen;
- Vergoedingen na uitdiensttreding: verzekeringspremies betaald door de Groep in naam van de leden van het executief comité. De premies dekken hoofdzakelijk een bijkomend pensioenplan;
- Op aandelen gebaseerde betalingen:
Op performantiewaarde gebaseerde betalingen (lange termijn): een bruto bedrag toegekend onder het performantiewaardeplan, dat mogelijk aanleiding geeft tot uitoefeningsrechten vanaf mei 2019 (toegekend in 2016) of mei 2020 (toegekend in 2017), afhankelijk van het voldoen van marktgerelateerde voorwaarden gebaseerd op het van de vennootschap "Totaal rendement voor de aandeelhouders" (TSR) welke vergeleken wordt met een vooraf bepaalde groep van Europese telecom operatoren.

EUR*	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2016	2017
Kortetermijn vergoedingen	4.884.620	4.223.170
Vergoedingen na uitdiensttreding	1.089.162	697.436
Langetermijn performantiewaardeplan	982.000	1.005.000
Totaal	6.955.782	5.925.606

* Alle bedragen zijn bruto bedragen voor sociale bedrage van de werkgever

Toelichting 34.4. Regelgeving

De telecommunicatiesector wordt gereguleerd door de Europese wetgeving, Belgische federale- en regionale wetgeving en via beslissingen van specifieke sectoriële regulatoren (Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie, gewoonlijk "BIPT" genoemd, en regionale regulatoren bevoegd voor media) of administratieve organen zoals de mededingingsautoriteiten.

Toelichting 35. Rechten, verbintenissen en voorwaardelijke verplichtingen

Operationele leaseverbintenissen

De Groep huurt locaties voor haar telecominfrastructuur en huurt gebouwen, technische en netwerkapparatuur, meubilair en voertuigen binnen het kader van operationele leasing met looptijden van één jaar of meer. Huurkosten met betrekking tot de operationele leases bedroegen 123 miljoen EUR in 2017 en 131 miljoen EUR in 2016.

De toekomstige minimaal te betalen huur voor de niet-opzegbare operationele leases bedraagt per 31 december 2017:

(in miljoen EUR)	Binnen het jaar	1 - 3 jaar	3 - 5 jaar	Meer dan 5 jaar	Totaal
Gebouwen	21	30	9	3	63
Locaties	23	27	12	6	68
Technische en netwerk uitrusting	14	4	1	1	19
Meubilair	0	0	0	0	0
Voertuigen	21	26	6	0	54
Andere materiaal	0	0	0	0	0
Totaal	79	86	27	11	203

De toekomstige minimaal te betalen huur voor de niet-opzegbare operationele leases bedraagt per 31 december 2016 :

(in miljoen EUR)	Binnen het jaar	1 - 3 jaar	3 - 5 jaar	Meer dan 5 jaar	Totaal
Gebouwen	23	24	9	9	66
Sites	23	28	15	8	74
Technische en netwerk uitrusting	13	5	1	1	21
Meubilair	0	0	0	0	0
Voertuigen	22	20	2	0	44
Andere materiaal	0	0	0	0	0
Totaal	82	77	27	18	205

In het kader van zijn normale activiteiten huurt de Groep de uitrusting voor eigen gebruik en noden. De Groep is daarom niet betrokken in belangrijke sub-lease contracten met klanten. De huurcontracten omvatten geen eventuele voorwaardelijke huurschulden of andere speciale modaliteiten of beperkingen.

Claims en gerechtelijke procedures

Onze policies en procedures worden zo ontworpen dat zij in overeenstemming zijn met de toepasselijke wetten, boekhoudkundige en rapporteringsvoorschriften, regulatoire en fiscale voorschriften, met inbegrip van deze in het buitenland, de Eu, alsook met de toepasselijke sociale wetgeving.

De complexiteit van de wettelijke en regulatoire omgeving binnen welke wij opereren, alsook de kosten om compliant te zijn, nemen beide toe ten gevolge van de eveneens toenemende verplichtingen. Daarenboven zijn de buitenlandse en supranationale regels soms tegenstrijdig met de nationale wetgeving. De niet-naleving van de verschillende wetten en reglementen en wijzigingen aan deze wetten en reglementen of de wijze waarop zij worden geïnterpreteerd of toegepast kunnen leiden tot schade aan onze reputatie, aansprakelijkheid, boetes en penalties, evenals een stijging van de fiscale last of regulatoire conformiteitskost en impact op de jaarrekening.

Proximus is thans betrokken in verschillende gerechtelijke en regulatoire procedures, met inbegrip van deze waarvoor een provisie werd aangelegd en deze, hieronder beschreven, waarvoor geen of slechts een beperkte provisie werd aangelegd, in rechtsgebieden waarin Proximus actief is en voor zaken die verband houden met zijn bedrijfsvoering. Deze procedures omvatten ook procedures voor het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie ("BIPT"), beroepen tegen beslissingen genomen door het BIPT en procedures met de Belgische fiscale administraties.

Zaken in verband met breedband-/broadcasttoegang

Tussen 12 en 14 oktober 2010, heeft de Belgische Algemene Directie Mededinging een huiszoeking uitgevoerd in de kantoren van Proximus te Brussel. Het onderzoek kadert in de aantijgingen van Mobistar en KPN betreffende de Wholesale diensten voor DSL, waarvoor Proximus obstructiepraktijken zou hebben gehanteerd. Met deze maatregel wordt geen enkele uitspraak gedaan over het eindresultaat van het volledige onderzoek. Volgend op de huiszoeking, moet de Algemene Directie Mededinging nu alle relevante elementen van de zaak onderzoeken. Uiteindelijk kan het Auditoraat een voorstel van beslissing voorleggen aan de Raad voor de Mededinging. Tijdens deze procedure zal Proximus zijn standpunten kunnen voorleggen (deze procedure kan verschillende jaren duren).

Tijdens het onderzoek van oktober 2010 werd een groot aantal documenten in beslag genomen (elektronische data zoals een volledige kopie van mailboxen en archieven, evenals andere bestanden). Proximus en de auditeur van de Mededingingsautoriteiten wisselden uitgebreid van mening inzake de wijze waarop de inbeslaggenomen data behandeld werden. Proximus wou zekerheid hebben dat het legal privilege (LPP) van de advocaten en de vertrouwelijkheid van adviezen van de bedrijfsjuristen gewaarborgd bleven. Bovendien trachtte Proximus te verhinderen dat de Mededingingsautoriteiten toegang kregen tot (gevoelige) data die buiten het toepassingsgebied van het onderzoek vielen. Door het feit dat Proximus de auditeur niet van haar standpunt kon overtuigen, spande Proximus twee procedures aan, waarvan één vóór het Hof van Beroep van Brussel en één vóór de Voorzitter van de Raad voor de Mededinging, dit met het oog op de opschorting van de mededeling aan de onderzoeksteams van de LPP data en van data die buiten het toepassingsgebied van het onderzoek vielen. Op 5 maart 2013 sprak het Hof van Beroep in deze beroepsprocedure een positief vonnis uit waarin werd beslist dat de onderzoekers niet gemachtigd waren tot inbeslagname van documenten waarin adviezen van bedrijfsjuristen waren opgenomen en van documenten die buiten het toepassingsgebied vielen en dat de betreffende documenten dienden te worden verwijderd/vernield. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het hier een beslissing op de procedure zelf betreft en niet op de op de grond van de zaak. Op 14 oktober 2013 diende de Raad voor de Mededinging een verzoek tot cassatie in tegen de beslissing. Proximus sloot zich bij deze cassatieprocedure aan. Uiteindelijk besliste het Hof van Cassatie op 22 januari 2015 om het arrest van 5 maart 2013 te bevestigen, behalve voor wat een restrictie betreft met betrekking tot oudere documenten, welke nietig werd verklaard. Het is nu aan het Hof van Beroep om een nieuwe beslissing te nemen inzake deze restrictie.

In maart 2014, heeft KPN zijn klacht ingetrokken. Mobistar blijft de enige aanklager.

Zaken in verband met mobiele on-net

In de procedures volgend op een klacht van KPN Group Belgium in 2005 met de Belgische Mededingingsautoriteit, bevestigde deze laatste op 26 mei 2009 een van de vijf tenlasteleggingen inzake misbruik van machtspositie die op 22 april 2008 door het Auditoraat werden geformuleerd, namelijk het hanteren van wurgprijzen op de professionele markt in 2004-2005. De Belgische Mededingingsautoriteit ging ervan uit dat de tarieven voor oproepen tussen Proximus-klanten ('on-net-tarieven') lager waren dan de tarieven die het aan concurrenten aanrekende voor de routing van een oproep van hun eigen netwerk naar dat van Proximus (= beëindigingstarieven), verhoogd met een aantal andere kosten die hij relevant achtte. Alle andere tenlasteleggingen van het Auditoraat werden verworpen. De Mededingingsautoriteiten hebben daarbij aan Proximus (voorheen Belgacom Mobile) ook een boete opgelegd van 66,3 miljoen EUR wegens misbruik van een machtspositie tijdens de jaren 2004 en 2005. Proximus was verplicht deze boete te betalen voor 30 juni 2009 en heeft deze (net van bestaande provisies) geboekt als een niet wekerende uitgave in de resultatenrekening voor het tweede kwartaal van 2009.

Proximus heeft bij het Hof van Beroep te Brussel hoger beroep ingesteld tegen de beslissing van de Mededingingsautoriteit. Zij betwist daarbij een groot aantal elementen van de beslissing, o.m. het feit dat de impact op de markt niet was onderzocht. Ook KPN Group Belgium en Mobistar hebben tegen de genoemde beslissing hoger beroep ingesteld.

In gevolge de minnelijke schikking van 21 oktober 2015, werden de beroepen van Base en Mobistar tegen de beslissing van de Belgische mededingingsautoriteit ingetrokken. Proximus zet de beroepsprocedure tegen deze beslissing verder.

In oktober 2009 hebben zeven partijen (Telenet, KPN Group Belgium (voorheen Base), KPN Belgium Business (voorheen Tele 2 Belgium), KPN BV (voorheen Sympac), BT, Verizon, Colt Telecom) een vordering ingesteld tegen Belgacom Mobile (nu Proximus en hierna Proximus genoemd) bij de Rechtbank van Koophandel te Brussel en hebben daarbij aantijgingen geformuleerd die sterk lijken op deze vermeld in voornoemde zaak (met inbegrip van de Proximus-naar-Proximus-tarieven die een misbruik van machtspositie op de Belgische markt zouden uitmaken), maar voor telkens andere periodes afhankelijk van de betrokken partij, zij het tussen 1999 tot op heden (vordering van 1 EUR provisioneel en verzoek om een gerechtelijk deskundige aan te duiden die de precieze schade moet berekenen). In november 2009 heeft Mobistar opnieuw een gelijkaardige vordering ingesteld voor de periode vanaf 2004. Deze zaken zijn voor onbepaalde tijd uitgesteld.

Na de schikkingen met Telenet, KPN, BASE Company en Orange, zijn de enige betrokken partijen nog BT, Verizon en Colt Telecom.

Fiscale procedures

De Belgische belastingadministratie oordeelde dat een buitenlandse dochtervennootschap van de Groep een vennootschap was die fiscaal inwoner was van België en niet van Luxemburg, en kohierde een totaalbedrag in van 69 miljoen euro, exclusief interesten, voor de jaren 2004, 2005 en 2006. De rechtbank van eerste aanleg te Brussel stelde de buitenlandse dochtervennootschap van de Groep in het gelijk in juni 2014. De Belgische fiscale administratie is in beroep gegaan tegen dit vonnis. Op 23 november 2017 bevestigde het Brusselse hof van beroep het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg, en vernietigde de aanslagen. De Belgische Staat heeft beslist om geen cassatieberoep in te stellen tegen het arrest van het Brusselse hof van beroep.

BICS NV heeft aanslagen roerende voorheffing ontvangen uitgaande van de Indische belastingautoriteiten in verband met betalingen gedaan door een klant met Indisch rijksinwonerschap gedurende de periode 1 april 2007 tot 31 maart 2009 voor een totaal bedrag van INR 522.9 miljoen (equivalent aan EUR 6,8 miljoen).

BICS NV heeft beroep aangetekend tegen bovenstaande aanslagen bij de bevoegde Indische rechtbanken tegen de zienswijze van de Indische belastingautoriteiten dat Indiase bronbelasting verschuldigd is op de betalingen. Verder is verzet aangetekend op procedurele gronden tegen de aanslagen met betrekking tot betalingen in de periode 1 april 2008 tot 31 maart 2009. BICS heeft de geschatte bedragen niet betaald en heeft geen belastingvoorzieningen geboekt. Management beoordeelt dat de positie zoals opgenomen in deze jaarrekening de beste schatting van het waarschijnlijke eindresultaat weergeeft.

Investeringsverplichtingen

Op 31 december 2016 had de Groep verbintenissen aangegaan ter waarde van 231 miljoen EUR, voornamelijk voor de aanschaffing van immateriële vaste activa en technische en netwerkapparatuur.

Andere rechten en verbintenissen

Op 31 december 2017 had de Groep de volgende andere rechten en verbintenissen:

De Groep heeft garanties ontvangen van haar klanten voor een bedrag van 7 miljoen EUR om de betaling van haar handelsvorderingen te garanderen, en van haar leveranciers voor een bedrag van 9 miljoen EUR om het goede verloop van de door de Groep bestelde werken of contracten te garanderen;

De Groep heeft garanties aan haar klanten en andere derde partijen verleend om onder meer de voltooiing te garanderen van de contracten en werken, die werden besteld door haar klanten, en om de betaling van huurkosten voor gebouwen en sites voor antenne installaties te garanderen voor een bedrag van 94 miljoen EUR (inbegrepen de bankgaranties vermeld in toelichting 33.2);

Proximus heeft krachtens de wet van 13 juni 2005 'betreffende de elektronische communicatie' een recht om compensatie te vragen voor het aanbieden van de universele dienst inzake sociale tarieven aangeboden vanaf 1 juli 2005. Het BIPT moet per operator vaststellen of er een netto-kost en een onredelijke last is alvorens op dit verzoek in te gaan. In mei 2014 startte het BIPT tezamen met een externe consultant een analyse van de netto-kosten die Proximus droeg voor het aanbieden van de wettelijke kortingen aan sociale abonnees aangeboden over de periode 2005-2012, met het oog op het beoordelen van de mogelijkheid van een onredelijke last in hoofde van Proximus, en dus de mogelijkheid van een bijdrage door de bijdrageplichtige operatoren aan een compensatiefonds. Op 1 april 2015 trok Proximus haar vraag om compensatie bij het BIPT evenwel in, verwijzend naar het advies van de Advocaat-Generaal bij het Europese Hof van Justitie van 29 januari 2015 naar aanleiding van de prejudiciële vraag van het Grondwettelijk Hof inzake de wet van 10 juni 2012 (zaak C-1/14), meer bepaald betreffende de (on)mogelijkheid van een kwalificatie van mobiele sociale tarieven als element van universele dienstverlening. Proximus behield zich bij deze evenwel het recht voor om een nieuw verzoek in te dienen nadat er meer klaarheid zou zijn inzake de gevolgen van het arrest. Bij arrest van 11 juli 2015 verklaarde het Europese Hof van Justitie dat mobiele sociale tarieven niet kunnen worden gefinancierd door middel van een mechanisme waaraan specifieke ondernemingen moeten deelnemen.

Het Grondwettelijk Hof heeft, gevolg gevend aan dit arrest van het Hof van Justitie in haar arrest van 8 februari 2016 (nr. 15/2016) aangegeven dat aangezien het de lidstaten vrij staat diensten voor mobiele communicatie (spraak en internet) te beschouwen als aanvullende verplichte diensten, de Wetgever de mobiele operatoren mocht verplichten om mobiele kortingen toe te kennen aan sociale abonnees. Het stelt evenwel dat er geen regeling ter financiering van deze diensten voor specifieke ondernemingen kan worden opgelegd en dat het aan de Wetgever toekomt te beslissen of voor het verstrekken van die diensten een compensatie moet geschieden volgens een ander mechanisme, waarbij geen specifieke ondernemingen worden betrokken.

Het BIPT heeft in haar mededeling van 27 december 2017 met betrekking tot de monitoring van de universele dienst het volgende aangegeven: 'In navolging hiervan besloot het Grondwettelijk Hof op 3 februari 2016 dat België de telecomoperatoren niet mag verplichten sociale tarieven aan te bieden voor mobiele telefonie of mobiel internet. De regering zou evenwel kunnen besluiten de diensten als "aanvullende verplichte diensten" algemeen beschikbaar te stellen, zij het dat deze niet kunnen gefinancierd worden door een sectoraal compensatiefonds. Dit is evenwel tot op heden nog niet gebeurd.' Onder deze lezing door het BIPT, werd beslist om voor mobiele standalone internetformules geen sociale kortingen meer toe te kennen. Sociale kortingen op bundels met mobiel internet blijven behouden.

Sinds 2015 kondigt de bevoegde telecomminister een hervorming aan van het wettelijk systeem van sociale tarieven, waarbij een vereenvoudiging van het huidige systeem vooropstaat evenals een evolutie naar een systeem van vrijwilligheid.

De aandacht van Proximus ging prioritair naar het suggereren van voorstellen voor de hervorming van sociale tarieven. Deze zouden worden opgenomen in een wet diverse bepalingen, maar tot op heden zette de Minister deze intentie nog niet om naar een concreet voorontwerp van wet. De aanvraag om compensatie voor sociale tarieven werd niet vernieuwd.

Toelichting 36. Op aandelen gebaseerde betalingen

Aandelenaankoopplannen met korting

In 2016 en 2017 heeft de Groep aandelen aankoopplannen met korting gelanceerd.

Onder de 2016 en 2017 plannen verkocht Proximus respectievelijk 9.773 en 6.263 aandelen aan het senior management van de Groep met een korting van 16,66% in vergelijking met de marktprijs (prijs na korting van 22,94 tot 23,82 EUR per aandeel in 2016 en van 24,74 tot 26,00 EUR per aandeel in 2017). De kost van deze kortingen bedroeg minder dan één miljoen in 2016 en 2017 en is opgenomen onder de rubriek “workforce kosten” (zie toelichting 26).

Performantiewaardeplan

In 2013, 2014, 2015, 2016 en 2017 lanceerde Proximus verschillende schijven van het “performantiewaardeplan” voor zijn senior management. Onder dit langlopend performantiewaardeplan zijn de toegekende beloningen verbonden aan voorwaarden, namelijk een dienstverband van 3 jaar waarna de performantiewaarde is verworven. De mogelijke uitoefening van de rechten is afhankelijk van het voldoen van marktgerelateerde voorwaarden gebaseerd op het “Totaal rendement voor de aandeelhouders” (TSR), welke vergeleken wordt met een groep van soortgelijke ondernemingen.

Na de verwervingsperiode kunnen de rechten gedurende 4 jaar worden uitgeoefend. In geval van vrijwillig vertrek gedurende de verwervingsperiode vervallen echter alle niet-verworven rechten en verworven maar niet uitgeoefende rechten. In geval van onvrijwillig vertrek (behalve voor zware fout) of pensioen, blijven de rechten verder ‘vesten’ gedurende de normale 3 jaar durende verwervingsperiode.

De Groep bepaalt de reële waarde van de overeenkomst op de toekenningsdatum en spreidt de kost lineair over de verwervingsperiode met daarbij horende stijging van het eigen vermogen voor de aandelenafwikkeling (niet materieel) en van de schulden voor in geldmiddelen afgewikkelde betalingstransacties.

Voor in geldmiddelen afgewikkelde betalingstransacties wordt de schuld regelmatig herberekend.

De reële waarde van de schijven 2013, 2014 was nihil per 31 december 2017 en deze van de schijven 2015, 2016 en 2017 bedroegen respectievelijk 5, 2 en 1 miljoen EUR. De jaarlijkse kost van de 2013 schijf was nihil en bedroeg 1 miljoen EUR voor de andere schijven. De berekening van het gesimuleerde totale rendement voor de aandeelhouders onder het Monte Carlo model voor de overblijvende prestatieperiode voor beloningen met marktvoorwaarden, omvatten volgende veronderstellingen per 31 december 2017.

.

	Per	
	31 december	31 december
	2016	2017
Gewogen gemiddelde risicovrije rentevoet	-0,075%	-0,040%
Verwachte volatiliteit - onderneming	21,03%	15,35% - 19,44%
Verwachte volatiliteit - sectorgenoten	17%-31%	11,42% - 75,90%
Gewogen gemiddelde resterende duur van de waarderingsperiode	2,76	3,14

Aandelenoptieplannen

In 2012 bracht Proximus een laatste jaarlijkse tranche van haar langlopend incentive plan (aandelenoptieplan) uit, bestemd voor het topmanagement en het senior management van de Groep. Begin 2011 werden de regels van het plan aangepast overeenkomstig de Belgische wetgeving. Daarom bracht de Groep vanaf 2011 twee verschillende reeksen uit: één voor het Executief comité, de CEO inbegrepen en één voor het andere topmanagement en het senior management.

Zoals voorgeschreven in IFRS 2 ("Aandelengebaseerde betalingen"), erkent de Groep de reële waarde van het eigenvermogensgedeelte van de opties op de toekenningsdatum over de periode totdat de genietter de optie onvoorwaardelijk verwerft volgens de graduele verwervingsmethode; en het schuldengedeelte van deze opties wordt regelmatig geherwaardeerd. Black&Scholes wordt gebruikt als waarderingsmodel voor de Opties. De jaarlijkse kost van de graduele verwerving, wordt geregistreerd als workforce kost, evenals de herwaardering van het schuldengedeelte van deze opties, en bedraagt 0,7 miljoen in 2016 en 0,2 miljoen in 2017.

De tranches toegekend van 2004 tot 2012 zijn nog steeds open en zijn ondertussen allemaal verworven. Alle tranches, behalve de 2004-tranche, geven de begunstigden recht op de dividenden goedgekeurd na toekenning van de opties. De dividendschuld bedroeg 6 miljoen EUR per 31 december 2016 en 2,7 miljoen EUR per 31 december 2017 en is opgenomen onder de rubriek "Andere kortetermijnschulden". Het recht op dividenden dat werd toegekend aan de begunstigden van de tranches 2005-2012 is niet beperkt in tijd en komt overeen met de contractuele duur van de tranches.

In 2009 gaf de Groep aan zijn optiehouders de gelegenheid om vrijwillig de uitoefenperiode van alle tranches met 5 jaar te verlengen (met uitzondering van de 2009 tranche) en dit binnen de wettelijke richtlijnen.

Voor alle plannen, met uitzondering van de 2004-tranche en de Executief Comité reeksen van de 2011 en 2012 tranches zoals hieronder beschreven:

- in geval van vrijwillig vertrek van de werknemer, vervallen alle niet verworven opties, behalve indien deze beëindiging gedurende het eerste jaar plaatsvindt waarvoor het eerste derde van de opties onmiddellijk wordt verworven en dient te worden uitgeoefend binnen de twee jaar na de einddatum van het contract, zoals voor alle verworven opties.
- Ingeval van onvrijwillig vertrek van de werknemer behalve bij zware fout, worden alle toegekende opties onmiddellijk verworven en dienen zij te worden uitgeoefend binnen de twee jaar na datum van het beëindigen van het contract of de vervaldag van de aandelenopties, als die eerst is, zoals voor alle verworven opties.
- Ingeval van onvrijwillig vertrek van de werknemer bij zware fout, vervallen alle opties onmiddellijk.

Voor de 2011 en 2012 tranches van het executief comité:

- In geval van vrijwillig vertrek van een executief comité lid tijdens een periode van 3 jaar na toekenning, vervallen 50% van de opties onmiddellijk. Indien het vrijwillig vertrek na deze periode gebeurt, worden de opties verworven volgens het plan en de normale verwervingskalender. De uitoefening kan enkel gebeuren ten vroegste op de eerste werkdag na de derde verjaardag van de aanbiedingsdatum. De uitoefening moet gebeuren voor de vijfde verjaardag volgende op het beëindigen van het contract en de vervaldag van de aandelenopties, als die eerst is; anders vervallen de opties.
- In geval van onvrijwillig vertrek van een executief comité lid, behalve bij zware fout, worden de opties verworven volgens de planregels en normale verwervingskalender. De uitoefening kan ten vroegste gebeuren op de eerste werkdag volgend op de derde verjaardag na de aanbiedingsdatum. De uitoefening moet gebeuren voor de vijfde verjaardag volgend op het beëindigen van het contract of de vervaldag van de aandelenopties, indien deze eerst komt; anders vervallen de opties.
- Ingeval van onvrijwillig vertrek van een executief comité lid bij zware fout, vervallen alle opties onmiddellijk.

De evolutie van de stockoptieplannen is als volgt:

	Aantal aandelenopties							Total
	2005	2006	2007	2008	2010	2011	2012	
In omloop op 31 december 2016	6.498	21.570	32.597	57.373	42.951	102.019	236.850	499.858
Uitoefenbaar op 31 december 2016	6.498	21.570	32.597	57.373	42.951	102.019	236.850	499.858
Bewegingen gedurende 2017								
Verbeurd	-100	0	0	0	0	0	-3.746	-3.846
Uitgeoefend	-6.398	-12.213	-9.592	-17.692	-42.951	-67.226	-152.551	-308.623
Totaal	-6.498	-12.213	-9.592	-17.692	-42.951	-67.226	-156.297	-312.469
In omloop op 31 december 2017	0	9.357	23.005	39.681	0	34.793	80.553	187.389
Uitoefenbaar op 31 december 2017	0	9.357	23.005	39.681	0	34.793	80.553	187.389
Uitoefenprijs	30	26	33	29	26	25	22	

De volatiliteit, gebruikt voor de herberekening van de schuldcomponent, werd geraamd op 22%.

Toelichting 37. Relatie met de commissaris

De kosten van de Groep voor auditmandaten en andere controleopdrachten voor 2017 bedroegen 1.344.894 EUR en voor belastingadvies en andere opdrachten 267.032 EUR.

EUR	Commissaris	Netwerk van de commissaris
Auditmandaten	893.914	364.540
Andere controleopdrachten	57.374	29.067
Belastingadvies	0	5.200
Andere opdrachten	199.158	62.674
Totaal	1.150.446	461.481

Toelichting 38. Segmentinformatie

Segmentrapportering

De Raad van Bestuur, de Chief Executive Officer en het Executief Comité evalueren de financiële prestaties en kennen de middelen van de Proximus Groep toe volgens de klantgeoriënteerde organisatie die gestructureerd is rond de volgende te rapporteren operationele segmenten:

- De Consumer Business Unit (CBU) verkoopt spraakproducten en -diensten, internet en televisie, zowel op vaste als mobiele netwerken, aan residentiële klanten en aan zelfstandigen en kleine ondernemingen, evenals ICT-oplossingen voornamelijk op de Belgische markt;
- De Enterprise Business Unit (EBU) verkoopt ICT- en telecomdiensten en -producten aan middelgrote en grote ondernemingen. Deze ICT-oplossingen, waaronder telefoondiensten, worden vooral gecommmercialiseerd onder de merknamen Proximus en Telindus, zowel op de Belgische als de internationale markten;
- De Technology Unit (TEC) centraliseert alle netwerk- en IT-diensten en -kosten (uitgezonderd kosten verbonden aan de klantenactiviteiten en aan de levering van ICT-oplossingen) en levert diensten aan CBU en EBU;
- De Wholesale Unit (WU) verkoopt diensten aan andere telecom- en kabeloperatoren;
- International Carrier Services (ICS) is verantwoordelijk voor de internationale carrieractiviteiten;
- Staff and Support (S&S) groepeerde alle horizontale functies (human resources, finance, legal, strategy and corporate communication), internal services en real estate, die de activiteiten van de Groep ondersteunen.

Er werden geen bedrijfssegmenten samengevoegd om tot de bovengenoemde rapporteerbare bedrijfssegmenten te komen.

De Groep beoordeelt de bedrijfsresultaten van zijn rapporteerbare bedrijfssegmenten afzonderlijk, zodat hij de gepaste beslissingen kan nemen voor het toewijzen van middelen en het evalueren van de financiële prestaties. De segmentprestaties worden geëvalueerd op basis van de volgende parameters:

- De directe marge voor incidentele items. De onderstaande segmentinformatie verstrekt een reconciliatie tussen de onderliggende cijfers en deze zoals opgenomen in de jaarrekening,
- De kapitaaluitgaven.

De financiering van de Groep (inclusief financiële kosten en financiële opbrengsten) en de winstbelasting worden op het niveau van de Groep beheerd en worden niet aan de bedrijfssegmenten toegewezen.

De grondslagen voor financiële verslaggeving van de bedrijfssegmenten zijn dezelfde als de voornaamste grondslagen van de Groep. De segmentresultaten worden daarom gemeten op een gelijkaardige basis als het bedrijfsresultaat in de geconsolideerde jaarrekening, maar worden gepubliceerd zonder "incidentele opbrengsten en uitgaven". De Groep definieert "incidentele opbrengsten en uitgaven" als belangrijke items buiten de normale business activiteiten.

Transacties tussen de juridische entiteiten van de Groep worden gefactureerd tegen marktconforme voorwaarden.

Boekjaar afgesloten op 31 december 2017									
(in miljoen EUR)	Proximus Groep				Onderliggend per segment				
	Gerapporteerd	Incidenteel	Onderliggend	BICS	Domestic (Groep excl. BICS)	Consumer	Enterprise	Wholesale	Others
Netto omzet	5.739	0	μ	1.318	4.420	2.889	1.394	206	-69
Andere bedrijfsopbrengsten	63	-24	39	2	37	20	6	0	11
Totale opbrengsten	5.802	-24	5.778	1.320	4.458	2.910	1.399	207	-58
Kosten van aan omzetgerelateerde materialen en diensten	-2.166	0	-2.166	-1.041	-1.126	-722	-444	-32	71
Directe marge	3.636	-24	3.612	279	3.332	2.188	956	175	13
Workforce kosten	-1.218	72	-1.146	-59	-1.087				
Non-workforce kosten	-646	3	-643	-78	-564				
Totale bedrijfskosten vóór afschrijvingen	-1.863	75	-1.789	-137	-1.652				
OPERATING INCOME before depreciation & amortization	1.772	51	1.823	143	1.680				
Afschrijvingen	-963	0	-963	-80	-883				
Bedrijfswinst	809	51	860	63	797				
Netto financiële kosten	-70								
Verlies van geassocieerde ondernemingen en joint ventures	-2								
Winst vóór belastingen	738								
Belastingen	-185								
Nettowinst	552								
Minderheidsbelangen	30								
Netto winst (aandeel van de Groep)	522								

Boekjaar afgesloten op 31 december 2017							
(in miljoen EUR)	Groep	Consumer Business Unit	Enterprise Business Unit	Service Delivery Engine & Wholesale	Staff & Support	International Carrier Services	Inter-segment eliminaties
Investerings	1.092	251	33	740	35	34	0

(in miljoen EUR)	Boekjaar eindigd op 31 december 2016 -aangepast								
	Groep Proximus				Onderliggend per segment				
	Gerapporteerd	Incidenteel	Onderliggend	BICS	Domestic (Groep excl. BICS)	Consumer	Enterprise	Wholesale	Others
Netto omzet	5.829	0	5.829	1.457	4.373	2.870	1.371	194	-63
Andere bedrijfsopbrengsten	44	-3	41	4	38	18	5	0	14
Totale opbrengsten	5.873	-3	5.871	1.460	4.410	2.889	1.376	194	-49
Kosten van aan omzetgerelateerde materialen en diensten	-2.242	0	-2.242	-1.186	-1.056	-684	-413	-25	66
Directe marge	3.631	-3	3.628	274	3.354	2.204	964	169	17
Workforce kosten	-1.254	95	-1.159	-53	-1.106				
Non-workforce kosten	-644	-29	-673	-72	-601				
Totale bedrijfskosten vóór afschrijvingen	-1.898	66	-1.832	-125	-1.707				
OPERATING INCOME before depreciation & amortization	1.733	63	1.796	149	1.647				
Afschrijvingen	-917	0	-917	-77	-840				
Bedrijfswinst	816	63	879	72	807				
Netto financiële kosten	-101								
Verlies van geassocieerde ondernemingen en joint ventures	-1								
Winst vóór belastingen	715								
Belastingen	-167								
Nettowinst	548		712						
Minderheidsbelangen	25		32						
Netto winst (aandeel van de Groep)	523		680						

In 2016 werd het filiaal Tango volledig gerapporteerd onder het Consumer segment. Vanaf 2017 wordt Tango gerapporteerd onder de respectievelijke klantendivisie: Consumer en Enterprise. De cijfers van 2016 werden overeenstemmend aangepast.

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december 2016						
	Groep	Consumer Business Unit	Enterprise Business Unit	Service Delivery Engine & Wholesale	Staff & Support	International Carrier Services	Inter-segment eliminaties
Investerings	949	137	27	717	32	36	0

Wat betreft de geografische indeling, heeft de Groep in België een netto opbrengst gerealiseerd van 4.030 miljoen EUR in 2016, en 4.042 miljoen EUR in 2017, dit gebaseerd op het land van de klant. De netto opbrengst in andere landen bedroeg 1.799 miljoen EUR in 2016 en 1.697 miljoen EUR in 2017. Meer dan 90% van de segmentactiva zijn in België gevestigd.

Toelichting 39. Recent gepubliceerde IFRS-normen

De Groep past geen normen en interpretaties toe die niet effectief zijn op 31 december 2017.

De normen en interpretaties die gepubliceerd zijn maar nog niet effectief zijn, op datum van uitgifte van de jaarrekening, zijn hieronder opgenomen. De Groep zal deze normen toepassen, indien van toepassing, wanneer ze effectief worden.

Dit betekent dat de Groep de volgende normen en interpretaties niet heeft toegepast welke van toepassing zijn voor de Groep vanaf 1 januari 2018 of later:

Wijzigingen aan normen

- Aanpassing van IFRS 10 en IAS 28 (“Verkoop of inbreng van Activa tussen investeerder en de geassocieerde deelneming of joint venture”) (Onbepaald uitgesteld)
- Aanpassingen aan IFRS 2 (Classificatie en waardering van op aandelen gebaseerde betalingen) (effectief 1/1/2018)
- Jaarlijkse verbeteringen aan IFRS normen (periode 2014-2016) met betrekking tot IFRS 1 en IAS 28 (effectief 1/1/2018)
- Aanpassingen aan IFRS 9 (Vervroegde aflossingsclausule met negatieve compensatie en wijziging van de financiële schulden) (effectief 1/1/2018)

Nieuw uitgegeven normen en interpretaties:

Effectief op 1/1/2018

- IFRS 9 (“Financiële Instrumenten”);
- IFRS 15 (“Inkomsten van contracten met klanten”)
- IFRIC 22 (“Vooruitbetalingen in vreemde valuta en vooruitbetalingen”)

Effectief op 1/1/2019

- IFRS 16 (“Leasing”).
- IFRS 17 (“Verzekeringscontracten”)
- IFRIC 23 (“Onzekerheden in de inkomstenbelastingbehandeling”)

IFRS 15 – Inkomsten van contracten met klanten

IFRS 15 (goedgekeurd door de EU in september 2016) zal van kracht worden vanaf 1 januari 2018 en vervangt IAS 11 Constructiecontracten, IAS 18 Opbrengsten, IFRIC 13 Klantengetrouwheidsprogramma's, IFRIC 15 Contracten voor bouw van vastgoed, IFRIC 18 Overdracht van activa van klanten en SIC 31 Opbrengsten – ruiltransacties met betrekking tot advertentiediensten.

IFRS 15 voorziet in een vijfstappenmodel voor het verantwoorden van omzet uit klantencontracten.

Onder IFRS 15 wordt omzet erkend voor de vergoeding waarop een entiteit verwacht recht te hebben in ruil voor de overdracht van beloofde goederen of diensten aan een klant.

Voor de implementatie van de basis IFRS 15 concepten heeft de groep de analyse gestructureerd volgens klantentypes.

Household opbrengstenstromen hebben betrekking op massaproducten en diensten met een groot aantal gestandaardiseerde contracten. De meest significante wijziging in de omzetverantwoording tussen de huidige standaard en IFRS 15 heeft betrekking op geïntegreerde producten die toestellen en diensten bundelen. De Groep wijst momenteel de opbrengst voor deze contracten met meerdere componenten toe op basis van hun relatieve reële waarde maar beperkt de opbrengst tot het bedrag dat niet afhankelijk is van de levering van toekomstige diensten (“cash cap”). Onder IFRS 15 wordt de cash cap niet toegepast en wordt de omzeterkenning gedaan op basis van een relatieve opzichzelfstaande verkoopprijs.

Dit resulteert in een verschuiving tussen omzet van diensten en omzet van goederen. De totale omzet voor het contract blijft ongewijzigd maar de timing van de omzeterkenning wordt beïnvloed omdat de omzet voor diensten gespreid erkend wordt over de periode waarover de dienst wordt geleverd terwijl omzet voor goederen onmiddellijk erkend wordt op het moment van verkoop. Deze wijziging in de timing kan ook resulteren in de erkenning van een contract-actief en schuld.

Omzet voor business klanten is gekenmerkt door een grote verscheidenheid van diensten (o.a. vaste en mobiele telecom, ICT, vaste datadiensten) met maatcontracten. Analyses geven aan dat de implementatie van IFRS 15 geen materiële impact heeft voor de opbrengsten voor contracten met business klanten.

Daarenboven voorziet IFRS 15 dat bepaalde kosten die samenhangen met het verkrijgen van een contract geactiveerd worden als “contractkosten”. Dit erkend actief zal worden afgeschreven op een systematische basis zijnde 3 jaar voor household- en 5 jaar voor business klanten. Dit stemt overeen met de overdracht aan de klant van de goederen of diensten waarop het actief betrekking heeft.

De groep heeft beslist de cumulatieve catch up methode toe te passen voor de transitie met toepassing van praktische uitwegen. Er wordt geen significante financieringscomponent beschouwd wanneer verwacht wordt bij het aangaan van het contract, dat de periode tussen de overdracht van de beloofde goederen en diensten aan de klant en de betaling minder is dan een jaar. Aanvullende kosten om een contract te verkrijgen worden in resultaat genomen wanneer hun afschrijvingsperiode gelijk of kleiner is dan een jaar. Het effect van eerste toepassing van IFRS 15 zal erkend worden op ingangsdatum (1 januari 2018) en zonder toepassing op vergelijkende periode. In 2018 zal een dubbele rapportering gepresenteerd op basis van IFRS 15 en van de voorheen toepasselijke standaard.

De groep heeft de geschatte impact van de eerste toepassing van IFRS 15 op het eigen vermogen van de geconsolideerde jaarrekening per 1 januari 2018 gekwantificeerd. De totale positieve impact op het eigen vermogen wordt geraamd op EUR 203 miljoen (voor uitgestelde belastingen). De impact resulteert uit de activatie van contractkosten (commissies) voor EUR 120 miljoen (voor uitgestelde belastingen) en EUR 83 miljoen (voor uitgestelde belastingen) ten gevolge van de wijziging in de timing van de omzeterkenning.

De IFRS 15 impact op de toekomstig jaaromzet zal onder meer afhangen van de omvang en de frequentie van toekomstige geïntegreerde producten. De impact op de jaarlijkse omzet wordt niet verwacht significant te zijn indien het patroon van toekomstige geïntegreerde producten consistent is met het verleden.

IFRS 9 – Financiële instrumenten

IFRS 9 is toepasbaar vanaf 1 januari 2018. Het vervangt het grootste deel van IAS 39 – Financiële instrumenten: Erkenning en waardering.

IFRS 9 Financiële instrumenten bevat de richtlijnen voor classificatie en waardering van financiële activa, financiële schulden, bijzondere waardeverminderingen en hedge accounting.

IFRS 9 bevat een nieuwe classificatie en waarderingsaanpak voor financiële activa op basis van de eigenschappen van hun kasstromen en het bedrijfsmodel voor hun beheer.

Er zijn hoofdzakelijk drie waardering-categorieën zijnde geamortiseerde kostprijs, FVOCI (reële waarde met verwerking van waardeverminderingen in het totaalresultaat) en FVTPL (reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in winst of verlies). De vorige classificatie volgens IAS 39 werd vervangen.

Het model voor bijzondere waardeverminderingen van IFRS9 is gebaseerd op de te verwachten kredietverliezen (ECL) en vervangt het gerealiseerd verliesmodel. Het is van toepassing op financiële activa gewaardeerd aan geamortiseerde kostprijs of FVOCI.

De Groep zal de nieuwe standaard toepassen op 1 januari 2018 en zal 2017 vergelijkende informatie niet aanpassen. De negatieve impact op het eigen vermogen wordt geraamd op EUR 5 miljoen (voor uitgestelde belastingen) en resulteert uit de toepassing van het nieuwe model voor bijzondere waardeverminderingen op het contract-actief erkend bij eerste toepassing van IFRS 15. Er is geen materiële impact ten gevolge van de waardering van andere financiële activa en schulden. De andere (handels)-vorderingen aangehouden door de Groep zijn meestal courant op korte termijn. Bijna alle andere financiële activa van de groep betreffen kas-en kasequivalenten. De groep heeft een heel beperkt bedrag aan aandelenbeleggingen. Financiële activa en schulden zullen geclassificeerd worden in overeenstemming met de nieuwe standaard. Dit zal echter geen materiële impact hebben op hun waardering.

IFRS 16 - Leases

IFRS 16 wordt toepasbaar op 1 januari 2019 en vervangt IAS 17 Leases, IFRIC 4 Vaststelling of een overeenkomst een lease-overeenkomst bevat, SIC 15 Operationele leases–Prikkel, SIC 27 Evaluatie van de economische realiteit van transacties in de juridische vorm van een leaseovereenkomst.

IFRS 16 bepaalt de principes voor erkenning, waardering, presentatie en toelichting voor leases. Onder de huidige standaard worden leases ingedeeld in financiële en operationele leases. Onder de nieuwe standaard IFRS 16 is slechts één balansmodel beschikbaar voor lessees vergelijkbaar met de verwerkingswijze voor financiële leases onder IAS 17. Een actief voor het gebruiksrecht en een leaseschuld wordt erkend voor alle leases die beschikkingsmacht geven over een geïdentificeerd actief voor een bepaalde periode. Hierdoor zullen kosten voor het gebruik van een geleased actief welke nu opgenomen worden in operationele kosten gekapitaliseerd en afgeschreven worden. De verdiscontering van de leaseschuld zal periodisch afgewikkeld worden via de financiële kosten.

De analyse van de impact wordt momenteel uitgevoerd en is nog niet finaal. Deze zal onder meer beïnvloed worden door de toekomstige marginale rentevoet voor de groep bij transitie op 1/1/2019, de leasingportfolio op dat moment en de transitiemethode inclusief de toepassing van praktische toepassingen.

Toelichting 40. Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na 31 december 2017 die niet werden opgenomen in de jaarrekening.